

Var finns jobben år 2005?

Bo Gustavsson
Torbjörn Israelsson
Tord Strannefors

Var finns jobben år 2005?

Innehållsförteckning	Sid
Sammanfattning	3
<i>Huvudresultat och tendenser</i>	3
<i>Kort om arbetsmarknaden för yrkesområden</i>	5
Inledning	11
Kompetenskrav vid rekrytering	16
Var finns jobben 2005?	21
Datayrken.....	21
<i>Utsikter för några datayrken</i>	23
Teknikyrken	25
<i>Utsikter för några teknikyrken</i>	26
Hälso- och sjukvård, omvårdnadsyrken.....	29
<i>Utsikter för några sjukvårdsyrken</i>	30
Utbildningsyrken	37
<i>Utsikterna för några olika lärargrupper</i>	38
Administrativa yrken, kontorsarbete	41
<i>Utsikter för några administrativa yrken, krav på högskoleutbildning</i>	43
<i>Utsikter för några administrativa yrken, krav på gymnasieutbildning</i>	46
Företagssäljare finansiella yrken, försäljnings- yrken inom handeln.....	49
<i>Utsikter för några försäljnings- och inköpsyren</i>	50
Kundservicearbete, restaurang och annan service.....	53
<i>Utsikter för kundserviceyrken</i>	54
<i>Utsikter för yrken inom hotell och restaurang</i>	55
<i>Utsikter för andra serviceyrken</i>	56
Jordbruk, skogsbruk och fiske.....	58
<i>Utsikter för några areella yrken</i>	59
Byggnads- och anläggningsarbete.....	62
<i>Utsikter för några byggnadsyrken</i>	64
Tillverkningsarbete	67
<i>Utsikter för några industri- och tillverkningsyrken</i>	68
Transportarbete	71
<i>Utsikter för några transportyrken</i>	72
Arbetsmarknadsutbildning	75
Bilaga	85

Sammanfattning

Huvudresultat och tendenser

Efterfrågan på arbetskraft stiger år 2005

Konjunkturen förstärktes rejält under år 2004 men en ökad efterfrågan på arbetskraft lät vänta på sig. Först mot slutet av året märktes tecken till förbättring. Vi räknar med att den tendensen förstärks ytterligare under loppet av år 2005. Det kommer att medföra en förbättrad sysselsättningsutveckling inom allt fler yrken. Det senaste årens sämre konjunktur har medfört att många arbetssökande haft svårt att snabbt finna ett arbete och tillgången på sökande är i allmänhet stor inom en bred majoritet av yrken. Bristtalen i vår egen undersökning – yrkesbarometern – är överlag de lägsta sedan den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet. Det finns därmed en god tillgång på arbetssökande på alla utbildningsnivåer inklusive högskolenivån. Under de senaste åren har arbetsmarknaden för nyexaminerade akademiker varit mycket besvärlig och många har haft betydande svårigheter att snabbt finna ett arbete efter avslutad utbildning. Nu ser vi emellertid att arbetsmarknaden är på väg att lättas för vissa kategorier av högskoleutbildade, varvid läget efter hand kommer att förbättras.

Antalet rekryteringar kommer främst att öka inom yrken som kan relateras till teknik, industri och byggnadsverksamhet. Under det kommande året ökar anställningsbehoven framför allt inom data- och teknikyrken. Efterfrågan på utbildade inom dessa yrken har förstärkts tydligt under det senaste året och mellan 5 000 och 10 000 arbetstillfällen har tillkommit. Vi räknar med en något större uppgång för i år, vilket betyder att dessa yrken kan komma att svara för cirka hälften av den sysselsättningsökning på 25 000 personer som vi beräknar för 2005. I första hand rör det sig om anställningar för personer med akademisk utbildning men efterhand lättar arbetsmarknaden även för andra utbildningskategorier.

Det är på väg att ske en tydlig uppgång av rekryteringsbehoven inom byggnadsyrkena och inom de till byggnäringen nära relaterade transportyrkena. Transportsektorn gynnas allmänt av den förstärkta industri- och byggkonjunkturen. Inom dessa två yrkesområden bedömer vi att det kan tillkomma närmare 10 000 arbetstillfällen. Inledningsvis råder en tämligen god tillgång på arbetssökande men det finns risk för att tillgången på arbetskraft krymper, framför allt i vissa regioner, inom de mest efterfrågade yrkesgrupperna. För byggnads- och byggnadshantverksyrken samt näraliggande transportyrken är det viktigt att stärka tillgången på arbetskraft regionalt eftersom bygg- och anläggningsprojekten är starkt lokaliserade till vissa regioner. Transportyrkena inkluderar även maskinkötare inom skogsbruket och deras arbetsmarknad stärks genom att den stormfällada skogen i Sydsverige måste tas om hand. Sysselsättningen för

industriarbetare stärks något för första gången på flera år. Efterfrågan på arbetskraft varierar dock kraftigt mellan olika yrkesgrupper och främst är det personer med längre utbildning som kommer ifråga vid anställningar. På fyra år har bland annat 40 000 arbetstillfällen försvunnit för maskinoperatörer och montörer. Arbetsmarknadsutbildningen kommer att få bära en växande börda för att tillgodose arbetsgivarnas kommande rekryteringsbehov av specialutbildad arbetskraft.

Tabell 1. Antalet sysselsatta, förändring från slutet av 2004 till slutet av 2005

Yrkesområden	Antal personer
Datayrken	7 000
Byggnads- och anläggningsarbete	4 000
Sjukvård och omsorg	-6 000
Administrativa yrken	-5 000
Försäljning	4 000
Teknikyrken	6 000
Lärare	-2 000
Transport	6 000
Restaurang och service	0
Jordbruk, skogsbruk och fiske	-1 000
Tillverkningsarbete	4 000
Ledningsarbete, övriga yrken	8 000
Totalt	25 000¹

¹Exkl. friåret.

Källa: AMS

Bekymmersamt lågt tillskott av nyutbildade

Mellan åren 1998 och 2004 har antalet behöriga förstahandssökande till teknikutbildningar på högskolenivå minskat dramatiskt vilket får till följd att antalet utbildningsplatser minskar. För civilingenjörer med inriktning mot industrideknik uppgår minskningen av förstahandssökande till nästan 30 procent och för högskoleingenjörer till 64 procent. För högskoleingenjörutbildningen inom byggsektorn har däremot antalet förstahandssökande ökat men trots det har antalet antagna minskat sedan slutet av 1990-talet. Likaså har antalet antagna till civilingenjörutbildningen inom byggsektorn minskat jämfört med antalet för några år sedan trots att behöriga sökande finns tillgängliga. Utökas inte utbildningsplatserna kommer bristen på byggtekniker att bli mycket stor om några år. Inom data uppgick minskningen av antalet förstahandssökande under samma period till nästan 70 procent, och för systemvetare inom IT var nedgången av samma storleksordning. Det finns dessutom en låg volym av utbildningsplatser och lågt intresse bland ungdomar att utbilda sig vid industriprogrammet i gymnasieskolan. Teknikprogrammet på gymnasieskolan har tagit över en del elever som är intresserade av industri och teknik men antalet som utbildas är totalt sett otillräckligt. Nuvarande utbildningsdimensionering för yrkesarbetare kommer

endast att täcka cirka hälften av pensionsavgångarna fram till år 2015. Denna bild över utbildningsläget inom data, industri och teknik är mycket bekymmersam med tanke på kompetensförsörjningen på lång sikt.

Kort om arbetsmarknaden för yrkesområden

Nya jobb inom teknik och data

En förbättring av arbetsmarknaden är på väg för dem som söker arbete som ingenjörer och tekniker. Anställningarna sker i första hand på befattningar med krav på längre akademisk utbildning, till exempel civilingenjörer och IT-specialister. Nya jobb har redan skapats för civilingenjörer samt tekniker med lång utbildning men än så länge inte i tillräcklig omfattning för att minska arbetslösheten¹ inom dessa yrken. Under år 2005 kommer sysselsättningen fortsätta att förstärkas inom dessa yrken varvid arbetslösheten kan förväntas minska. För ingenjörer på mellannivå märks ännu ingen ökning av sysselsättningen men under innevarande år väntar vi en begynnande uppgång.

Arbetsmarknadsbilden är i stort densamma inom IT-yrkena som inom teknikyrkena. Sysselsättningen är på väg att stiga för IT-specialister men för personer med kortare IT-utbildning består den besvärliga arbetsmarknaden vilket torde fortsätta under år 2005. Det föreligger ingen nämnvärd brist på vare sig tekniker eller IT-utbildade men fortsätter efterfrågan att öka de närmaste åren kommer ett för lågt och sjunkande tillskott av nyexaminerade att trissa upp bristen på arbetskraft.

Inom gruppen industriyrken med krav på gymnasieutbildning råder det stora skillnader i arbetsmarknadsläge mellan enskilda yrken i nuläget, och enligt vår bedömning kvarstår den bilden det närmaste året. För vissa yrken med högre kvalifikationskrav, till exempel NC/CNC-operatörer, kvalificerade svetsare, lastbils- och bilmekaniker, har efterfrågan redan ökat och den utvecklade förstärks framöver. Det finns också en viss brist inom dessa mer specialiserade yrken. För industriyrken med kortare utbildning, till exempel maskinoperatörer och montörer, fortsätter arbetsmarknaden att vara svag, varvid arbetslösheten stiger ytterligare under det kommande året.

Byggnadsyrkena är i klar uppgång

Aktiviteten inom byggnäringen är i tydlig uppgång och det medför att efterfrågan på byggnadsarbetare stiger det kommande året. Arbetslösheten är ganska hög inom bygg- och anläggningsyrken totalt sett, men eftersom påfyllnaden av unga byggutbildade, i synnerhet till vissa yrken, är begränsad kommer tillgången på arbetskraft att snabbt krympa i vissa regioner. Detta kräver en ökad geografisk rörlighet bland byggarbetskraften. I annat fall kommer bristen på arbets-

---

¹ Arbetslösheten inkluderar i denna rapport även arbetsmarknadspolitiska program.

kraft att bli betydande i allt fler regioner inom en ganska snar framtid. Idag råder det brist på vissa hantverkare såsom VVS-montörer och golvläggare. Den förbättrade industri- och byggkonjunkturen gynnar även byggrelaterade yrken inom transportnäringen. Det medför ett ökat behov av yrken såsom lastbilschaufförer, grävmaskinister och maskinförare.

Splittrad bild inom serviceyrkena

Inom serviceyrkena råder en splittrad arbetsmarknadsbild. Vissa yrken har under flera år haft en ganska bra arbetsmarknad. Den positiva bilden gäller bland annat restaurangyrken med specifika utbildningskrav, till exempel kockar och kallskänkor. Men även bartendrar och servitörer med god utbildning har haft en hygglig arbetsmarknad. Yrkena inom säkerhetsarbete upplever en stadigt växande arbetsmarknad genom det ökade behovet av bevakningsuppdrag. Kroppsvård, hälsovård och välbefinnande prioriteras både inom arbetslivet och hos privatpersoner, vilket innebär att yrkena inom området befinner sig i en uppgångsfas. Samtidigt finns det serviceyrken som drabbats hårt under konjunktursvackan och i den våg av rationaliseringar som skett de senaste åren. Det gäller bland annat lokalvårdare, vaktmästare, receptionister samt personer med kort eller ingen utbildning inom hotell- och restaurangområdet men även inom andra delar av servicesektorn. Totalt sett blir det inget tillskott av sysselsättning inom serviceyrkena det kommande året men skillnaderna i utvecklingstendenser består mellan yrkena. Tillgången på arbetssökande bedöms som god inom de allra flesta serviceyrken. Viss brist på kockar och kallskänkor väntas, särskilt under högsäsongerna inom turistnäringen.

Administratörer rationaliseras bort

Ett yrkesområde som numera alltid drabbas hårt under en konjunktursvacka är administrativa yrken. Företag och myndigheter vidtar överlag mer eller mindre stora besparingsinsatser inom sina verksamhetsområden och administrationerna är ett område som ofta drabbas extra hårt. Inom de yrken som vanligtvis finns inom administrationerna, vanligtvis med samhällsekonomisk utbildningsgrund, har sysselsättningen fallit och arbetslösheten har stigit kraftigt de senaste åren på både gymnasial och akademisk utbildningsnivå. Det innebär att akademikerarbetslösheten inom samhällsvetenskap är hög jämfört med den inom andra akademikeryrken, cirka 7-8 procent (inklusive programinsatser). Inom administrativa yrken på gymnasial nivå, till exempel kontorister och assistenter, är arbetsmarknadsläget mycket svårt. Sysselsättningen har fallit kraftigt och arbetslösheten är ungefär dubbelt så hög som på arbetsmarknaden i stort.

Stora skillnader i efterfrågan inom försäljningsyrkena

Det råder en splittrad bild inom försäljningsyrkena. Anledningen är att försäljningsformerna förändras vilket påverkar yrkessammansättningen. Det finns generellt sett en strävan mot försäljningsformer som är mindre personalintensi-

va, till exempel telefonförsäljning och Internetförsäljning. En ny förändring på stormarknaderna är att kunderna själva registrerar sina varor istället för att en kassörska gör det och det innebär ett lägre behov av kassapersonal. Strukturförändringsprocessen visar sig dessutom genom den fortsatta utbyggnaden av stormarknader och stora köpcentra på bekostnad av små enskilda butiker. Det betyder att även om försäljningen totalt sett ökar i samhället så ökar inte personalbehoven i samma utsträckning. Det råder generellt ett stort överskott på arbetsökande inom försäljningsyrken. På vissa håll i landet kan det tidvis uppstå rekryteringssvårigheter men de är vanligtvis förknippade med särskilda lönevillkor. Arbetslösheten är särskilt hög bland försäljare inom detaljhandeln, drygt 13 procent (inklusive programdeltagare). De senaste tio åren har yrket företagssäljare varit på stark framfart och bristen på kvalificerade säljare har varit stor. En viss svacka har dock kunnat konstateras under de senaste åren men vi bedömer nu att arbetsmarknaden åter är i uppgång inom yrket.

Färre jobb inom jord och skog

Inom jordbruks- och skogsbruksyrken krymper arbetsmarknaden successivt. Anledningen är främst den pågående mekaniseringsprocessen där maskiner medger en hög produktion och litet personalbehov. Yrkesområdet är även inne i en generationsväxling. Det finns en hög andel äldre yrkesverksamma och många av dem har slutat eller kommer att lämna arbetsmarknaden de närmaste tio åren. Det oroar branschföreträdare eftersom det är ett alldeles för litet tillskott av nyutbildade och därmed få nya yrkesverksamma. På sikt hotas kompetensförsörjningen hos de företag som har anställd personal. Inom skogsbruket kommer behovet av personal och maskiner att vara stort när det gäller åtgärda problemet med den stormfällda skogen i Sydsverige. Det kommer att saknas både maskiner och yrkeskunnig personal inom landet för att ta hand om all skogsråvara inom en rimlig tidsperiod.

Brist på vårdspecialister - överskott på korttidsutbildade

Inom offentlig sektor inverkar besparingsinsatserna överlag på arbetsmarknadsläget inom de flesta yrkena. Besparingarna slår hårdast mot personal med kort utbildning eller dem som helt saknar vårdutbildning, såsom vissa vårdbiträden och personliga assistenter. Arbetsmarknaden har även försämrats påtagligt för undersköterskor. De yrkeskategorier vars arbetsmarknad upprätthållits tämligen väl är de inom vissa specialistyrken inom hälso- och sjukvård och arbetslösheten (inklusive programdeltagare) är där endast cirka 1 procent. Det gäller bland annat läkare och vidareutbildade sjuksköterskor. Nyexaminerade sjuksköterskor har under det senaste året fått vidkännas ökade svårigheter att snabbt erhålla arbete men arbetslösheten är fortfarande mycket låg inom yrket. Bristen på specialister inom hälso- och sjukvård består år 2005 enligt vår bedömning, till exempel för läkare, tandläkare, sjuksköterskor med vidareutbildning, apotekare och receptarier. Inom övriga akademikeryrken inom vården består svårigheten för nyexaminerade att snabbt komma in på arbetsmark-

naden men läget kommer att börja lätta på något års sikt. För yrken med krav på högst gymnasieutbildning kommer tillgången på arbetssökande att vara stor under hela år 2005.

Grundskolan drar ner – fler inom förskola och gymnasieskola

Inom utbildningsväsendet har efterfrågan på lärare minskat. Förutom på besparingsinsatser för att minska lärarbehoven beror detta på att elevantalet sjunker inom det största utbildningsområdet, grundskolan. Det medför ett lägre behov av utbildade grundskollärare ända fram till åren 2009/2010. Det motsatta förhållandet råder för gymnasielärare och det successivt ökande behovet av dessa håller i sig fram till åren 2008/2009. Den utvecklingen kommer enligt vår bedömning att leda till kraftigt ökad brist på behöriga gymnasielärare. Inslaget av obehöriga lärare är dock stort på många håll i landet, och det gäller både grundskollärare och gymnasielärare. Arbetsgivarnas strategi i valet mellan att försöka finna behöriga lärare och att anställa obehöriga lärare är mycket avgörande när det gäller anställningsmöjligheterna för nyexaminerade inom läraryrket. Inom förskolan ökar anställningsbehoven på grund av att antalet förskolebarn ökar. Det medför ett växande behov av förskollärare i flera år framöver. Det utbildas dock alldeles för få förskollärare inom högskolorna och bristen på utbildade är redan nu stor på många håll i landet. I många fall anställs istället barnskötare med gymnasieutbildning.

Tabell 2 Yrken som det råder brist på i hela eller delar av landet. De är rangordnade efter bristindex (högre än 3,4).

-
• VVS-montör	• CNC/NC-operatör
• Läkare allmän medicinsk tjänst	• Murare
• Lastbilmekaniker	• Byggnadsplåtslagare
• Läkare med specialinriktad tjänst	• Specialkock
• Tandläkare	• Distriktssköterska
• Förskollärare	• Apotekare

Källa: Länsarbetsnämnder/ Arbetsförmedlingar

Förändrade yrkesstrukturer på arbetsplatserna medför stora överskott på arbetskraft inom vissa yrken

Vi har gått igenom en period med svagare konjunktur och med en högre takt av strukturförändringar inom många branscher och regioner, och fortfarande återstår en del förändringar, bland annat inom kommuner och landsting. Dessa typer av strukturförändringar tilltar normalt under konjunktursvackor. Omdaningarna medför förändringar i yrkesstrukturer inom företag, myndigheter och sektorer på arbetsmarknaden. Vissa yrken är på tillbakagång medan andra upprätthåller sin sysselsättning trots svag konjunktur. Strukturförändringar handlar ofta om att utbildningsinnehållet på befattningarna ökar. Den-

na utveckling framkallar snabbt ökade behov av utbildade inom vissa yrkeskategorier och kompetenser, en efterfrågan som även kräver en tillräcklig yrkesmässig och geografisk rörlighet. Blir denna rörlighet för låg får vi en ökad strukturarbetslöshet, det vill säga allt fler arbetslösa har utbildning och/eller erfarenhet inom yrken som efterfrågas i liten utsträckning och/eller befinner sig i regioner där de inte efterfrågas. En sådan situation – med för låg rörlighet – leder till en svårhanterlig arbetslöshet och förlängda arbetslöshets-tider.

De senaste årens rationaliseringar, omstruktureringar och omorganisationer har även inneburit att personal förlorat sina arbeten på grund av otillräcklig eller föråldrad kompetens. En del av dem tillhör grupper som traditionellt har svårt att snabbt komma ut i arbete igen, och detta ställer ökade krav på omställningsarbetet inom arbetsmarknadspolitiken. En ytterligare faktor som späder på överskotten på arbetskraft inom vissa yrken är att det råder en överdimensionering av vissa typer av utbildningar inom utbildningsväsendet.

Yrken med stora obalanser under år 2005

Sysselsättningsläget kommer att vara alldeles för svagt i förhållande till tillgången på arbetskraft inom ett antal yrken/yrkeskategorier, vilket medför stora överskott på arbetssökande. Det handlar bland annat om vissa yrken inom jordbruk och skogsbruk, chefsbefattningar på mellannivå och på lägre nivå, monteringsyrken, kontorsyrken, kassaarbete inom bank och post samt inom butik, sannolikt även något eller några IT-relaterade yrken. Arbetsmarknaden är kontinuerligt kärvt inom yrken tillhörande kulturområdet.

**Tabell 3 Yrken som det råder stort överskott på i hela eller delar av landet.
De är rangordnade efter lägst bristindex**

-
• Administratör offentlig förvaltning	• Nätverkstekniker/IT-tekniker
• Vaktmästare	• Vårdbiträde
• Webmaster	• Webdesigner
• PC-samordnare	• Receptionist/telefonist
• Bank/postkassör	• Lagerarbetare
• Försäljare, fackhandel	• Barnskötare
• Försäljare, dagligvaror	• Sekreterare/kontorist
• Bokförings- o redovisningsassistent	

Källa: Länsarbetsnämnder/ Arbetsförmedlingar

Arbetsmarknadsutbildningen – främsta redskapet inom arbetsmarknadspolitiken för att motverka arbetskraftsbrist

I en utveckling med ökad efterfrågan på arbetskraft och risk för brist på arbets sökande med erforderlig utbildning inom vissa yrken är arbetsmarknadsutbildningen det främsta redskapet inom den arbetsmarknadspolitiska programarsenalen. Här är det av central betydelse att ha en stark regional och lokal bevakning så att man kan vidta insatser inom arbetsmarknadspolitiken, främst arbetsmarknadsutbildning, för att undvika brist på arbetskraft inom olika yrken framöver. Utbildningsinsatserna ska vara renodlat yrkesinriktade och efterfrågestyrda och utgå från de kompetenskrav som arbetsgivaren och arbetsmarknaden ställer på dem som skall anställas. Behovet av yrkesmässig omställning kommer att öka framöver i takt med alla strukturförändringar som sker på arbetsmarknaden och mot bakgrund av kravet att upprätthålla arbetskraftsförsörjningen på lång sikt.

Sedan 1999 har Arbetsmarknadsverket på uppdrag av regeringen ett verksamhetsmål som innebär att andelen deltagare som fått arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning skall uppgå till minst 70 procent. Målet uppnåddes för första gången 2003 och resultaten förbättrades ytterligare 2004. Under det gångna året fick 74 procent av deltagarna arbete, vilket är det högsta resultat som hittills noterats. De senaste årens fokus på uppdraget har liksom skarpare prioriteringar bidragit till de goda resultaten. Enligt AMS årliga enkätundersökning av deltagare som fullföljt arbetsmarknadsutbildning under det andra kvartalet 2003 arbetade 86 procent av de deltagare som fått arbete inom det yrke de utbildats för.

Regeringen gav Arbetsmarknadsverket i uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med bristyrkesutbildning för anställda under perioden 1 juli 2003 till 31 december 2005. Syftet med insatsen är att locka sysselsatta personer som arbetar inom ett yrke de är överkvalificerade för till ett yrke där det råder brist på arbetskraft. En prioriterad grupp i försöksverksamheten är personer med utländsk högskoleutbildning vilka bedöms vara överrepresenterade i målgruppen. Fram till årsskiftet 2004/2005 har hittills drygt 1 000 personer anvisats till bristyrkesutbildning. Jämfört med planeringen av verksamheten är omfattningen än så länge låg, vilket till stor del förklaras av återhållsam efterfrågan på arbetskraft och få identifierade bristyrken. Utbildningarna planeras i huvudsak bedrivas inom yrkesområden som tillverkning, vård och omsorg, pedagogik, teknik och byggnadshantverk.

Inledning

Föreliggande rapport bygger på länsarbetsnämndernas och arbetsförmedlingarnas professionella bedömningar inom yrken som är representerade på deras regionala/lokala arbetsmarknad. Dessa bedömningar har gjorts med hjälp av intervjuer med cirka 11 000 arbetsgivare inom olika näringsgrenar över hela landet och intervjuer med landets kommuner och landsting samt de kunskaper som Arbetsförmedlingen inhämtar via den dagliga verksamheten. Efterfrågeutvecklingen och rekryteringsläget för ett urval av yrken har bedömts utifrån arbetsgivarnas förväntade behov av att rekrytera arbetskraft. Detta har ställts i relation till Arbetsförmedlingens uppskattning av sin tillgång på lämpliga arbetssökande drygt ett år framåt i tiden, fram till hösten 2005. Däremot har vi valt att låta sysselsättningsprognosen för yrkena avse hela år 2005.

Brist på arbetskraft innebär svårigheter att finna lämpliga arbetssökande inom ett visst yrke. Detta utesluter inte att det kan finnas personer som blivit arbetslösa inom yrket i fråga, eller som sökt anställning inom yrket, men som i dagsläget inte uppfyller de kvalifikationskrav som normalt ställs vid rekryteringar: aktuell utbildningskompetens, yrkeserfarenhet, social kompetens, etc. Detta behöver inte innebära att rekryteringar uteblir, utan vanligare är att rekryteringskraven sänks, att rekryteringarna försenas, att personal hyrs in och så vidare. För mer detaljerad information om lösningar och konsekvenser av rekryteringsproblemen hänvisas till Arbetsmarknadsutsikterna för år 2005 (Ura 2004:5).

Om bristen på arbetskraft är så allvarlig att arbetsgivaren får betydande svårigheter att upprätthålla eller utvidga verksamheten, och företagets sysselsättningsutveckling i stort alltså riskerar att hämmas, rör det sig om ett flaskhalsproblem. Det bör dock noteras att uppgifterna om flaskhalsar måste tolkas med stor försiktighet, eftersom många bedömare kan ha svårt att skilja mellan stor brist på arbetssökande och flaskhals².

Rapporten har författats av Bo Gustavsson, Torbjörn Israelsson och Tord Strannefors. Hans Tydén har stått för siffersammanställningar med mera. Jonas Ericson har skrivit om inriktningen av arbetsmarknadsutbildningen. Text och bild har redigerats av Gun Westberg.

---

² För en mera detaljerad diskussion i ämnet hänvisas till AMS' rapport "Flaskhals eller överdrivet formulerade behov? – En kunskapsöversikt med Arbetsförmedlingens roll i fokus" (Ura 1999:17).

Begrepp och definitioner

Inom arbetsmarknadsterminologin finns samma typ av intern begreppsflora som man stöter på i snart sagt varje verksamhet, ett slags "fikonspråk" som många känner sig utestängda ifrån. Här följer en kort redogörelse för de viktigaste termerna och samtidigt för vissa betydelskillnader där samma begrepp används av olika myndigheter och organisationer.

AMS' arbetslöshetsbegrepp

Arbetsmarknadsstyrelsen har en annan definition av gruppen arbetslösa som inledningsvis tar sin utgångspunkt i att individen i fråga faktiskt är inskriven på Arbetsförmedlingen (Af) och har sagt att vederbörande (vid senaste kontakten med Af) inte har något arbete men söker och vill ha ett arbete.

Som komplement till ovanstående krävs enligt AMS' definition att individen ifråga vid varje mättillfälle fortfarande är inskriven och "aktuell" på Af. Man ska vidare kunna ta arbete direkt och inte delta i någon arbetsmarknadspolitiskt program³.

"Total arbetslöshet", "Obalanstal", "Utanför ordinarie arbetsmarknad"

Som komplement till redovisningen av antalet arbetslösa redovisar såväl SCB som AMS även det totala antalet individer som inte har något arbete för tillfället med tillägg för dem som deltar i arbetsmarknadspolitiska program genom Arbetsförmedlingen⁴. Till antalet programdeltagare (enligt AMS uppgifter) lägger sedan SCB de arbetslösa enligt deras definition och AMS lägger till de arbetslösa enligt aktuella kriterier från AMS' register.

I föreliggande rapport redovisas den totala arbetslösheten, som ofta benämns "Obalanstalet", enligt den metodik som används av AMS. Främst redovisas relativa obalansstal, vilka beräknats som summan av antalet arbetslösa vid arbetsförmedlingarna och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program, räknat i procent av arbetskraften inom respektive yrke⁵. Arbetskraftstalet har därvid konstruerats som summan av antalet arbetslösa och antalet programdeltagare (båda talen hämtade från AMS sökanderegister) samt antalet sysselsatta enligt SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU).

---

³ Den exakta definitionen av "Arbetslösa" (enligt AMS) lyder sedan den 21 maj 2001: "Kvarstående vid periodens slut, det vill säga ingen avaktualiseringskod. Sökandekategorier 11, alternativt automatiskt satta koder 96, 97 och 98." I övrigt hänvisas till AMS' sammanställning "Definitioner inom AMV's statistik – historik över ett urval av våra begrepp" (Uin 2002:2)

⁴ När det gäller programdeltagare finns endast en statistikförare, nämligen AMS, som publicerar det totala antalet programdeltagare fördelat på olika aktiviteter såsom arbetsmarknadsutbildning, praktikplatser och annat.

⁵ Enligt SCB:s statistikuppgifter

Begreppet "Sysselsatta"

Antalet "Sysselsatta" definieras som personer "i arbete" plus "frånvarande från arbetet under mätveckan". I det material som legat till grund för denna rapport ligger den totala andelen frånvarande på omkring 12 procent varje kvartal med undantag för tredje kvartalet varje år. Då infaller nämligen huvudsemestern för de flesta arbetstagare (sysselsatta) och även semester räknas som frånvaro från arbetet. Under dessa kvartal ligger den totala frånvaron på i genomsnitt omkring 25 procent. Den mycket debatterade sjukfrånvaron, som är en delmängd av den totala frånvaron, ligger vanligen mellan 3,5 och 4 procent av antalet sysselsatta men sjunker några tiondels procent under tredje kvartalen varje år.

Sysselsatta omfattar följande grupper:

- personer som under en viss vecka (mätveckan) utförde något arbete (minst en timme), antingen som avlönade arbetstagare eller som egna företagare (inklusive fria yrkesutövare) samt oavlönade medhjälpare i företag tillhörande make/maka eller annan familjemedlem som han/hon bor tillsammans med (=sysselsatta, i arbete)

- personer som inte utförde något arbete enligt ovan, men som hade anställning, eller arbete som medhjälpare eller egen företagare (inklusive fria yrkesutövare), och var tillfälligt frånvarande hela mätveckan. Orsak till frånvaron kan vara sjukdom, semester, tjänstledighet (till exempel för vård av barn eller för studier), värnpliktstjänstgöring, arbetskonflikt eller ledighet av annan anledning, oavsett om frånvaron varit betald eller inte (=sysselsatta, frånvarande från arbetet)

Personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska program räknas som sysselsatta, till exempel offentligt skyddat arbete, anställning med lönebidrag, start av näringsverksamhet eller anställningsstöd.

De personer som befinner sig "I arbetskraften", men som inte räknas som sysselsatta enligt redogörelsen ovan, räknas av SCB till kategorin "Arbetslösa"⁶.

Avgångar – av åldersskäl eller annat

De demografiska förändringarna kommer att spela en framträdande roll under de kommande åren och få större konsekvenser på arbetsmarknaden än de någonsin haft under efterkrigstiden. En konsekvens som krymper tillgången på arbetskraft väsentligt är de ökade pensionsavgångarna. Till detta kommer ökad ohälsa som resulterar i ett ökande antal långa sjukskrivningar samt ett växande antal förtidspensionärer. Denna utveckling måste brytas, annars hotas den svenska välfärden.

---

⁶ I övrigt hänvisas till SCB:s hemsida www.scb.se för ytterligare detaljer beträffande definitioner.

Tillgången på arbetskraft kommer att minska på lång sikt. Det kommer därigenom att bli än mer angeläget att beakta behoven av utbildad arbetskraft vid utbildningsplaneringen inom det reguljära utbildningsväsendet. Huvudorsaken är att färre träder in i arbetslivet än de som lämnar det.

En central fråga blir om tillskottet av personer som söker sig ut på arbetsmarknaden kan bli tillräcklig stort samt om de som söker de nya jobben har adekvat utbildning så att de passar för dem. Arbetsmarknadspolitikens främsta roll blir att mobilisera ett ökat utbud av arbetskraft. Detta kan endast ske genom att motverka utslagning från arbetslivet och öka den yrkesmässiga rörligheten. Resultatet är avgörande för att möjliggöra en långvarig och uthållig tillväxt av ekonomin. Den förändrade arbetskraftssituationen med alltför få nyutbildade och stora pensionsavgångar kan riskera att på bara några års sikt leda till stora matchningsproblem och en dämpning av den ekonomiska tillväxten. Perioden 2004 till 2015 kommer, enligt branschstatistik från SCB (AKU), över 1,2 miljon individer att lämna arbetsmarknaden av åldersmässiga eller andra skäl vilket utgör 29 procent av alla yrkesverksamma. I de olika yrkesavsnitten återfinns uppgifter på hur många individer, samt hur stor andel av dem som utgör yrkesgruppen för närvarande, som beräknas lämna arbetslivet, vanligen fram till och med år 2015.

Bristindex enligt AMS' metod

För att kvantifiera rekryteringsläget inom ett visst yrke använder vi ett så kallat bristindex. Detta är ett viktat medelvärde över landets arbetsförmedlingsområden av bedömningarna för detta yrke, där bedömningarna indexerats enligt följande: 1=stort överskott; 2=överskott; 3=balans; 4=brist; och 5=stor brist. För yrket i fråga multipliceras alltså antalet förmedlingskontor som redovisar stort överskott med talet 1, antalet kontor som redovisar överskott med talet 2, etc., varefter summan av dessa produkter divideras med antalet kontor som inkommit med svar för yrket. Det högsta bristindex ett yrke kan få är 5, vilket erhålls om samtliga arbetsförmedlingar förutsätter stor brist på sökande. Det lägsta möjliga värdet är 1, som fås om samtliga förmedlingar räknar med stort överskott på sökande.

I praktiken finns, i undersökningar som denna, en viss risk att problemet med överskott på vissa sökandegrupper underskattas. Denna gång ligger emellertid 101 yrken över genomsnittet 2,94 och 77 yrken ligger under genomsnittet. Det innebär att bristtalen är de lägsta som någonsin har uppmätts i denna undersökning och det finns inte något yrke som kan klassas som att det råder stor brist i hela landet. Det högsta värdet i denna utgåva är 3,72 (VVS-montörer) och det lägsta är 1,84 (sekreterare/kontorist). Det är alltid svårt att jämföra bedömd brist och jämföra denna med faktiska tal, till exempel antal arbetslösa. Den viktigaste orsaken till detta kan sannolikt vara att arbetsförmedlare upplever att det finns en betydande brist på kompetens hos många av de arbetssökande utan arbete som idag är registrerade på Af. Med den tolkningen skulle det med andra ord finnas en *kvalitativ* brist på arbetskraft medan det formella antalet inskrivna väl räcker till för att klara den *kvantitativa* efterfrågan

som kanaliseras via Arbetsförmedlingen. Eftersom detta säkert är en del av förklaringen finns under lång tid framöver starka argument för att kompetensutveckla inskrivna arbetssökande genom främst yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning.⁷

Vi har valt att klassindela yrkena enligt följande: För de yrken som fått ett bristindex från 4 och uppåt anses brist på arbetssökande råda i hela landet. På yrken med värden från 3,6 till 3,99 föreligger det stor brist i delar av landet och viss brist eller balans i andra delar av landet. Inom yrken belägna inom intervallet 3,2 till 3,59 råder det i större delen av landet viss brist eller balans. Yrken inom intervallet 2,8 till 3,19 kännetecknas i stort sett av balans mellan utbudet av och efterfrågan på arbetssökande. Om bristindex ligger lägre än 2,8 råder överskott på sökande.

Regionala analyser av arbetskraftsbrist baseras som ovan nämnts på arbetsförmedlingsområden. Ofta är detta synonymt med kommuner, men så är numera inte alltid fallet. Det har blivit allt vanligare att ett och samma arbetsförmedlingsområde innehåller flera kommuner, och kommunbegreppet förlorar successivt i betydelse ur arbetsförmedlingssynpunkt.

Exempel på konsekvenser av brist på arbetskraft⁸

- dämpad tillväxttakt
- lägre skatteintäkter
- försämrade offentliga finanser
- ökande försörjningsbörda
- ökande kostnader för socialförsäkringssystemen
- ökande arbetskraftskostnader
- förstärkta obalanser gentemot omvärlden
- högre räntor – minskad ekonomisk aktivitet
- stigande arbetslöshet (!)

Vägar in i olika yrken

I rapporten ges, i de olika yrkesavsnitten, ofta exempel på vägar in i olika yrken. För den som är speciellt intresserad hänvisas vidare till AMS' hemsida www.ams.se samt till <http://utbildningar.ams.se> där länkar finns till detaljerade beskrivningar när det gäller inträdeskrav och utbildningsvägar för en rad olika yrken.

---

⁷ Analogt med användandet av det beskrivna "Bristindex" används även i viss utsträckning ett "Efterfrågeindex" som konstruerats på liknande sätt. Referenser till "Efterfrågeindex" förekommer i rapporten.

⁸ Begreppet "arbetskraftsbrist" tillskrivs olika betydelser i olika sammanhang. Här används begreppet för att illustrera verklig brist på arbetsföra individer, inte bara brister i utbildningsbakgrund och matchningsproblem inom arbetsförmedlingsverksamheten.

Kompetenskrav vid rekrytering

Kunskap och kompetens nyckelord på arbetsmarknaden

Utbildningsnivån är tillsammans med befolkningens kunskap *och* kompetens en viktig faktor när det gäller lokaliseringen av arbetstillfällen och produktion vilket har ett mycket nära samband med ett lands välfärdsnivå. Dessutom ökar inslaget av tjänster och service i många yrken. De så kallade institutionella förhållandena blir allt viktigare när det gäller företagsklimat och produktionsförutsättningar i kampen om arbetsgivarnas gunst. En välutbildad befolkning, som dessutom har lättare att lära sig ytterligare nya moment inom sitt yrkesområde, blir alltmer ett grundvillkor för det företagande som till betydande del bär upp välfärden i alla länder. Det är mycket viktigt i synnerhet för mindre länder att hålla en hög kunskapsnivå på grund av deras större utsatthet för konkurrens på olika plan från andra länder. Länder som kan nämnas är Sverige, Danmark, Finland, Island, Irland och Singapore.

Kunskapsinslaget ökar inom många yrken

Det är viktigt att göra åtskillnad mellan begreppen kunskap och kompetens. En förenklad förklaring skulle ta fasta på att oavsett hur omfattande kunskaper man besitter inom ett ämne eller ett område så är värdet av dessa kunskaper begränsade om man inte förmår använda dem på ett konstruktivt sätt. Det är här begreppet kompetens kommer in i bilden för först då man har lärt sig att, på ett för ändamålet lämpligt sätt, tillämpa och/eller överföra sina kunskaper har man även uppnått kompetens inom sitt område. Lärare brukar ofta tas som ett illustrativt exempel på detta förhållande men samma förhållande gäller i stort sett alla yrkesgrupper.

En hög kompetens hos arbetskraften möjliggör också större flexibilitet i organisationen och en snabb produktivitetutveckling. Dessa faktorer blir avgörande för konkurrenskraften och får ökad betydelse i en utveckling där produktionscyklerna tenderar att bli allt kortare. Ny teknik är en starkt bidragande orsak till den snabba förändringstakten.

Omloppstiderna för vissa produkter har därvid förkortats avsevärt. Om en produkts omloppstid tidigare var några år kan den nu vara nere i något år eller enbart några månader. Bra exempel är växande områden såsom elektronik och data. Det betyder även att produktutvecklings/projektider kortas successivt, vilket bland annat understryker kompetenskravens allt större betydelse.

Företag och organisationer med hög flexibilitet och välutbildad personal uppvisar en snabbare tillväxt och produktivitetsökning än andra företag. De har också lägre personalomsättning och lägre sjukfrånvaro. Det är mycket väsentligt att utbildningen av personal ökar parallellt med den snabba förändringen i den nya tekniken och de ändrade arbetsorganisationerna, ett ansvar som främst åvilar företagen själva.

Utbildningsnivån i företagen skiljer sig dock väsentligt mellan olika åldrar. Yngre nyrekryterade har som regel en högre utbildningsnivå och mera aktuella kunskaper än äldre anställda, vilket visar att personalutbildning kan vara ett eftersatt område inom många företag. Eftersatta utbildningsbehov leder inte bara till lägre tillväxt i företagen och i ekonomin, utan även till att äldre riskerar att få lämna företagen vid rationaliseringar för att sedan få mycket svårt att snabbt komma tillbaka i arbete igen.

Allt bredare kompetenskrav

Den mångfacetterade och snabbt föränderliga verkligheten kräver flera olika slag av kompetens hos personalen. En given utgångspunkt för bedömningen av kompetensbehovet är att all kompetensutveckling skall ha ett nära samband med de krav och behov som finns på det enskilda arbetsstället. De viktigaste typerna av kompetens är yrkesmässig, social, strategisk och personlig.

Yrkesmässig kompetens

Den yrkesmässiga kompetensen är det som allmänt diskuteras i debatten, huruvida det finns utbildad arbetskraft inom olika områden. Den stora tillgången på arbetskraft tillsammans med en snabb teknisk utveckling har bidragit till att kompetenskraven vid rekryteringar ökat. Några kompetenskrav återkommer ofta vid rekryteringar:

- Aktuell utbildning inom yrket
- Arbetslivserfarenhet inom yrket
- Kunskaper inom IT/ny teknik
- Grundkunskaper i matematik, svenska, engelska
- Kunskaper i andra språk än engelska

Kraven på olika former av kompetens vid anställningar har ökat snabbt under 1990-talet, vilket har gjort det svårare för många att få fast förankring på arbetsmarknaden. Denna ökning kommer att fortsätta vilket sätter betydande press på arbetskraften. När det gäller utbildning krävs vanligen god grundutbildning inom det sökta yrket men i många fall även kunskaper inom närliggande yrkesområden. De senaste årens rationaliseringar har lett fram till att det allt oftare ställs krav på att personalen även ska behärska närliggande arbetsuppgifter och därmed ha en bred utbildningsbakgrund.

Yrkeserfarenhet värderas högt vid många anställningar. Erfarenhet ger bland annat värdefull yrkesvana men ger även arbetsgivaren möjligheter att få referenser om den arbetssökande. Några kompetenskrav som nästan genomgående har ställts vid anställningar är goda språkkunskaper, det vill säga att förutom att tala och skriva god svenska även behärska något/några utländska språk, framför allt

engelska. Ett annat krav som ofta har framkommit vid rekryteringar är att den arbetssökande ska ha goda kunskaper inom IT (användarkunskaper).

Strategisk kompetens

Strategisk kompetens är en viktig förmåga som kommit alltmer i centrum. I den ligger förmågan i att klara nya, svårare och mer varierande uppgifter till följd av förändringar av innehåll, arbetssätt och yrkesroll. Strategisk kompetens förutsätter klara och relativt entydiga mål och är direkt knuten till de uppgifter som organisationen, avdelningen eller enheten i dagsläget utför. För att tillägna sig denna kompetens kan en del anställda behöva vidareutbildning på gymnasie- och/eller på högskolenivå. Andra kan behöva en omfattande fördjupning av kunskaper och färdigheter för mer avgränsade områden.

Strategisk kompetens innebär även beredskap inför och vilja att själv initiera och bidra till förändring och utveckling av verksamheten. I detta ligger förmåga att ompröva gamla lösningar och att kritiskt pröva nya. I grunden handlar det om förmåga att lära och förändras. Varje medarbetare behöver dessutom ha en klar uppfattning om arbetsplatsens/arbetslagets roll i verksamheten, hur det egna arbetet hänger samman med verksamheten i övrigt och vad det innebär att arbeta i en decentraliserad organisation. I en tid av allt snabbare strukturella förändringar i verksamhet och arbetsliv i kombination med ett omfattande och lättillgängligt informationsflöde på arbetsplatserna blir strategisk kompetens allt viktigare.

Social kompetens

Begreppet ”social kompetens” kom under första halvan av 1990-talet att få stor spridning och en ökande betydelse som merit vid rekrytering till i stort sett alla typer av yrken. I dess vidaste bemärkelse kan begreppet sägas vara synonymt med ”samarbetsförmåga”. Detta är emellertid inte tillräckligt utan de konnotationer⁹ som kan tillmätas uttrycket är av betydligt mera subtilt slag. Det är på intet sätt tillräckligt att vara trevlig, omtänksam, lyhörd eller ens empatisk för att besitta social kompetens, även om dessa egenskaper sannolikt ofta är betecknande för en ”socialt kompetent” person.

En sökning på Internet ger i skrivande stund över 4 000 träffar i Sverige. I många förslag till definition av det begrepp som veterligen ännu inte är vetenskapligt och officiellt definierat inryms förmågan att skapa och upprätthålla goda relationer samt förmågan att kommunicera på ett naturligt och icke-provocerande sätt. Men inte heller detta är helt uttömmande enligt rapportförfattarnas¹⁰ åsikt. Ett väsentligt tillägg skulle nämligen vara ”även relationer till

---

⁹ Tankar och bibetydelser som tillmätts begreppet eller uttrycket ifråga av den som hör eller läser om, i detta fall, ”social kompetens”.

¹⁰ Författarna till föreliggande rapport, ”Var finns jobben 2005?” (Ura 2005:1)

och kommunikation med människor som man normalt sett inte skulle ägna särskilt stor uppmärksamhet och energi". Det vore däremot alltför långtgående att i definitionen inrymma *alla människor*, alltså även dem man inte, trots betydande ansträngningar, kan umgås och samarbeta med på ett någorlunda otvunget sätt. Där är nämligen grundkravet, en god social relation, inte förhanden. Inte heller den här föreslagna "definitionen" är sannolikt heltäckande och gör heller inte anspråk på detta. Syftet har dock varit att bidra till en ökad tydlighet när det gäller innebörden av ett begrepp som fortfarande och under lång tid framöver kommer att spela stor roll vid rekryteringar av nya medarbetare.

Den sociala kompetensen har fått stor betydelse vid tillsättning av befattningar där nära kontakt med människor utgör en stor och betydelsefull del av arbetsinnehållet. Då förutsätts förmåga att vara lyhörd för människors uttalade eller outtalade behov samt kompetens att föra en dialog om hur dessa behov kan tillgodoses. Kraven accentueras i takt med att arbetslag/resultatenheter får ett större ansvar. Ytterligare dimensioner tillkommer när det gäller pedagogiskt arbete eller arbete i ledande ställning.

Personlig kompetens

Personlig kompetens ligger till sin karaktär relativt nära den sociala kompetensen och innefattar en persons "sätt att vara", etik, ansvar och andra personliga egenskaper. Såväl när det gäller social som personlig kompetens varierar kraven mellan olika arbetsgivare. Var och en har sin specifika uppfattning om vad som är viktigt i den egna verksamheten och vilka krav som bör ställas på de anställda.

Källa: Bengt-Åke Thelin, LAN F

Arbetsgivarrollen förändras

En förändrad verksamhet och en förändrad kompetens hos personalen kräver en förändrad arbetsgivarroll och en förändrad organisation. Nyckelbegrepp härvidlag är decentralisering och flexibilitet. För att medarbetarnas kompetens skall komma till sin rätt krävs tydliga mål och att målen kontinuerligt följs upp. Det krävs även ett tydligt ledarskap och medarbetarskap med nära överensstämmelse mellan ansvar och befogenheter samt lyhördhet för de förändringar som ny teknik kan komma att innebära.

Denna process har gått långsamt hos många arbetsgivare, till exempel inom primärkommunerna, kanske beroende på osäkerhet, kompetensbrist eller oförmåga att möta krav på en föränderlig verksamhet. En flexibel arbetsorganisation – till exempel beträffande arbetstid, anställningsformer och regelsystem – torde också vara nödvändig för att locka den kvalificerade personal som erfordras, inte minst för att driva förändringsarbetet vidare.

Livslångt lärande – inte bara ord

Ovan beskrivna rekryteringskrav kommer att vara viktiga under många år framöver. Möjligen kan en viss förskjutning ske av fokus mellan de olika komponenterna. Det ställs allt större krav på förnyelse och utveckling inom företag/myndigheter för att pressa kostnader och förstärka konkurrenskraften. Produktionsprocesserna automatiseras och blir mer invecklade i en utveckling med stigande konkurrens från omvärlden. Detta är några av de faktorer som pekar i riktning mot att kompetenskraven kommer att höjas. Denna kontinuerliga utveckling leder till stora behov av vidareutbildning på alla nivåer på arbetsplatserna.

Var finns jobben 2005?

Datayrken

Sysselsättningen i tydlig uppgång

Inom datayrkena har efterfrågan på arbetskraft försvagats under flera år, men under det senaste året har efterfrågan vänt upp. Det visar sig även i att antalet sysselsatta börjat öka under år 2004. Enligt de intervjuundersökningar som vi genomförde under oktober månad är yrkesområdet mycket positivt inställt för framtiden och planerar för fler anställda. Detta verifieras också av IT-konsulternas ökade optimism. Vi bedömer därför att sysselsättningen ökar med 7 000 personer under 2005, men rekryteringsproblemen förblir trots det små. Det sammanhänger med att det relativa obalanstalet¹¹ fortsatt att öka under år 2004, om än i avtagande takt. På längre sikt finns mycket som talar för att yrkena återigen blir bristyrken. Intresset för datautbildningar har dämpats, vilket innebär en krympande skara examinerade framöver. Samtidigt är investeringsbehoven i växande och till detta kommer ett stort omvandlingstryck mot mer effektiva och moderna lösningar. Tendensen att en del av utvecklingsarbetet läggs utomlands – bland annat till de baltiska länderna – torde kvarstå. Sammantaget bör dock utsikterna vara gynnsamma för dem som påbörjar en högskoleutbildning idag, enligt vår bedömning.

Ung yrkeskår och många datajobb i storstadsregionerna

Datayrkena är koncentrerade till befolkningstäta områden i allmänhet och Stockholmsregionen i synnerhet. Det finns en koppling mellan den ljusning som skett för datayrkena och den mer optimistiska ton för kommande år som framskymtar från bland annat Stockholm. Liksom för övriga yrken är det viktigt att man söker arbete över hela landet och det finns en del som talar för att de regionala skillnaderna i möjligheten att få arbete kommer att öka för datayrkena under det kommande året.

Medelåldern inom datayrkena är låg. Endast 17 procent av de yrkesverksamma eller lite över 20 000 personer kommer att pensioneras under åren fram till och med 2015, vilket är en lägre andel än inom någon annan yrkesgrupp. Inga nämnvärda skillnader råder här mellan olika yrkesinriktningar.

---

¹¹ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

Utvecklingen inom datayrkena går snabbt och det är därför mycket svårt att göra framtidsbedömningar för enskilda yrken. Kompetenskraven ändras och nya nischer dyker upp. För närvarande är området datasäkerhet under uppsegling. Sammantaget för datayrkena gäller dock att de mörka molnen på himlen skingrats och gradvis kommer arbetsmarknaden att förstärkas. Det finns idag inga indikatorer på att man bör undvika att utbilda sig mot datayrken utan istället talar mycket för att tillgången på kompetent arbetskraft bör komma att sina. Vad de arbetssökande bör tänka på är att skaffa sig en bred och djup kunskap. En god plattform av allmänna kunskaper att stå på underlättar att tillgodogöra sig internutbildning eller påbyggnadsutbildningar när nya kompetenskrav dyker upp.

Vägar in i datayrken

Utbudet av datautbildningar på avancerad högskolenivå har minskat de senaste åren, men utbudet och utformningen kan variera mellan olika utbildningsorter. Anledningen är det fallande intresset bland ungdomar att söka sig till datautbildningar. Under en sexårsperiod fram till år 2004 har antalet behöriga första-handssökande minskat med nästan 70 procent. Nedgången är mycket stor för både tekniskt inriktade och systemvetenskapliga utbildningsprogram.

ADB-programmet, det datavetenskapliga programmet, systemvetenskapliga utbildningar och dataingenjörutbildningar¹² lockade vanligen ett stort antal sökande under de goda åren kring millennieskiftet. Det finns en rad olika inriktningar på de utbildningar som genomförs och numera finns även skräddarsydda utbildningar inriktade mot till exempel kommunikation och språk (det så kallade datalingvistprogrammet).

Bland övriga högskoleutbildningar samt utbildningar på gymnasienivå¹³ finns också ett utbud med varierande innehåll och utbildningslängd. Certifiering är här ett användbart sätt att verifiera inhämtade kunskaper och underlätta för de sökande att få arbete som exempelvis nätverkstekniker, PC-samordnare eller webbdesigner. Eftersom kompetenskraven vid rekryteringar successivt ökar blir gymnasieutbildningar inom dataområdet allt mindre gångbara i yrkeslivet, men de bildar ofta en god plattform för fortsatta studier på högre nivå.

Inom kort väntas ett omfattande utbyte av bland annat nätverksutrustning komma att påbörjas, vilket kräver välutbildad arbetskraft, och till detta kommer ett växande behov av reinvesteringar inom IT-området. Dessutom ökar behovet av datakunskaper kontinuerligt i de flesta yrken på arbetsmarknaden. Bred kompetens är en viktig konkurrensfaktor inte minst inom IT-sektorn. Goda kunskaper inom marknadsföring, ekonomi och språk är bra komplement till goda datakunskaper.

---

¹² Inkluderar här även civilingenjörutbildningar.

¹³ Här ingår även KY-utbildningar, Komvux och folkhögskolor.

Utsikter för några datayrken

Arbetsmarknaden förbättras för programmerare och systemerare

Det råder nu god tillgång på arbetskraft inom datayrkena och det gäller även för yrken där det krävs högskoleutbildning. Systemutvecklare, systemdesigners och programmerare är idag utpräglade överskottsyrken, enligt Arbetsförmedlingens sammantagna bedömning. Denna situation är också ganska likartad över hela landet¹⁴. Yrkena spänner från balans till stort överskott och nästan ingen arbetsförmedling räknar med rekryteringsproblem under 2005. Antalet sysselsatta har dock ökat under loppet av 2004, en utveckling som bedöms fortsätta 2005. Det innebär också att arbetslösheten bland dessa yrken kommer att minska stadigt och överskottet kommer att gradvis övergå till en mer balanserad situation mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Det relativa obalansstalet uppgår till drygt 8 procent för systemutvecklare, programmerare med mera, vilket är ungefär samma nivå som för ett år sedan. Sett i ett mer långsiktigt perspektiv, det vill säga tre till fem år framåt i tiden, är bedömningen att arbetslösheten nedbringas påtagligt och att rekryteringsproblemen återkommer. De bedömningar som görs idag är starkt påverkade av att det råder en hög arbetslöshet och därför finns en risk att nuläget i för stor utsträckning påverkar företagens framtidsbedömningar när det gäller tillgången på arbetskraft. Det är av central betydelse att öka intresset hos ungdomar för utbildningar mot datayrken på högskolenivå. Under perioden 1998 till 2004 minskade antalet första-handssökande med hela 70 procent.

Bättre arbetsmarknad också för nätverkstekniker

Även yrkesgruppen datatekniker¹⁵ – som inrymmer yrken såsom nätverkstekniker, pc-samordnare och driftstekniker ADB – har arbetsmarknaden börjat att stabiliseras och sysselsättningsnedgången har planat ut något. Även för dessa yrken bedömer Arbetsförmedlingen ett stort överskott på arbetskraft och liksom för systemutvecklare med flera är denna situation giltig för hela landet. Sett i ett mer långsiktigt perspektiv bedömer vi att det stora överskottet på arbetskraft kan komma att betas av och att situationen bör komma att bli mer balanserad om några år. Det kan inte heller uteslutas att vissa rekryteringsproblem kan komma att uppstå om man blickar 3 till 5 år in i framtiden.

Överskott på webbdesigners

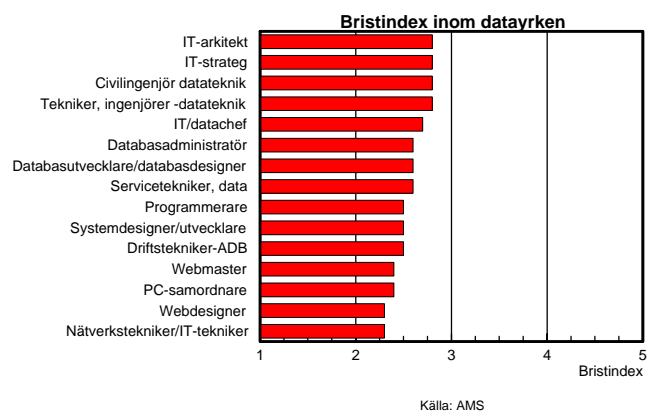
Överskottet på webbdesigners och webbmasters är omfattande enligt Arbetsförmedlingens bedömning och dessa yrken tillhör numera de stora överskottsyrkena. Det finns inte heller några tecken på att arbetsmarknaden kommer att

---

¹⁴ Spridningskoefficienten uppvisar ett lågt tal.

¹⁵ ISCO-kod 3121.

förbättras under de närmaste åren. Även i ett långsiktigt perspektiv talar lite för att situationen kommer att förändras. Det sammanhänger med att hemsidor med mera i allt större utsträckning görs med befintlig personal och därför är risken stor att utbildning mot dessa yrken leder till arbetslöshet.

Teknikyrken

Uppgång av antalet sysselsatta

Antalet sysselsatta inom teknikyrken har minskat med cirka 15 000 personer under loppet av perioden 2001 till 2003. Efterfrågan på tekniker vände sedan upp under 2004 och under det året ökade sysselsättningen med några tusen personer. Arbetsmarknadsläget för ingenjörer och tekniker påverkas starkt av den förbättrade industrikonjunkturen. Bland civilingenjörer skedde en vändning av sysselsättningen till det bättre redan hösten 2003 medan vändningen för tekniker/ingenjörer på mellannivå kom andra halvåret 2004. Det råder för närvarande i allmänhet god tillgång på arbetssökande till de lediga jobben men i takt med att efterfrågan stiger kommer tillgången på utbildade att krympa. På längre sikt kommer ungdomars minskande intresse för teknik och naturvetenskap att medföra färre utbildade inom dessa yrken samtidigt som den snabba tekniska utvecklingen skapar ett allt större behov av tekniker med akademisk kompetens. Det råder följaktligen en betydande risk för stor brist på utbildade, i synnerhet för tekniker/ingenjörer på mellannivå. Under loppet av 2005 beräknas sysselsättningen i teknikyrkena öka med omkring 6 000 personer och det relativa obalanstalet¹⁶ bedöms minska successivt.

Stora skillnader mellan yrkesinriktningar i åldersavgångar

Medelåldern inom tekniska yrken är i stort sett i nivå med genomsnittet för arbetsmarknaden vilket kan utläsas av att omkring en tredjedel av de sysselsatta i gruppen beräknas lämna arbetsmarknaden fram till år 2015. Det råder dock stora skillnader i åldersstrukturen mellan olika yrkesinriktningar och utbildningsnivåer. Medelåldern bland civilingenjörer är generellt sett betydligt lägre än bland personer med kortare teknisk utbildning. Andelen åldersavgångar inom de båda grupperna uppgår till 24 respektive 36 procent under perioden fram till år 2015.

Vägar in i teknikyrken

En utbildning till civilingenjör eller högskoleingenjör går via respektive yrkesprogram på universitet eller högskola. Förutom de traditionella yrkesprogrammen med inriktning mot dessa yrkeskategorier finns även kombinationsutbildningar riktade både mot teknik och mot någon annat ämnesområde. Under den försämrade konjunkturen efter sekelskiftet har intresset för tekniska utbildningar minskat och många utbildningsanordnare har dragit ner på utbudet av utbildningar inom ämnesområdet. För civilingenjörer med indust-

---

¹⁶ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

riell inriktning har antalet behöriga förstahandssökande minskat med nästan 30 procent och för högskoleingenjörutbildade uppgick nedgången till 64 procent. Liknande negativa trend finns även för inriktningen mot material och tillverkning. De flesta bedömare är överens om att den långsiktiga efterfrågan på tekniker kommer att vara större än den utbildningsdimensionering som för närvarande råder. Det behövs därför fler sökande till dessa utbildningar och en utökning av studieplatser de närmaste åren.

Utsikter för några tekniker

Utvecklingen har vänt – till en svag förbättring

Efterfrågan på arbetskraft med teknisk utbildning är på väg att öka. Efterfrågan ökar för civilingenjörer främst inom inriktningarna datateknik, bygg samt el-tele. Det råder även en ökad efterfrågan på ingenjörer på mellannivå inom nämnda inriktningar. Bristen på arbetskraft med teknisk kompetens är i allmänhet låg men det finns tendenser till regionala bristöar och den bilden väntas förstärkas under det kommande året. Bristen på utbildade kommer sannolikt att förstärkas på några års sikt på grund av många pensionsavgångar och färre examinerade.

Under loppet av de senaste kvartalen har antalet sysselsatta ökat inom de flesta grupper av högutbildade tekniker. Den tydligaste uppgången faller på civilingenjörer inom elektronik och teleteknik, bygg och anläggning samt kemi och läkemedel. Däremot har antalet sysselsatta i stort sett varit oförändrat inom elkraft samt gruvindustri och metallurgi. Vår bedömning är att sysselsättningen fortsätter att öka bland samtliga inriktningar för civilingenjörer.

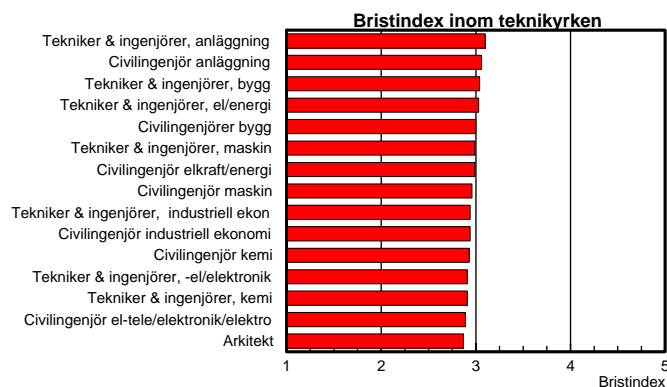
Bland ingenjörer på mellannivå har sysselsättningen fallit inom samtliga inriktningar. Det största fallet har skett inom elektronik med nästan en halvering. Stora nedgångar har även skett inom el-tele och maskin samt i viss mån inom gruv och metallurgi. För byggnadsingenjörer har däremot arbetsmarknaden upprätthållits tämligen väl. Under loppet av år 2005 kommer sysselsättningen med all sannolikhet att stabiliseras inom samtliga inriktningar och uppvisa tendenser till ökning inom vissa, till exempel inriktningarna elektronik och bygg.

Trots de förbättrade utsikterna för teknikutbildade ligger nivån i vårt brist-index på 2,70 vilket är lägre än genomsnittet för samtliga yrken på 2,94. Brist-index för högutbildade inom teknik kan emellertid komma att öka snabbt om den kraftiga förbättringen inom IT-sektorn fortsätter och om industrikonjunkturen fortsätter att vara stark så att industrin åter börjar rekrytera. Under 2002/03 examinerades 465 civilingenjörer med inriktning mot energi- och elektroteknik och 525 med inriktning mot elektronik/datateknik och automation. Dessutom examinerades 2 085 högskoleingenjörer med inriktning mot el/elektronik/datateknik.

Arbetslösheten ökar fortfarande - minskning nästa år

Trots den starka industrikonjunkturen och en svagt ökande sysselsättning har arbetslösheten bland tekniker med högre utbildning ökat något under det senaste året. Denna till synes paradoxala situation beror på att det totala antalet nyexaminerade är fler än ökningen av antalet sysselsatta vilket medför att obalansstaplet ökar. Nyexaminerade utan yrkeserfarenhet märker fortfarande att det är svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Inom tekniskt arbete har det relativa obalansstaplet ökat från drygt 4 procent i mitten av 2001 till 5,8 procent i slutet av 2004. Bland civilingenjörer har den största uppgången skett inom inriktningen data, elektronik och tele, från 2 till drygt 8 procent. Det högsta talet återfinns dock inom maskin med 12,5 procent och även inom denna grupp har det skett en betydande uppgång de senaste åren. Den inriktning som noterat den lägsta ökningen av obalansstaplet är gruv och metallurgi. Det beskrivna mönstret i förändringar gäller även för ingenjörer på mellannivå. Under det kommande året kommer det relativa obalansstaplet att börja sjunka och det kommer att gälla för samtliga inriktningar.

Källa: AMS

Uppgång inom bygg och anläggning - brist väntar

Den snabbt stigande temperaturen på byggmarknaden påverkar i hög grad utsikterna även för personer med akademisk utbildning med inriktning mot byggsektorn. Efterfrågan på arkitekter har börjat öka, fastän svagare än förväntat, med en utpräglad inriktning mot personer med yrkeserfarenhet. Mot bakgrund av det ökade bostadsbyggandet i kombination med den höga medelåldern i gruppen bedömer vi att antalet sysselsatta kommer att öka fram till slutet av 2005. Dock torde det dröja innan arkitekt åter blir ett bristyrke, eftersom antalet examinerade i stort sett matchar antalet åldersavgångar framöver. Under 2002/2003 nyexaminerades 125 arkitekter. Dessutom examinerades 415 civilingenjörer och 360 högskoleingenjörer inom området byggnadsteknik, och framför allt det senare är ett alldeles för litet antal för att möta framtida pen-

sionsavgångar. Trots ett ökat antal förstahandssökande till högskoleingenjörsutbildningen inom byggområdet har antalet antagna minskat sedan slutet av 1990-talet. Likaså har antalet antaga till civilingenjörsutbildningen minskat jämfört med antalet för några år sedan trots att behöriga sökande finns tillgängliga. Utökas inte utbildningsplatserna kommer bristen på byggtekniker att bli mycket stor om några år. I den nuvarande utvecklingen när arbetsmarknaden förbättras är det viktigt att utbildningarna dimensioneras på ett sådant sätt att de långsiktiga behoven på arbetsmarknaden tillgodoses.

Ett antal stora transportinfrastrukturprojekt pågår för närvarande och fler påbörjas inom en överblickbar framtid, framför allt i de tre storstadsregionerna. I Norrlands kustland byggs Botniabanan. Arbetsmarknaden för berörda tekniker – anläggningsingenjörer, väg- och vatteningenjörer, bergsingenjörer och konstruktörer – bedöms därför successivt bli allt bättre. Rekryteringsproblem kan sannolikt komma att uppstå eller förstärkas i delar av landet.

Hälso- och sjukvård, omvårdnadsyrken

Färre anställda inom vårddykena

Vårdområdet har drabbats av nedskärningar under det senaste året, vilket kan kopplas till kommunernas och landstingens utsatta budgetläge. Den kommunala äldreomsorgen har minskat antalet anställda och landstingen har skurit ned på antalet anställda inom sjukhusen. Däremot har omsorgen för de handikappade, primärvården samt tandvården klarat sig bättre. Sammanlagt sysselsätter området nästan 670 000 personer och vi bedömer att antalet sysselsatta minskar med cirka 6 000 personer under loppet av år 2005 exkl. effekten av friåret. Yrkesområdet kännetecknades av stor brist på arbetskraft bara för något år sedan, men bristen har minskat dramatiskt för nästan alla yrkesgrupper. Det innebär också att området uppvisat den största förändringen av rekryteringsläget under de senaste året jämfört med övriga yrkesområden. För närvarande är det överskott på arbetssökande inom flera yrken och den rekryteringsbilden torde bestå under det närmaste året. Vi räknar dock med att nuvarande överskott på arbetssökande är temporärt och att rekryteringsproblemen återkommer i ett långsiktigt perspektiv. Det gör att området bör vara attraktivt att utbilda sig mot sett på längre sikt. Det finns flera skäl till detta. Behoven av hälso- och sjukvård samt omsorg bedöms fortsätta att växa och hindret idag är endast av finansiell karaktär. Det finns en del som talar för att kommunernas och landstingens ekonomier förstärks och bedömningen är att det sker redan 2005, vilket bör ge en positiv effekt på arbetskraftsefterfrågan inom området framför allt under år 2006. Rekryteringsbehovet ökar även på grund av att många kommer att pensioneras under de närmaste tio åren.

Högre andel åldersavgångar bland akademiker

Medelåldern inom hälso-, sjukvårds- och omvårdnadsyrken är i stort sett i nivå med genomsnittet för arbetsmarknaden. Det innebär att knappt 30 procent av de sysselsatta i gruppen beräknas lämna arbetsmarknaden fram till år 2015. Det råder dock stora skillnader i åldersstrukturen mellan olika yrkesinriktningar och utbildningsnivåer. Medelåldern inom yrken med krav på längre utbildning är betydligt högre än bland anställda med kortare utbildning. Andelen åldersavgångar bland specialister, till exempel läkare, tandläkare, vidareutbildade sjuksköterskor, uppgår till 36 procent perioden fram till år 2015. För anställda med grundutbildning på akademisk nivå uppgår andelen till 32 procent medan motsvarande andel bland anställda med högst gymnasieutbildning stannar på 27 procent.

Vägar in i sjukvårds- och omvårdnadsyrken

Det finns en stor mängd utbildningar att tillgå för de yrken som fordrar högskolekompetens. Detta gäller både studieinriktning och studieort, men givetvis med stora variationer i fråga om antagningskrav. För dem som är inriktade på

högskolestudier inom specialiserade vårdyrken är naturvetenskapliga gymnasiestudier i allmänhet en bra grund att stå på, till exempel läkare, tandläkare och apotekare. För att gå vidare till utbildningar till andra akademiska yrken kan många gånger även andra teoretiska treåriga gymnasieprogram vara en god grund. Det är dock viktigt att inhämta information om grundläggande behörighetskrav för studier vid den yrkesinriktade högskolan.. De som i stället siktar på vård- och omsorgsyrken utan högskolekrav kan lämpligen genomgå gymnasieskolans omvårdnadsprogram, men detta kan också vara till nytta för dem som avser att efter fullgjorda gymnasiestudier utbilda sig till sjuksköterska, barnmorska etc.

När det gäller högskoleyrkena krävs stor framförhållning i utbildningsplaneringen för att komma till rätta med den långsiktiga bristen på arbetskraft, som kan väntas få förnyad styrka när de offentliga ekonomierna vänder uppåt igen. Det är mycket viktigt att också öka ungdomarnas just nu rätt svala intresse för de gymnasiala utbildningarna inom vård- och omsorgsyrken, där arbetsmarknaden på kort sikt kan te sig mindre attraktiv men där arbetskraftsbehoven i ett längre perspektiv kommer att bli mycket stora. Alternativet för arbetsgivarna kan i många fall – i en situation med låg utbildningsvolym – bli att tvingas ge avkall på kompetenskraven och anställa utbildad arbetskraft. Redan i dag saknar omkring 40 procent av de omvårdnadsanställda genomgången vårdutbildning.

Utsikter för några sjukvårdsyrken

Brist på läkare

Problemen att rekrytera läkare förblir stora i hela landet under 2005 och avser såväl specialister och allmänläkare, även om bristtalet är högre för den sistnämnda kategorin. Till viss del kan bristen på läkare mildras något genom att man rekryterar utomlands och genom att läkare med utländsk examen som finns i landet tas tillvara. Den allmänna bilden är att bristsituationen kommer att förvärras under de kommande 10 till 15 åren eftersom många läkare kommer att pensioneras. Under 2002/03 examinerades 800 läkare och en så låg årlig nivå räcker inte på långt när till för att täcka pensionsavgångarna de närmaste tio åren. Det relativa obalanstalet¹⁷ bland läkare är obetydligt.

---

¹⁷ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

Bristen på sjuksköterskor har dämpats påtagligt

Arbetsmarknaden för sjuksköterskor har förändrats påtagligt under det senaste året, vilket sammanhänger med kommunernas och landstingens budgetsanering. Yrket tillhörde de största bristrykena för några år sedan, men i takt med neddragningarna har den omfattande bristen övergått till viss brist eller balans mellan utbud och efterfrågan, beroende på region i landet. En viss brist på sjuksköterskor förutses år 2005 i Sydsverige, norra Mellansverige samt mellersta Norrland. Övriga delar av landet räknar med balans mellan utbud och efterfrågan. När det gäller kvarstående rekryteringsproblem avser de främst sjuksköterskor med vidareutbildning, till exempel distriktsjuksköterska, eller sjuksköterskor med erfarenhet. Tillgången på nyexaminerade sjuksköterskor är god. Under 2004 har sysselsättningen ökat svagt för sjuksköterskor med specialutbildning medan sysselsättningen legat stilla för enbart grundutbildade sjuksköterskor. Fortfarande är det dock ytterst få arbetsförmedlingar som bedömer att det kommer att bli ett överskott på sjuksköterskor under 2005, eller endast 8 procent. Å andra sidan bedömer endast 6 procent av arbetsförmedlingarna stor brist medan 28 procent anger viss brist och 58 procent anger ett balanserat arbetsmarknadsläge. Det innebär att sysselsättningen endast kommer att förändras lite under det kommande året vilket medför att nyexaminerade sjuksköterskor möter en kärvare arbetsmarknad än vad som var fallet för bara ett år sedan. Det bör dock påpekas att det relativa obalanstalet bland sjuksköterskor är mycket låg eller under 1 procent, och vi förutser endast en marginell ökning.

Vi räknar med att nuvarande lindring av rekryteringsproblemen endast är tillfällig. På längre sikt¹⁸ stiger bristen på specialistutbildade sjuksköterskor och den kan till och med komma att bli besvärande. Det sammanhänger med flera faktorer, dels ny teknik och nya metoder dels stora åldersavgångar. Även tillgången på grundutbildade sjuksköterskor kommer att bli knapp dels genom ett ökat behov inom äldreomsorgen och inom hälso- och sjukvården dels genom stora åldersavgångar. Det som kan störa denna bild är om de kommunala finanserna återigen försämras påtagligt, men även i en sådan situation är sjuksköterskeyrket ett yrke som förblir starkt på arbetsmarknaden jämfört med många andra yrken¹⁹.

Sjukgymnasterna får en arbetsmarknad i balans

Under det närmaste året bedöms en balanserad arbetsmarknad för sjukgymnaster och arbetsterapeuter. Det betyder att den tidigare svaga bristen har upphört, vilket kan kopplas till besparningar inom kommuner och landsting.

---

¹⁸ 5 till 15 år

¹⁹ De kommunala finanserna styrs av hur det går på övriga arbetsmarknaden. Ökar arbetslösheten inom flera andra områden på arbetsmarknaden leder det till försämrade kommunala intäkter och det påverkar i sin tur kommunala (inklusive landstingskommunala) yrken negativt.

Sysselsättningen har förblivit oförändrad för sjukgymnaster men minskat något för arbetsterapeuter. Vi räknar med att sysselsättningen ligger stilla under 2005. Det relativa obalansstalet är lågt för dessa yrken eller 1-2 procent. Behovet av rehabilitering kommer enligt vår bedömning att växa framöver. Detta beror på dels en åldrande befolkning dels att det finns ett stort rehabiliteringsbehov för att få tillbaka långtidssjukskrivna, men också – i bästa fall – personer med sjuk- och aktivitetsersättning, i arbetslivet. Yrkeskåren är dock relativt ung vilket innebär ganska små pensioneringar, men en viss brist är trolig i ett långsiktigt perspektiv.

Viss brist på apotekare och receptarier

En viss brist på apotekare och receptarier förväntas under 2005. Även för dessa yrken har bristtalen dämpats påtagligt. Sysselsättningen i dessa yrken har i det närmaste legat stilla under 2004 och vi räknar med att detta också blir fallet för 2005. Det relativa obalansstalet för yrkena är lågt eller 1 till 2 procent. Det finns vissa osäkerhetsmoment för dessa yrken i ett längre perspektiv inom den traditionella apoteksverksamheten. Ett sådant är om apotekets försäljningsmonopol består. Dessutom organiserar apoteken om sin verksamhet. Utbildningskapaciteten för apotekare och receptarier har byggts ut under senare år vilket medför en allt större tillgång på utbildade, något som på sikt periodvis riskerar att leda till ökade svårigheter att erhålla arbete. Utövare av dessa yrken har emellertid en alternativ arbetsmarknad inom läkemedelsindustrin vilket breddar anställningsmöjligheterna. Åldersavgångarna bland receptarier blir stora, mer än halva yrkeskåren kommer att lämna yrket inom en tioårsperiod. För apotekare är andelen också hög eller drygt 40 procent.

Fortsatt brist på tandläkare

Även under 2005 räknar vi med en viss brist på tandläkare över stora delar av landet och därmed en fortsatt låg arbetslöshet. Rekryteringsproblemen förväntas bli störst i mellersta Norrland. Det betyder också att nyexaminerade tandläkare har lätt att finna ett arbete. Sysselsättningen tycks ha minskat något vilket sannolikt kan kopplas till åldersavgångar och en utflyttning till andra länder. Genomsnittsåldern fortsätter att stiga vilket för med sig än större avgångar, något som bör leda till färre yrkesverksamma. Bristen på tandläkare bedöms därför komma att bestå under lång tid och den förvärras ytterligare om nuvarande utflyttning av tandläkare fortsätter. Behovet av tandvård bör öka med en åldrande befolkning och det som motverkar efterfrågan på tandvård är prisbilden, som gör att många människor inte har råd med tandläkarbesök.

Bristen på tandhygienister har upphört

Bristen på tandhygienister har upphört i många regioner och numera är det balans mellan utbud och efterfrågan i landet generellt sett. En viss brist på erfarna tandhygienister råder dock medan situationen för nyexaminerade är balanserad. Det är framför allt Syd- och Västsverige och mellersta Norrland som

upplever vissa rekryteringsproblem. Det relativa obalanset är lågt eller under 2 procent och väntas så förbli. Den finns inga gjorda långsiktiga bedömningar för yrket, men behovet av förebyggande tandvård torde öka och därmed bör behovet av tandhygienister komma att öka. Det examineras ett par hundra årligen och en viss brist torde råda i ett långsiktigt perspektiv.

För få optiker

Bristen på optiker bedöms bestå²⁰ under 2005. Det sammanhänger med att för få utbildas till yrket. Den situationen bedöms bestå 2005. Det finns ingen långsiktig bedömning gjord för yrket. Det relativa obalanset är lågt eller cirka 1,5 procent och det består sannolikt av personer som saknar rätt kompetens i yrket.

Balanserad arbetsmarknad för biomedicinska analytiker

Bristen på biomedicinska analytiker har upphört och numera råder balans mellan utbud och efterfrågan. Det finns dock regionala skillnader och i vissa regioner råder en viss brist. Sysselsättningen har legat stilla under 2004 medan det relativa obalanset stigit något, men det är fortfarande ganska lågt eller cirka 3 procent. Efterfrågan bedöms öka på längre sikt²¹. Åldersavgångarna kommer att ökat från cirka 300 till 500 inom en tioårsperiod. Det kan ställas i relation till att det för närvarande utbildas cirka 165 till yrket per år. Mycket talar för att bristen på utbildade biomedicinska analytiker trappas upp på sikt.

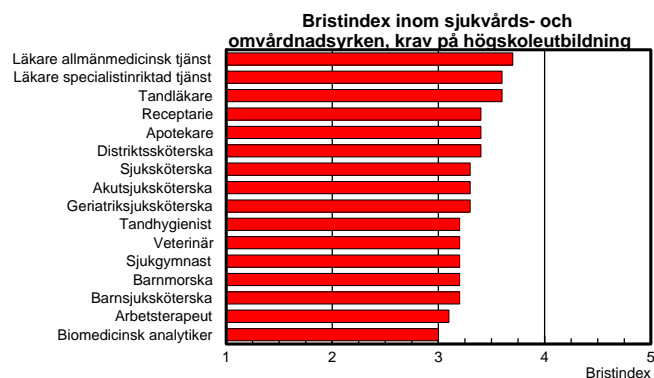
Viss brist på erfarna veterinärer

En viss brist på veterinärer råder enligt yrkesbarometern, men på merparten av de lokala arbetsmarknaderna är det balans mellan utbud och efterfrågan. Den brist som råder avser främst veterinärer med erfarenhet medan nyexaminerade möter en arbetsmarknad i balans. Sysselsättningen har legat stilla och det relativa obalanset har förblivit lågt. Veterinärernas vanligaste arbetsområde är djurvård, dels förebyggande hälsovård dels sjukvård. Dessutom innehåller arbetsområdet bland annat livsmedelskontroll.

---

²⁰ Yrket har endast undersökts i några få kommuner, varför bedömningen från vår sida främst grundas på övrig information. Osäkerheten är därmed större än för andra angivna yrken i denna rapport.

²¹ Enligt Arbetskraftsbarometern; källa SCB.

Undersköterskorna har gått från brist till överskott

Arbetsmarknaden för undersköterskor har förändrats dramatiskt under de senaste åren, från en omfattande bristsituation till ett överskott på arbetssökande. Det är också det yrke som uppvisat störst förändring i vårt bristindex de senaste två åren. Denna situation består under 2005, enligt Arbetsförmedlingens samlade bedömning. Den besvärliga arbetsmarknaden gäller över hela landet men minst överskott på arbetssökande väntas i Stockholm. Sysselsättningen har minskat de två senaste åren och det relativa obalansstelet har ökat. Detta uppgick i slutet av 2004 till cirka 4 procent motsvarande 7 000 personer, vilket är en ökning med 1 procentenhet på ett år. Till detta kommer många deltidsarbetslösa och timanställda. Nuvarande överskott på undersköterskor består inte i ett mer långsiktigt perspektiv, enligt vår bedömning. Relativt stora åldersavgångar står för dörren. Antalet åldersavgångar per år trappas upp från cirka 3 000 till 5 000 under en tioårsperiod. Till detta kommer cirka 3 000 åldersavgångar bland den del av omsorgspersonalen som saknar utbildning. Det är i dagsläget få som utbildar sig inom omvårdnadsutbildningen, uppskattningsvis 3 000 - 4 000 årligen. Kvarstår den nivån kommer det att leda till ett allt större underskott på undersköterskor på lång sikt. Detta förutsätter att äldreomsorgen får det tillskott av resurser som krävs utifrån den demografiska förändringen vilket i sin tur förutsätter att kommunernas finansiella läge blir tillfredsställande. Det finns med andra ord en viss osäkerhet avseende de framtida behoven av undersköterskor, men den samlade bilden är dock att yrket kommer att tillhöra bristyrkena i framtiden. En försämrad finansiell bas för kommunerna drabbar i första hand utbildade och vårdbiträden. Kortsiktigt kan också den försämrade arbetsmarknaden för undersköterskor leda till att ungdomar i än större utsträckning undviker omvårdnadsutbildningen inom gymnasieskolan, vilket kommer att förvärra arbetskraftsförsörjningen långsiktigt.

Överskott på vårdbiträden

Ett yrke som drabbats hårt av den kommunala budgetsaneringen är vårdbiträde. Tillgången på vårdbiträden har gått från balans till ett stort överskott och i denna bedömning ingår även vårdbiträden som saknar en grundläggande utbildning. Sysselsättningen har minskat något samtidigt som det relativa obalansstalet stigit under hösten. För närvarande är cirka 12 000 vårdbiträden arbetslösa motsvarande närmare 8 procent av arbetskraften. Det är en ökning med nästan 2 000 personer på ett år. Det finns dessutom många arbetsökande som är timanställda och deltidsarbetslösa. Deltidsarbetslösheten uppgår till cirka 3,5 procent av arbetskraften och närmare 5 procent är timanställda. Arbetsförmedlingen bedömer att överskottet på vårdbiträden förblir stort under 2005. Långsiktigt ökar efterfrågan på vårdbiträden men behovet av att anställa vårdbiträden hänger nära samman med tillgången på undersköterskor. Ökar tillgången på utbildade undersköterskor så minskar anställningsmöjligheterna för vårdbiträden. Detta betyder att många arbetslösa vårdbiträden kommer att få svårt att ta sig tillbaka till yrket de närmaste åren. För dem är det viktigt att skaffa sig ytterligare utbildning.

Bristen på personliga assistenter har upphört och övergått till en ganska balanserad arbetsmarknad. Personalomsättningen är hög, men har sannolikt dämpats genom en försämrad arbetsmarknad inom omvårdnadsyrkena sammantaget. Därmed har det relativa obalansstalet ökat under det senaste året. Vi räknar med att nuvarande situation består åtminstone ett år till. Det är svårt att göra en mer långsiktig bedömning, men behovet av personliga assistenter förblir stort och för övrigt styrs tillgången av hur arbetsmarknaden utvecklas i stort.

Balanserad arbetsmarknad för skötare

Arbetsmarknaden för skötare bedöms förbli balanserad under 2005 i hela landet. Sysselsättningen har minskat något samtidigt som det relativa obalansstalet stigit till nästan 2 000 personer, vilket motsvarar 3,8 procent av arbetskraften. Till detta kommer att 3,5 procent är deltidsarbetslösa och 5 procent är timanställda. Det finns alltså en stor grupp personer som önskar utöka sin arbetstid. På lite längre sikt talar mycket för att efterfrågan på skötare ökar och en viss brist är inte utesluten sett i ett längre tidsperspektiv. Det sammanhänger bland annat med fler äldre och en ökad fokusering på psykiska sjukdomar.

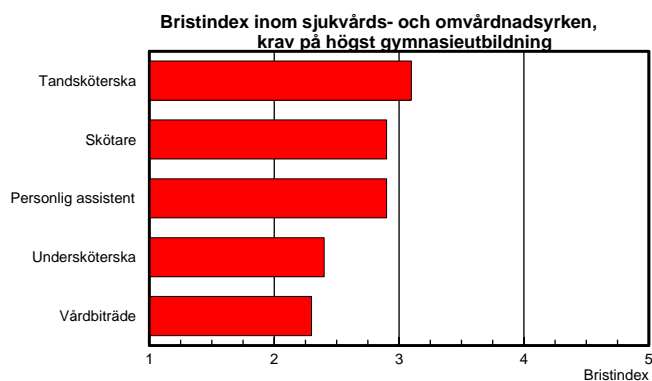
Många barnskötare är arbetslösa

Barnskötare har varit ett stort överskottsyre under många år och förblir det även 2005. Situationen är likartad över hela landet. Överskottet bedöms dock komma att bli särskilt stort i Norrland medan det blir mindre i Stockholms län. Det relativa obalansstalet har också ökat under hösten. Det finns dock några positiva signaler. Sysselsättningen har upphört att minska och istället legat stilla under 2004, och behovet av barnomsorg bör öka genom att växande barnkullar når barnomsorgsåldern. Detta bekräftas av att kommunerna planerar för fler

anställda under år 2005. De efterfrågar i första hand förskollärare, men eftersom bristen på dessa är omfattande ökar anställningsmöjligheterna också för barnskötare. Det relativa obalansstalet är emellertid mycket högt. Under tredje kvartalet 2004 var närmare 11 000 barnskötare arbetslösa vilket motsvarar en arbetslöshetsnivå på 11 procent. Till detta kommer att 5,3 procent var deltidsarbetslösa och drygt 6 procent var timanställda. Efterfrågan på personal till barnomsorgen bedöms öka även i ett längre tidsperspektiv. Det sammanhänger med att barnafödandet väntas fortsätta att öka, enligt SCB, och att andelen barn som går i förskola ökar. Det finns givetvis en ganska stor osäkerhet i denna bedömning och det rör framför allt framtida barnafödande. En stor andel av dem som genomgått barn- och fritidsprogrammet arbetar inom andra områden på arbetsmarknaden och om denna utveckling kvarstår talar allt för att överskottet på barnskötare krymper och i ett långsiktigt perspektiv övergår till en balanserad arbetsmarknad eller eventuellt en svag brist.

Tandsköterskornas arbetsmarknad är i balans

Den svaga bristen på tandsköterskor har övergått till en balanserad arbetsmarknad och den situationen bedöms kvarstå 2005. Vidare är de regionala skillnaderna små. Sysselsättning och arbetslöshet har legat stilla under flera år, vilket också bör vara fallet 2005. Det relativa obalansstalet uppgår till cirka 3,5 procent och nivån är densamma för deltidsarbetslösheten. Det saknas långsiktiga bedömningar, men behovet av tandvård bedöms öka genom en åldrande befolkning. Huvudspåret i vår bedömning är därför att efterfrågan på arbetskraft åtminstone balanserar tillgången på arbetssökande även framöver.

Källa: AMS

Utbildningsyrken

2 000 färre inom undervisningsyrkena under 2004

Efterfrågan på lärare har minskat under de senaste två åren. Det har medfört att bristen på behöriga lärare har eliminerats inom stora delar av utbildningsväsendet. Neddragningen inom den kommunala vuxenutbildningen är en bidragande orsak till att bristen på lärare minskat. Denna bild kommer i stort att gälla även för år 2005 även om anställningsbehoven kan komma att öka något främst genom införandet av friåret. Antalet sysselsatta bedöms minska med ett par tusen personer under år 2005 exkl. friårsplatserna. Inom förskolan ökar antalet barn kontinuerligt och väntas så göra under många år framöver. Det innebär ett svagt växande behov av att anställa förskollärare. Elevunderlaget i grundskolan minskar däremot kontinuerligt fram till åren 2009/2010, för att därefter öka under lång tid framöver. Därför minskar de närmaste åren behovet av utbildade lärare inom grundskolan. Inom gymnasieskolan ökar antalet elever i betydande omfattning, något som fortsätter fram till läsåret 2008/2009. Samtidigt ökar pensioneringarna av gymnasielärare snabbt. Detta sammantaget innebär ett omfattande behov av rekryteringar. Bland de utbildade lärarna är emellertid arbetslösheten fortfarande lägre än inom flertalet andra yrken på arbetsmarknaden och vi bedömer att lärarbristen åter kan öka i omfattning inom delar av utbildningssystemet inom ett par års sikt.

Åldersavgångarna skjuts fram i tiden – störst bland alla yrkesgrupper

Åldersavgångarna från läraryrkena är bland de största på hela arbetsmarknaden. Mellan 2004 och 2015 kommer cirka 40 procent av den samlade lärarkåren att lämna arbetsmarknaden. Särskilt allvarig är situationen inom gymnasierna där cirka 44 procent av gymnasielärarna kommer att gå i pension under den angivna perioden. En ännu högre andel avgångar gäller emellertid för speciallärare, cirka 60 procent, medan andelen grundskollärare som kommer att lämna arbetsmarknaden uppgår till cirka 35 procent. Det lägsta talet i gruppen pedagogiskt arbete noteras för förskollärare, där andelen avgångar beräknas uppgå till 23 procent. Beräkningarna har gjorts på yrkesnivå varför det är oväsentligt om man arbetar inom offentlig eller privat sektor. Genomsnittet för hela arbetsmarknaden uppgår under perioden till 29 procent. Åldersavgångarna inom läraryrkena har jämfört med våra tidigare beräkningar skjutits framåt i tiden, vilket betyder att lärarna stannar kvar på sina arbeten högre upp i åldrarna jämfört med tidigare. Det medför att effekten av åldersavgångarna kommer senare än förut beräknat och att de börjar få genomslag först om två till tre år. Detta faktum har även ökat tillgången på lärare de senaste åren.

En annan faktor som påverkat anställningsmöjligheterna för behöriga lärare, inte minst nyexaminerade, är arbetsgivarnas strategi vid nyanställningar.

Många arbetsgivare anställer obehöriga lärare vilket lett till att inslaget av dessa är stort i både grundskolan och gymnasieskolan. Denna situation gör det också svårare att förutspå lärarnas framtida arbetsmarknad. En viktig faktor att utreda vidare är bakgrunden till denna strategi och effekten av obehöriga lärare när det gäller elevernas studieresultat. Det är ett känt faktum att en mycket stor andel elever lämnar utbildningsväsendet med ej godkända betyg eller avbryter sina studier i förtid.

Utsikterna för några olika lärargrupper

Bristen på förskollärare är stor

Efterfrågan på utbildade förskollärare har ökat under de senaste åren. Anledningen är att antalet barn i förskoleåldrar ökar samt det politiska beslutet att införa så kallad maxtaxa inom förskolan samt obligatorisk förskola för 4-5-åringar. Allt detta har medfört ökade behov av platser inom förskolan vilket i förlängningen lett till att förskolläraryrket blivit det mest svårrekryterade av samtliga undervisningsyrken som ingår i vår undersökning. Talet i vårt bristindex ligger i höstens undersökning på 3,6, vilket indikerar på en utbredd brist. För fritidspedagoger uppgår bristtalet till 3,3 vilket även det antyder brist på många håll i landet.

Antalet barn i förskoleåldrar väntas fortsätta öka under hela den närmaste tioårsperioden och det bör innebära en fortsatt god arbetsmarknad för förskollärare på både kort och lång sikt. Barnafödandet är i uppgång och år 2004 väntas antalet nyfödda barn överstiga 100 000 för första gången sedan år 1995. I den nya lärarutbildningen väljer eleverna inriktning först när de påbörjar andra läsåret, vilket har försvårat skattningen av kommande examination av förskollärare. Det finns indikationer på att det kommer att examineras färre förskollärare framöver, vilket skärper bristen på utbildade inom yrket. År 2002/2003 examinerades 1 345 förskollärare och risken finns att antalet kan sjunka med några hundra personer. I så fall täcker tillskottet nätt och jämnt de åldersavgångar som sker inom yrket. Det finns även risk för ökad brist på fritidspedagoger framöver i takt med att antalet barn i unga åldrar ökar på sikt. De närmaste åren minskar antalet barn i de åldrar som närmast styr efterfrågan på fritidspedagoger, vilket kommer att hålla tillbaka bristen på fritidspedagoger. År 2002/2003 examinerades 570 personer inom yrket och även här är risken stor att antalet examinerade minskar de närmaste åren. Det relativa obalansstalet²² bland förskollärare och fritidspedagoger är mycket låg, under 2 procent.

---

²² Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

Ökad tillgång på grundskollärare

Anställningsbehoven för grundskollärare har minskat under de senaste två åren. Anledningen är kommunernas försämrade ekonomi samt sjunkande antal elever i grundskoleåldrar. Antalet elever kommer att minska ända fram till år 2009/2010, och nedgången från dagens nivå av elever i grundskoleåldrar uppgår till drygt 150 000. Den utvecklingen kommer naturligtvis att sätta sina spår i efterfrågan på utbildade grundskollärare. Ökade åldersavgångar kommer dock att till en del hålla tillbaka nedgången av lärarbehoven men totalt sett blir anställningsbehoven mindre. Lärare har också tillgång till en alternativ arbetsmarknad utanför det traditionella utbildningsväsendet och behöriga lärare med pedagogisk erfarenhet rekryteras i växande periodvis omfattning av företag inom det privata näringslivet.

Den brist på utbildade grundskollärare som noterades för ett par år sedan har nu upphört bland annat beroende på färre elever och besparingsåtgärder. En annan faktor som ökat tillgången på lärare är neddragningen av utbildningar inom vuxenutbildningen. Det relativa obalanstalet bland utbildade grundskollärare är dock fortfarande lågt även om det ökat med cirka 1 procentenhet de två senaste åren, vilket är betydligt lägre än för arbetsmarknaden i övrigt. Det relativa obalanstalet uppgår till 3,6 procent och detta inkluderar även obehöriga lärare. Under 2002/2003 examinerades 685 grundskollärare årskurs 1-7 i matematik och naturorienterande ämnen samt 895 i svenska och samhällsorienterande ämnen. Samma år examinerades 460 grundskollärare årskurs 4-9 i matematik och naturorienterande ämnen samt 855 i språk och samhällsorienterande ämnen. Antalet examinerade kommer av allt att döma att öka trots att elevunderlaget inom grundskolan minskar. Slutsatsen är den att det finns en stor risk för att de examinerade får svårt att finna arbete inom sitt utbildningsfält inom grundskolan.

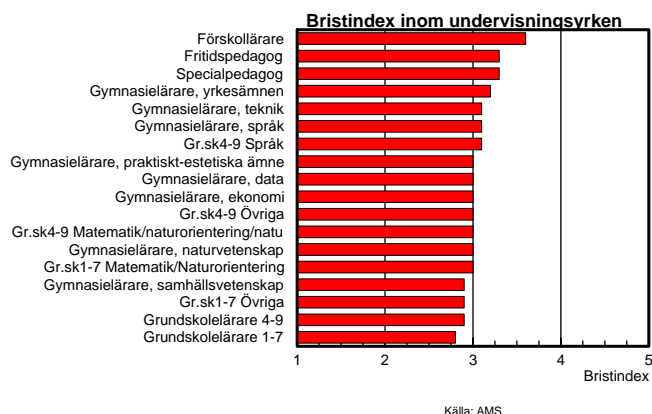
Ökade anställningsbehov för gymnasielärare

Antalet elever inom gymnasieskolan ökar kontinuerligt fram till år 2008, vilket medför ett stigande behov av gymnasielärare. Kommunernas försämrade ekonomi har dock lett till besparingsinsatser för att hålla tillbaka lärarbehoven och det har bidragit till att bristen på gymnasielärare dämpats. En annan faktor som ökat tillgången på lärare är neddragningen av utbildningar inom vuxenutbildningen. Under de kommande åren kommer emellertid anställningsbehoven oundvikligen att öka. Under perioden fram till år 2008 trappas åldersavgångarna upp vilket innebär att det kommer att bli tämligen omfattande anställningsbehov både av den anledningen och på grund av stigande elevantal. Lärare har också tillgång till en alternativ arbetsmarknad utanför det traditionella utbildningsväsendet, vilket dämpar utbudet inom läraryrkena.

Bland gymnasielärare i de så kallade allmänna ämnen²³ ligger den relativa obalansen på 6,5 procent, vilket är en ökning på cirka 1,5 procentenheter på två år. Bland yrkeslärare uppgår obalansetalet till 7,8 procent. Sannolikt utgörs en stor del av dessa tal av obehöriga lärare som arbetat viss tid inom gymnasieskolan. Under 2001/02 examinerades 525 gymnasielärare i historia och samhällsvetenskapliga ämnen, 230 i matematik och naturvetenskapliga ämnen samt 205 i språk, det vill säga sammanlagt cirka 1 000 gymnasielärare. Det kan ställas i relation till att antalet åldersavgångar uppgår till cirka 2 000 per år och att talet stiger till närmare 3 000 om några år samt att antalet elever dessutom ökar.

Knapp tillgång på högskolelärare

Efterfrågan på lärare inom universitet och högskolor fortsätter att vara god. Antalet studenter, utbildningar och utbildningsplatser har ökat markant under en tioårsperiod vilket har inneburit brist på lärarresurser. En betydande del av rekryteringsproblematiken härrör från den utbyggnad av de mindre och medelstora högskolorna som skett. För närvarande sker dock små förändringar i platsutbudet inom universiteten och högskolorna och det görs besparingar beroende på överintag och förlängda studietider. Medelåldern bland de anställda inom universiteten och högskolorna är dock hög och det innebär ökade rekryteringsbehov framöver.

²³ Detta begrepp avser samtliga ämnen utom praktisk-estetiska ämnen och så kallade yrkesämnen (till exempel inom byggområdet).

Administrativa yrken, kontorsarbete

Efterfrågan på utbildade minskar

Under år med sämre konjunktur minskar efterfrågan på administrativ personal markant, något som också skett de senaste åren. Vi räknar med att antalet sysselsatta minskar med cirka 5 000 personer totalt sett inom yrkesområdet under år 2005.

Under den senaste tioårsperioden har antalet personer som utbildar sig till administrativa yrken stadigt ökat vilket har lett till att överskotten på arbetssökande blivit allt större för varje konjunktursvacka. Den goda tillgången på arbetssökande medför att kompetenskraven undan för undan har höjts inom myndigheternas och företagens förvaltningar, vilket för närvarande visar sig i mycket skarp konkurrens vid anställningar. När konjunkturen nu är på väg att förbättras kan dock flera av yrkesgrupperna efter hand påräkna en bättre arbetsmarknad, främst bland dem som har ekonomisk inriktning och som efterfrågas inom det privata näringslivet. Däremot kvarstår den låga efterfrågan på administratörer inom kommuner och landsting åtminstone under år 2005. Det relativa obalanstalet²⁴ uppgår till 7-8 procent, vilket är betydligt högre än genomsnittet för akademikeryrken.

Arbetsmarknaden för gymnasieyrken inom kontor och administration har försämrats kraftigt under de senaste åren. Arbetsmarknaden kännetecknas även av ett bortfall av arbetstillfällen genom datorisering av administrativa rutiner. Sammantaget har cirka 30 000 sysselsättningstillfällen fallit bort på endast några år. Under år 2004 tycks emellertid nedgången ha bromsats upp och vi bedömer att personalneddragningarna går in i ett lugnare skede. Utbildningsväsendet fortsätter dock att utbilda för många inom dessa yrken vilket visar sig i fortsatt stigande obalanstal. Det relativa obalanstalet uppgår till över 10 procent. Någon påtaglig förbättring av arbetsmarknadsläget är inte i sikte de närmaste åren. Dessutom har kompetenskraven inom kontorsyrkena höjts och breddats avsevärt.

Många arbetslösa och deltidarbetslösa inom administration och kontor

Administration (inrymmer yrken med krav på akademisk utbildning) och kontor (yrken med krav på minst gymnasieutbildning) är yrkesområden med många arbetslösa. Det finns för närvarande 58 000 personer som är arbetslösa eller deltar i arbetsmarknadspolitiska program inom dessa yrken. Av dessa återfinns 34 000 inom kontorsyrken med krav på gymnasieutbildning. Inom

---

²⁴ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

kontorsyrken med krav på gymnasieutbildning är undersysselsättning vanlig och det finns för närvarande 8 000 deltidsarbetslösa och 5 000 timanställda. Såväl de arbetslösa som de undersysselsatta består huvudsakligen av kvinnor. En betydande del av de arbetslösa och de undersysselsatta har uppnått medelåldern och har otillräcklig kompetens för dagens administrationer, och denna grupp är en av dem som har det svårast att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Ganska hög medelålder

De som arbetar inom administration och kontorsyrken har i allmänhet en högre medelålder än inom yrken på arbetsmarknaden i övrigt. Andelen som lämnar arbetsmarknaden av åldersskäl fram till år 2015 uppgår till cirka 34 procent jämfört med 29 procent för hela arbetsmarknaden. Administration och kontor bildar en ganska heterogen grupp på arbetsmarknaden och medelåldern inom yrkena varierar avsevärt. I vissa fall finns avsevärda skillnader mellan ganska närstående yrken. Den högsta andelen avgångar redovisas för administratörer inom offentlig förvaltning och intresseorganisationer, psykologer och poliser samt för sekreterare och kontorister. De lägsta andelarna återfinns inom journalistik och media samt inom lager och transportadministration.

Vägar in i administrativa yrken

För många av handläggarebefattningarna inom administrationsområdet finns inga specialdestinerade utbildningsvägar inom utbildningsväsendet. Grundkravet är i många fall akademisk examen inom ämnesområdet samhällsvetenskap. I flera av yrkena finns det dock utrymme för internutbildning och annan karriärbefordrande kompetensutveckling inom det dagliga arbetets ram. Antalet sökande till tjänster inom yrkesområdet har ökat kraftigt de senaste åren och parallellt med detta har det skett besparingar inom administrationerna, vilket inneburit reducerade personalstyrkor. Den goda tillgången på arbetssökande har inneburit att rekryteringskraven trissats upp. Ett vanligt krav är en djup samhällsvetenskaplig utbildning, kombinerat med goda språk- och datakunskaper samt god stilistisk och retorisk kapacitet.

Även om det kommer att ske stora åldersavgångar från kontorsyrken med krav på gymnasieutbildning är framtidens arbetsmarknad osäker beroende på att tjänster rationaliseras bort och inte återbesätts. En vanlig grundutbildning för de arbetssökande är gymnasieskolans handels- och administrationsprogram. Den utbildningsbasen behöver dock vanligtvis byggas på med kompletterande utbildningar för att den sökande ska vara konkurrenskraftig. Även här har rekryteringskraven skärpts på grund av den goda tillgången på arbetssökande och förutom en god grundutbildning krävs ofta kunskaper i språk, ekonomi och data.

Utsikter för några administrativa yrken, krav på högskoleutbildning

Stark arbetsmarknad för revisorer

Den ekonomiska aktiviteten är på väg uppåt inom det svenska näringslivet, vilket gynnar revisoreernas arbetsmarknad. Det rapporteras om ökade anställningsbehov inom yrket på många håll i landet framöver. Sysselsättningen har trots den försämrade konjunkturen fortsatt att öka och sedan sekelskiftet har antalet sysselsatta inom yrket fördubblats till nästan 50 000. Även nya lagar och regler har gynnat deras arbetsmarknad. Det rapporteras om brist på utbildade revisorer regionalt, främst i större städer, medan tillgången bedöms som bättre på mindre orter. Främst efterfrågas revisorer med yrkeserfarenhet och med specialistkunskaper. Redovisningsekonomernas arbetsmarknadsläge har försämrats något under konjunktursvackan. Sysselsättningen har minskat med några tusen personer och ett visst överskott på arbetssökande har uppstått på många håll i landet under de två senaste åren. Det relativa obalansstalet har stigit successivt till drygt 4 procent medan det för revisorer endast uppgår till 0,8 procent.

Efterfrågan på ekonomer stiger svagt inom finanssektorn och i företagen

Arbetsmarknaden för ekonomer inom finansområdet har försvagats kraftigt. Det råder överskott på utbildade inom samtliga yrkesinriktningar, till exempel finansanalytiker, marknadsanalytiker och kapitalrådgivare. Det relativa obalansstalet har ökat påtagligt de senaste åren och har på två år nära nog fördubblats till över 10 procent. Efterfrågan på finans- och ekonomitjänster minskade markant efter sekelskiftet med personalneddragningar som följd, och det har slagit mycket hårt på arbetsmarknadsläget inom dessa yrken. Även den ökade användningen av Internet medför att företagen kan vidta stora personalbesparingar framför allt inom bankerna. Numera anställs inom bankerna nästan enbart ekonomer som har högskoleutbildning och som kan stå till tjänst med information och rådgivning åt kunderna. Utbildningsutbudet är stort och långsiktigt utbildas det fler än vad som motsvarar de rådande anställningsbehoven på arbetsmarknaden. Det innebär att överskottet på utbildade blir mycket stort under år med sämre konjunktur och det kan komma att öka trendmässigt vid jämförbara konjunkturlägen. Kortsiktigt finns emellertid en viss optimism på ekonomernas arbetsmarknad. I takt med att det ekonomiska läget förbättras i landet väntas efterfrågan på ekonomer öka. Men även år 2005 bedöms bli ett svagt år på ekonomernas arbetsmarknad trots att antalet lediga jobb är i uppåtgående. En alternativ arbetsmarknad för många är försäkringsbolagen och under det närmaste året väntas en viss ökning av anställda inom försäkringsyrkena. En del ekonomer tar sannolikt arbeten där gymnasiekompetens är till-

räcklig, vilket skärper konkurrensen om de lediga jobben för de gymnasieutbildade.

Betydande överskott på personaltjänstemän

Den försämrade arbetsmarknaden inom administration har slagit hårt även mot personaladministratörerna, inte minst i de större städerna. Företag och myndigheter har minskat sitt personalbehov och sina rekryteringar och det har medfört lägre efterfrågan på personaladministratörer. Mindre arbetsplatser kan dessutom kombinera dessa tjänster med andra befattningar. Det finns ett tydligt överskott på många håll i landet. Vanliga anställningskrav är kunskaper inom lönehantering, ekonomi, data och språk. Det bedöms finnas ett visst behov av personaltjänstemän som arbetar med ledarskaps- och personalutveckling. Det relativa obalanstalet uppgår till drygt 6 procent vilket är nära nog en fördubbling på tre år.

Svag arbetsmarknad för samhällsvetarna

Det råder ett stort överskott på samhällsvetare av olika slag – nationalekonomer, statsvetare, sociologer etc. – och många av dem har svårt att få tag på ett passande arbete. Det färdigutbildas ett stort antal varje år men det finns allt färre arbetstillfällen i förhållande till utbildningsvolymen. Detta har lett till att kompetenskraven stigit kraftigt i den hårda konkurrens som råder, och det är nu vanligt, att man förlängt studietiden genom att fördjupa studierna i ett eller flera ämnen. Många söker arbete inom den offentliga sektorn, men de stränga budgetrestriktioner som nu är rådande innebär även för det kommande året ett hinder för nyanställningar. Dessa restriktioner har emellertid bidragit till att driva upp medelåldern bland de anställda, vilket på sikt bör innebära ett stigande behov av nyrekryteringar. Det relativa obalanstalet stiger successivt och ligger för närvarande på omkring 15 procent, och dessutom finns ett betydande mörkertal i form av arbetssökande som tar anställning på befattningar de är överkvalificerade för utifrån deras akademiska examina. Med andra ord är samhällsvetare en av de grupper som uppvisar de högsta arbetslöshetstalen.

Fortsatt överskott på jurister

Juristerna har haft en ganska svag arbetsmarknad en längre tid. Sysselsättningen har stagnerat under de två senaste åren och det relativa obalanstalet har ökat något. Eftersom det således finns ett visst stigande överskott på jurister måste de arbetssökande bredda sitt sökområde. Under det närmaste året kommer anställningsbehoven att öka något inom det privata näringslivet men uppgången blir otillräcklig för att på ett påtagligt sätt förbättra rekryteringsläget för dem som söker arbete. Rekryteringskraven är vanligtvis höga, och tingsmeritering är i allmänhet nödvändig, i synnerhet för anställning inom rättsväsendet. Det relativa obalanstalet uppgår till 4,2 procent, men är inom vissa inriktningar högre, till exempel bland företags-, organisations- och förvaltningsjurister.

Stor personalomsättning på socialsekreterare

Det finns fortfarande en kontinuerlig efterfrågan på socialsekreterare även om efterfrågan stryps något genom kommunernas försämrade ekonomier. Arbetsmarknadsläget varierar från region till region men totalt väntas en svag brist på utbildade i landet. Tillgången på utbildade bedöms som något bättre i Sydsverige än längre norrut i landet. Efterfrågan på utbildade är något högre än inom många andra yrken på grund av högre personalomsättning, vilket är en följd av den ofta mycket pressande arbetssituationen på socialkontoren. Särskilt hög är omsättningen av de ekonomiska handläggarna, och många arbetssökande eftersträvar i första hand arbeten inom rådgivning och familjestödsverksamhet. Det relativa obalanstalet, för närvarande 3,3 procent, är lågt men är i svagt stigande.

Fortsatt brist på psykologer

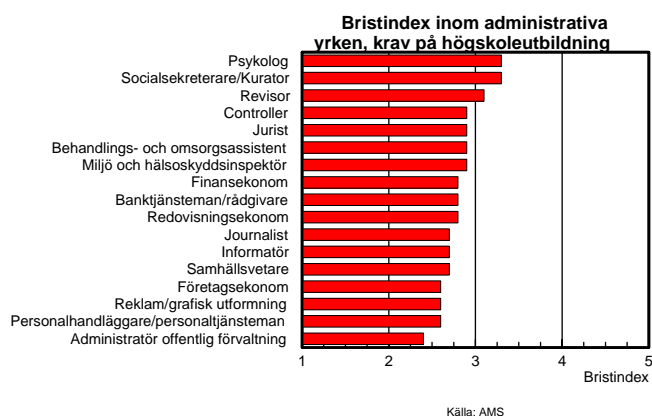
Efterfrågan på psykologer har upprätthållits tämligen väl trots besparingar och sämre konjunktur. Sysselsättningen och det relativa obalanstalet har legat på en stabil nivå under det senaste året. Fortfarande betraktas psykologyrket som ett bristyrke i stora delar av landet men regionalt och lokalt kan arbetsmarknadssituationen variera. I Syd- och Västsverige bedöms tillgången på psykologer bli bättre än i östra, mellersta och norra Sverige där brist förutses. Varje år examineras cirka 300 psykologer vilket för närvarande matchar antalet åldersavgångar inom yrket. Men redan inom ett par/tre år ökar antalet åldersavgångar och avgångarna pendlar sedan mellan 400 och 600 per år under en tioårsperiod. Det relativa obalanstalet är lågt, bara knappt 3 procent.

Uppgång på väg inom reklam- och medieyrken

Efter några mycket kärva år är efterfrågan på tjänster på väg att förbättras inom reklamyrkena. Annonsmarknaden är i stark uppgång, under hösten 2004 ökade annonseringen med 3,5 procent samtidigt som medieinvesteringarna ökade med lika mycket, enligt IRM (Institutet för reklam- och mediestatistik). Det kommer att innebära en ökning av annonsmarknaden med 3,4 procent för helåret. De medier som gynnats mest är Internet men också kvällspress, gratis-tidningar och oadresserad reklam. Även annonseringen i TV och radio samt utomhusreklamen har ökat. En sämre utveckling redovisas för morgonpress, fackpress och tryckta kataloger. Den ökade aktiviteten på annonsmarknaden gynnar reklamyrkena och dessa yrken märker tidigt av en konjunkturförbättring. Fortfarande råder dock ett betydande överskott på arbetssökande men arbetsmarknaden kommer att lätta efter hand de närmaste åren.

Arbetsmarknaden för medieyrkena har varit svag under flera år. Olika medier drabbades hårt i och med den för storstädernas del djupa lågkonjunkturen och många tvingades dra ner på antalet anställda. Ny teknik bidrar dessutom till att företagen kan effektivisera sin produktion. Det drabbar bland annat olika yrken inom tryckerierna. Sysselsättningen för journalister har minskat de senas-

te åren men de senaste sysselsättningstalen tyder på en uppbromsning av nedgången. Det relativa obalansstalet fortsätter att öka, nivån uppgår för närvarande till 11 procent, och en viktig anledning är att det stora utbudet av utbildningar medför ett stort årligt tillskott av nyutbildade. Den förändrade mediesituationen – med färre medarbetare och mer avancerad teknik – ställer nya och högre krav på journalisterna. Numera behöver de flesta ha såväl IT-kunskaper som redigeringskompetens, ofta också ekonomisk kompetens. Inom TV är utvecklingen på väg mot digital teknik och det förväntas innebära färre fast anställda inom TV-bolagen och än mer uppdrag utlagda på produktionsbolag och frilansande journalister. I övrigt efterfrågas ofta experter och analytiker med journalistisk bakgrund samt journalister med breda kunskaper och god förmåga att snabbt förmedla budskap på ett tydligt och slagkraftigt sätt. Medie- och reklamarbeten är mycket eftersökta av ungdomar, och det som erbjuds är ofta tillfälliga anställningar, till exempel i projektform.

Utsikter för några administrativa yrken, krav på gymnasieutbildning

Stora rationaliseringar drabbar kontoristerna

Kontoristerna drabbas ofta hårt under en konjunkturedgång. Många arbetsgivare drar ner på den administrativa personalen och det drabbar kontorsanställda med högst gymnasieutbildning extra hårt. Ny teknik, datautrustning, nya programvaror och nya användarsystem leder dessutom till att företag och myndigheter kan banta sina personalstyrkor. Denna utveckling visar sig i att sysselsättningen minskat med 30 000 sedan sekelskiftet. Det relativa obalansstalet uppgår för närvarande till cirka 13 procent. Landets arbetsförmedlingar bedömer att denna yrkesgrupp står för det största överskottet av arbetssökande av samtliga yrken i vår undersökning.

Många företag och myndigheter bantar sin administration och i den utvecklingen har det blivit vanligare att anlita uthyrningsföretag med kontors-service som specialitet. De befattningar som dessa företag utlyser innehåller i allmänhet fler arbetsuppgifter än vad som tidigare varit vanligt inom kontorsarbete – till exempel bokföring, dataregistrering samt löne- och personaladministration – och de kontorister som är arbetslösa behöver ofta kompletterande utbildning för att komma i fråga för dessa anställningar. Den efterfrågan som i dag finns inom kontorsyrkena kommer främst från dessa företag, i någon mån också från andra tillväxtföretag inom tjänstenäringarna.

Stabil arbetsmarknad för sekreterarna

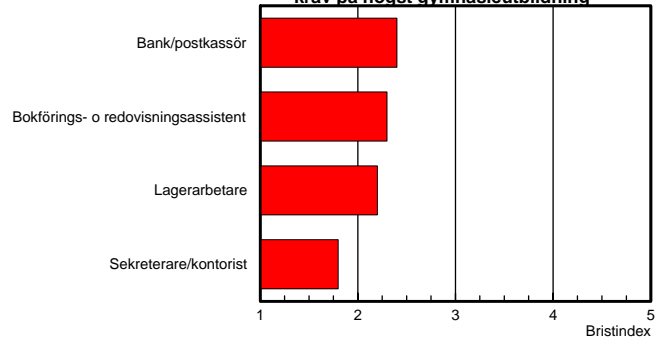
För kvalificerade sekreterare har arbetsmarknaden varit förhållandevis stabil. Sysselsättningen har legat på ungefär oförändrad nivå och likaså har det relativa obalanstalet förändrats lite. Det har legat på cirka 4 procent det senaste året. Medelåldern inom yrket är hög och det kommer att bli relativt stora pensionsavgångar framöver. För övriga sekreterare har arbetsmarknaden varit fortsatt kärv och framtidsutsikterna är också dåliga. Kraven på de lediga jobben förblir betydande under 2005, och det är bara kvalificerade sekreterare med god utbildning och yrkeserfarenhet, till exempel erfarenhet som användare av ekonomistyrningsprogram, som numera har goda utsikter till arbete. Det är inte ovanligt att sekreterare har någon form av högskoleutbildning. Det finns i allmänhet en god tillgång på arbetssökande till de arbeten som är lediga.

Läkarsekreterarnas arbetsmarknad stärktes under slutet av 1990-talet och en bit in på 2000-talet. Yrket har i likhet med andra vårdyrken drabbats av besparingsåtgärder. Den nya IT-tekniken är nu återigen på väg att förändra deras arbetsuppgifter och det är troligt att antalet yrkesverksamma kommer att minska på sikt. Den anledning är som nämnts den nya tekniken till exempel i form av röststyrd journalverksamhet.

Stora förändringar för lagerassistenterna

Arbetsmarknaden för lagerassistenter har långsiktigt expanderat men under det senaste året har sysselsättningsökningen planat ut. Många företag har etablerat stora lageranläggningar på vissa strategiska orter i landet och i takt med att nya handelskedjor etablerar sig över landet byggs nya anläggningar. Samtidigt har mindre lageranläggningar lagt ner. Även logistikhanteringen byggs ut inom lagerområdet samt inom transportnäringen. Arbetsuppgifterna utvecklats därmed mot allt större användning av datasystem och många enklare arbetsuppgifter har rationaliserats bort. Detta har fått till följd nya och ökade kompetenskrav inom yrket. Den pågående utvecklingen har inneburit att många lagerarbetare blivit arbetslösa på orter där jobben försvunnit. Det råder därmed ett generellt stort överskott på lagerassistenter. Det relativa obalanstalet uppgår till cirka 15 procent och nivån har stigit med cirka 5 procentenheter sedan sekelskiftet.

**Bristindex inom administrativa yrken,
krav på högst gymnasieutbildning**

Källa: AMS

Företagssäljare finansiella yrken, försäljningsyrken inom handeln

Sysselsättningsnedgången bromsar in 2005

Försäljningen av varor och tjänster väntas utvecklas bra inom många områden inom det privata näringslivet. Både hushåll och företag förväntar sig en god utveckling under år 2005. Detta ger en positiv effekt inom inköp, handel och försäljning vilket leder till slutsatsen att minskningen av antalet sysselsatta upphör och att en viss ökning är trolig under loppet av prognosperioden. Vår bedömning är att antalet sysselsatta inom yrkesområdet totalt kommer att öka med närmare 4 000 personer under loppet av 2005.

Anställningsbehoven av företagssäljare, inköpare och andra företagsrelaterade försäljningsyrken bedöms stiga. I synnerhet när det gäller högskoleutbildade väntas efterfrågan öka allteftersom den goda konjunkturen består. Även inom detaljhandeln beräknas utvecklingen bli bättre än de närmast föregående åren. Det finns dock generellt sett en strävan mot försäljningsformer som är mindre personalintensiva, och exempel på detta är utbyggnaden av stormarknader och stora köpcentra på bekostnad av små enskilda butiker. En förändring på stormarknaderna är också att kunderna själva registrerar sina varor istället för att en kassörska gör det vilket innebär ett lägre behov av kassapersonal. Detta betyder att även om försäljningen totalt sett ökar i samhället så ökar inte personalbehoven i samma utsträckning.

Få åldersavgångar inom handels- och försäljningsyrkena

Medelåldern för försäljare inom handeln med högst gymnasieutbildning ligger betydligt under genomsnittet för hela arbetsmarknaden. Knappt 20 procent av de yrkesverksamma kommer att sluta av åldersskäl senast år 2015, att jämföra med knappt 30 procent för hela arbetsmarknaden. Huvudorsaken är att många ungdomar söker sig till dessa yrken och att dessa i en stor del av fallen är genomgångsyrken.

Inom försäljnings- och inköpsyrkena med högskolekrav varierar medelåldern betydligt mellan olika yrken men för alla yrken sammantaget ligger nivån nära den för hela arbetsmarknaden. För den största gruppen – företagssäljare – är andelen lägre, cirka 24 procent beräknas gå i pension senast år 2015.

Vägar in i försäljnings- och inköpsyrken

Yrken som företagssäljare och inköpare samt försäkringsyrkena kräver oftast högskoleutbildning. Bland annat är det viktigt med goda kunskaper i ekonomi och dessutom ofta i olika språk. Tekniska kunskaper efterfrågas ofta vid anställningar. En inkörsport i yrkeslivet för dessa yrkesgrupper kan vara en ekonomexamen kombinerat med viss teknisk utbildning.

För yrkena inom detaljhandeln är gymnasieskolans program med inriktning mot handel och administration en lämplig grund att stå på. Andra gymnasieutbildningar, till exempel med inriktning mot ekonomi, ger fler valmöjligheter i arbetslivet. För personal inom fackhandeln krävs i allmänhet speciella bransch- och fackkunskaper, i vissa fall på avancerad nivå.

Eftersom yrkena inom försäljning och inköp innebär ett stort mått av kundkontakter är personliga egenskaper mycket viktiga. Det gäller till exempel social kompetens, utåtriktad läggning och ett i sammanhanget representativt personligt uppträdande. För kvalificerade försäljnings- och inköpsyren tillkommer till exempel gott affärssinne, förhandlingsvana, samarbetsförmåga samt god skriftlig och muntlig uttrycksförmåga.

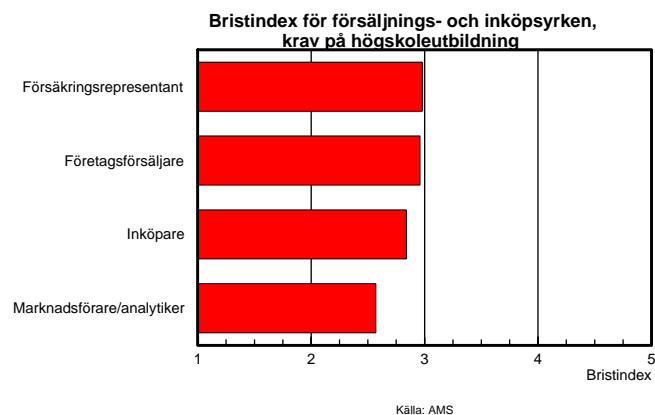
Utsikter för några försäljnings- och inköpsyren

Arbetsmarknaden för högskoleutbildade försäljare och inköpare förbättras

Den starka konjunkturen i landet med ökande ekonomisk aktivitet innebär bland annat att arbetsmarknaden förbättrats för företagssäljare och inköpare. Antalet sysselsatta har ökat under en lång rad av år men uppgången har det senaste året tenderat att bromsa in. Arbetsmarknaden för dessa yrkeskategorier finns till stor del inom industriföretag och industrinära verksamheter samt inom den privata tjänstesektorn. Vanligen är personalomsättningen låg bland högskoleutbildade men ofta är det yngre personer som arbetar som säljare/inköpare under en period i sin yrkeskarriär vilket innebär att vakanser uppstår något oftare än inom andra yrken. Yrkeserfarenhet värderas högt eftersom kontakter med såväl kunder som andra inköpare och försäljare är av strategisk betydelse. Såväl säljare som inköpare har i allmänhet en god överblick över ett växande produktutbud och fungerar därför även som rådgivare i olika sammanhang. Inköparnas arbetsmarknad är betydligt mindre än försäljarnas och i mindre företag innehar samma person båda befattningarna. Ingen brist på arbetskraft inom dessa yrkesgrupper förutses under prognosperioden. Den relativa obalanstalet²⁵ ligger på drygt 6 procent bland försäljarna och på 4 procent bland inköparna och uppvisar en svagt stigande tendens. Vi räknar dock med att den utvecklingen bryts nästa år och att obalanstalet går mot en viss minskning.

---

²⁵ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

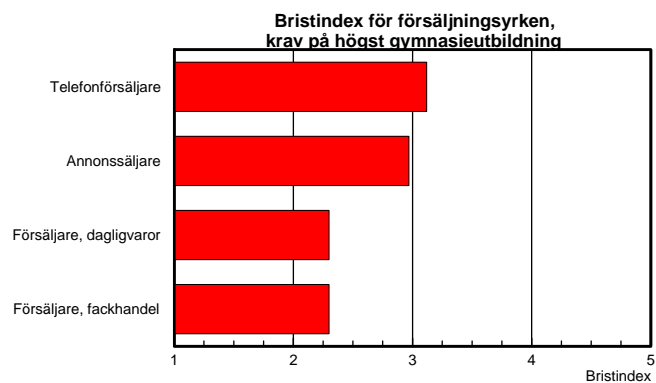
Svagare arbetsmarknad för försäkringsrepresentanterna

Efterfrågan på försäkringsrepresentanter och bankrådgivare har minskat något under senare år. Försäljningen av produkter relaterade till dessa yrkens arbetsområden minskade efter sekelskiftet men under det senaste året har det skett en viss vändning uppåt. Det har medfört att behovet av personer med kompetens inom dessa områden har minskat under flera år. Samtidigt har även företagen rationaliserat och omorganiserat sin verksamhet vilket har lett till lägre personalbehov. Sysselsättningen har därigenom minskat med ett par tusen personer inom resp. yrkeskategori. Trots det svaga sysselsättningsläget är det relativa obalanstalet lågt för både bankrådgivare och försäkringsrepresentanter. Det finns flera andra försäkringsyrken som kräver högskoleutbildning, till exempel marknadsanalytiker, värdepappersmäklare och företagsekonomer. Dessa yrken är vanliga också i bankvärlden, vilket kan ses som ett uttryck för den ökade integrationen mellan bank- och försäkringstjänster i samma företag eller koncern.

Fortsatt överskott på butiksförsäljare

De omfattande strukturförändringarna inom handeln i riktning mot personalsnåla storbutiker har under en längre tid minskat behovet av butiksförsäljare trots att försäljningen ökar totalt sett. En ny förändring på stormarknaderna är att kunderna själva registrerar sina varor istället för att en kassörska gör det vilket innebär ett lägre anställningsbehov av kassapersonal. Personalomsättningen är emellertid hög inom handeln varvid yrkena till betydande del får betraktas som genomgångsyrken. En viktig orsak till den höga personalomsättningen är att anställningsvillkoren ofta har ett betydande inslag av deltids-, säsongs- eller visstidsanställning. Svårigheten att åstadkomma långsiktig trygghet gör att ungdomar ofta söker de vakanser som uppstår i avvaktan på att gå vidare till högre utbildning.

Det relativa obalanstalet är högt för försäljare inom detaljhandeln, i genomsnitt omkring 13 procent av arbetskraften. Nivån har ökat från cirka 10 procent på drygt tre år. Även deltidsarbetslösheten (inkluderar timanställda) är hög eller cirka 8 procent. Den beskrivna bilden väntas bestå även under år 2005 men en viss stabilisering av arbetsmarknaden under loppet av året kan inte uteslutas.

Källa: AMS

Kundservicearbete, restaurang och annan service

God tillgång på arbetssökande inom flesta yrken

Arbetsmarknaden för serviceyrken har totalt sett minskat men sysselsättningsutvecklingen skiljer sig markant åt mellan olika delar av yrkesområdet. Inom många yrken inom kundservice, restaurang och annan service är personalomsättningen hög och det innebär att det ges en hel del öppningar – inte minst för ungdomar – att erhålla arbete inom dessa yrken. Anledningen till att vissa yrken uppvisar en sämre utveckling är en pågående strukturrationalisering inom en rad verksamheter. Exempel på yrken där antalet arbetstillfällen minskat är bank- och postkassörer, receptionister, trafikinformatorer, resebyråtjänstemän, flygvärdinnor, lokalvård, brandmän med flera. För en del av dessa yrken har antalet jobb minskat beroende på att tjänster tillhandahålls på Internet. Områden inom servicesektorn som har en bättre utveckling är yrkena inom restaurang och hotell, frisörverksamhet och kroppsvård samt säkerhetsarbete. Den beskrivna bilden kommer i stort att bestå under år 2005 och vi räknar totalt sett med att yrkesområdet upprätthåller nuvarande sysselsättningsnivå. Tillgången på arbetssökande är stor inom majoriteten av serviceyrkena och bristen på arbetssökande begränsar sig till enstaka yrken såsom kockar, kallskänkor och frisörer. Denna brist är ofta lokal och uppkommer under vissa tider på året.

Låg andel åldersavgångar

Inom kundservicearbete och annan service är medelåldern låg. Inom så gott som samtliga yrken ligger andelen åldersavgångar bland de sysselsatta lägre än genomsnittet på arbetsmarknaden. Sammantaget för dessa yrken ligger den på 25 procent fram till år 2015. Många yrken har en mycket stark karaktär av genomgångsyrken för yngre som träder in på arbetsmarknaden och det bidrar till den låga medelåldern.

Vägar in i olika serviceyrken

För många av dessa yrken finns det program på gymnasieskolan som är en god grund för ett inträde i yrket, bland annat utbildningsprogrammen handel och administration samt hotell och restaurang med dess olika inriktningar. Det finns även specialinriktade utbildningar utanför gymnasieskolan, till exempel med inriktning mot restaurangyrken, frisörverksamhet och kroppsvård. Många av dessa utbildningar/yrken är populära bland ungdomar men med anledning av den betydande personalomsättningen inom yrkena finns det inom många av dem trots allt öppningar till arbete för yngre sökande.

Utsikter för kundserviceyrken

Omfattande strukturomvandling inom delar av kundservice

Under 1990-talet skapades en hel del arbetstillfällen inom kundservice men under början av 2000-talet, i samband med att konjunkturen försämrades och strukturomvandlingen tog fart, har det försvunnit många arbetstillfällen. Enbart under de tre senaste åren har cirka två av tre jobb försvunnit för bank- och postkassörer. Det har inneburit snabbt stigande arbetslöshet. För bank- och postkassörer steg det relativa obalanstalet²⁶ från 5 till 12 procent under motsvarande tid, vilket medfört ett stort överskott på arbetssökande i hela landet. Under det närmaste året väntas den beskrivna utvecklingen fortgå, men sannolikt i avtagande takt eftersom en stor del av planerade rationaliseringar har genomförts.

Cirka 5 000 arbetstillfällen har försvunnit för receptionister, motsvarande 15 procent av de sysselsatta. För telefonister har arbetsmarknaden varit förhållandevis stabil. På vissa arbetsplatser kombineras dessa sysslor vilket i slutändan innebär färre sysselsatta. Den svaga arbetsmarknaden för receptionister innebär att det relativa obalanstalet stigit från drygt 9 till 15 procent. För telefonister är obalanstalet lågt eller cirka 3,5 procent. Under loppet av det kommande året är det sannolikt att efterfrågan på arbetskraft stabiliseras. Tillgången på arbetssökande är dock mycket stor och den höga arbetslösheten består prognosperioden ut.

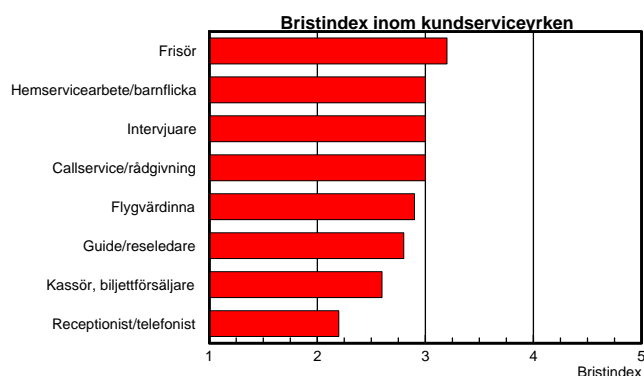
Reserelaterade yrken har tappat jobb men en stabilisering är trolig

För resebyråtjänstemän har antalet jobb minskat. De senaste åren har cirka 30 procent av jobben fallit bort, och det relativa obalanstalet har stigit från 10 till 16,5 procent på drygt tre år. Det finns åtminstone ett par viktiga anledningar till detta, krisen inom flygnäringen och uppgången av självservice inom Internet. För guider och reseledare märktes också en viss svacka i sysselsättningen men under det senaste året har utvecklingen vänt i positiv riktning. Det relativa obalanstalet har legat konstant på cirka 16 till 17 procent under en längre tid. Utvecklingen för flygbranschen, och därmed för de berörda yrkesgrupperna, har varit svag i Sverige under flera år men 2004 har det skett en vändning i positiv riktning. Nya flygbolag med lägre bemanning och service är dock åtminstone delvis på väg att förändra personalstrukturen inom området. På fyra år har antalet sysselsatta flygvärdinnor mer än halverats och det relativa obalanstalet har ökat från 2 till över 5 procent. Även inom tågnäringen sker personalbesparingar och på två år har antalet tågmästare minskat med 20 procent. Utvecklingen påverkas av att olika tåglinjer läggs ut på entreprenad och det innebär pressade kostnader, vilket i slutändan tvingar företagen att hålla nere personal-

---

²⁶ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

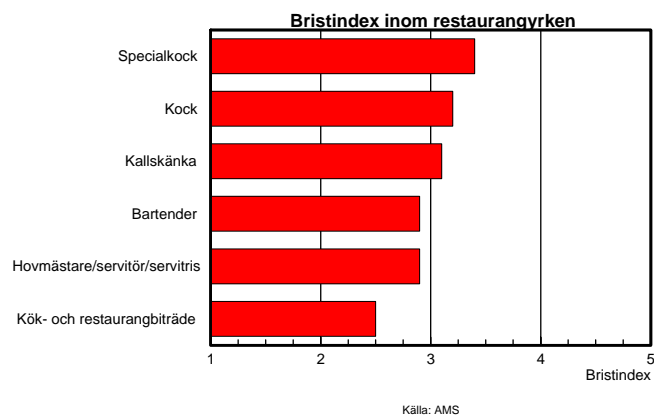
styrkan. Resekonjunkturen är emellertid totalt sett på väg upp och det bör på kort sikt innebära en stabilare arbetsmarknad inom yrken kopplade till resenär-ingen. Långsiktigt talar mycket för att den nya tekniken med självservice samt lågprisresande tränger bort ytterligare arbetsstillfällen. Det medför ett mycket stort överskott på arbetssökande i förhållande till de lediga jobb som uppstår, inom samtliga nämnda reserelaterade yrken. Det är i dagsläget osäkert vad jordbävningsskatastrofen i Asien får för konsekvenser på resandet.

Utsikter för yrken inom hotell och restaurang

Något fler jobb väntas inom restaurangyrkena

Det har funnits en konjunkturmässig svacka inom restaurangnäringen under år 2003 och inledningen av 2004 men utvecklingen tycks nu åter vara på väg i positiv riktning. Sysselsättningen inom yrken med krav på särskild restaurangutbildning har dock upprätthållits tämligen väl och för hovmästare, servitörer och bartendrar märks till och med en viss ökning. Tillgången på arbetssökande är samtidigt stor. För kockar och kallskänkor ligger det relativa obalanstalet på 9,5 procent och bland hovmästare, servitörer och bartendrar på 16 procent. Däremot har sysselsättningen fallit inom yrken med lägre kvalifikationskrav. För köks- och restaurangbiträden har antalet sysselsatta minskat med cirka 8 000 personer på tre år. Den försämrade arbetsmarknaden för nämnda yrkesgrupp märks också genom en ökning av det relativa obalanstalet från 13 till 18 procent. De höga arbetslöshetstalen för samtliga ovan nämnda yrken vittnar om att tillgången på arbetssökande i allmänhet är mycket stor. Trots detta rapporterar Arbetsförmedlingen om brist på kockar och kallskänkor lokalt. Anledningen är det stora floran av krav på de olika befattningarna, till exempel olika specialiteter, samt att jobben finns på vissa orter och under vissa säsonger under året.

Utsikter för andra serviceyrken

Efterfrågan på personliga tjänster är god

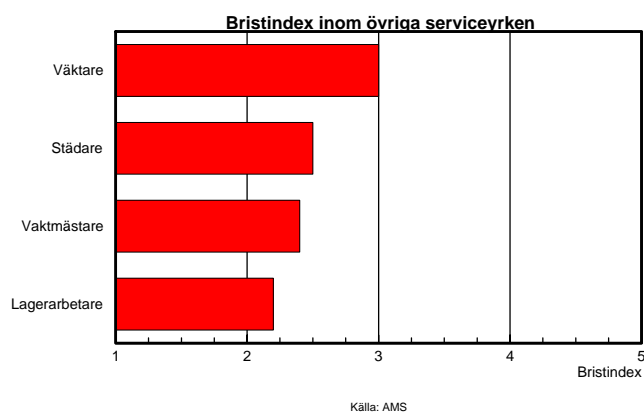
Efterfrågan på personliga tjänster har upprätthållits väl de senaste åren. Allmänt välbefinnande och skönhetsvård har kommit allt mer i fokus och därmed också viljan att köpa dessa tjänster. Exempel på yrken inom området är frisörer, hudterapeuter, massörer, kroppsterapeuter, aerobicsledare. Det har inneburit en successivt växande sysselsättning inom dessa yrken under en längre period. Det relativa obalansstalet har under en längre tid legat tämligen oförändrat kring 6 till 7 procent. Det förekommer relativt stora regionala variationer i arbetsmarknadsläget.

Behovet av säkerhetspersonal ökar stadigt

Efterfrågan på säkerhetstjänster uppvisar en stadig ökning. Antalet sysselsatta har ökat med cirka 3 000 de senaste tre åren, motsvarande mellan 20 och 25 procent. Mot bakgrund av samhällsutvecklingen ser vi inget trendbrott i den utvecklingen utan antalet sysselsatta fortsätter att stiga även på längre sikt. Vaktbolagen behöver kontinuerligt rekrytera butiks- och områdesväktare, ordningsvakter och livvakter. Även försäljningen av IT-säkerhet är en växande marknad. På vissa arbetsplatser innebär tjänsten som väktare en kombination av receptionist, inpasseringskontrollant och växelfonist. Den utökade säkerheten vid flygplatser ökar också väktarnas arbetsmarknad. Vid anställning får den berörde en introduktionsutbildning i det fall den sökande saknar en sådan. Anställningskraven omfattar yrkesutbildning, körkortsinnehav och språkkunskaper. Branschen försöker också höja kompetensen hos den redan anställda personalen. På de flesta håll i landet råder balans mellan tillgång och efterfrågan på väktare och tillströmningen av personer som söker sig till yrket är god. Det relativa obalansstalet uppgår till cirka 8 procent och har ökat svagt det senaste året.

Försämrad arbetsmarknad för lokalvårdare och vaktmästare

För serviceyrken utan uttalade utbildningsvägar inom det reguljära utbildningsväsendet, såsom lokalvårdare, hotellstädare, renhållningspersonal och vaktmästare, har det skett en tydlig försämring av anställningsbehoven. Bakgrunden är besparingar och entreprenader som pressar kostnader och personalstyrkor. För lokalvårdare och hotellstädare har sysselsättningen minskat med cirka 9 000 personer de senaste åren motsvarande cirka 15 procent. Det relativa obalanstalet har stigit från 8 till drygt 11,5 procent. Det har även skett en betydande nedgång av antalet anställda vaktmästare och obalanstalet har stigit från 17 till 23,5 procent. En liknande bild finns inom renhållning och det relativa obalanstalet är där mycket högt, eller över 20 procent. Tillgången på arbetsökande inom samtliga nämnda yrken är således mycket stor och det finns inget som talar för att överskottet skulle minska det kommande året utan sannolikt riskerar det relativa obalanstalet att öka ytterligare.

Jordbruk, skogsbruk och fiske

Sysselsättningen minskar något

Även under år 2005 kommer antalet yrkesverksamma inom jordbruk, skogsbruk och fiske att bli allt lägre. Processen har pågått under flera decennier. Många lämnar dessa yrken av åldersskäl och ett begränsat antal utbildar sig och börjar förvärvsarbete inom dessa yrken. Konkurrensen från andra länder ökar kontinuerligt och det medför i slutändan att det kan vara svårt för de yrkesverksamma att få tillräcklig försörjning. Dessa yrken tappar därför kontinuerligt yrkesverksamma och under det kommande året bedöms minskningen komma att uppgå till något tusental personer. Sysselsättningen gynnas av den ökade aktiviteten inom skogsbruket på grund av den stormfällda skogen i Syd-sverige. Olika EU-beslut kan komma att påverka framtidsbilden inom dessa näringar även om de senaste förhandlingarna om till exempel fiskekvoter visar att överenskommelser kan vara svåra att träffa.

Hög andel åldersavgångar

Yrkesområdet är inne i en generationsväxling. Det finns en hög andel äldre yrkesverksamma och många av dem har slutat eller kommer att lämna arbetsmarknaden de närmaste tio åren. Det som oroar branschföreträdarna är att det sker ett alldeles för litet tillskott av nyutbildade och därmed nya yrkesverksamma. På sikt hotas därmed kompetensförsörjningen. Under perioden fram till år 2015 kommer 37 procent att lämna arbetsmarknaden av åldersskäl. Andelen är betydligt högre än den som gäller för hela arbetsmarknaden, det vill säga knappt 30 procent. Andelen åldersavgångar är än högre inom de traditionella yrkesgrupperna inom jordbruk, skogsbruk och fiske. Det som håller nere avgångsfrekvensen är yrken inom trädgårdsarbete.

Vägar in i jordbruks-, skogsbruks- och fiskeyrken

En lämplig ingång till areella yrken är olika gymnasieutbildningar inom naturbruksområdet som finns spridda över nästan hela landet. Olika inriktningar finns och dessutom finns möjlighet att välja inriktning under utbildningens gång.

På högskolans område finns ett flertal alternativ som till exempel agronomprogrammet, fiskevårdsprogrammet, jägmästarprogrammet samt skogsingenjörprogrammet. För dessa utbildningar utgör studier med naturvetenskaplig inriktning på gymnasiet en mycket lämplig grund att stå på. Antagningskraven för dessa utbildningar är ofta höga. Utvecklingen av antalet behöriga förstahandssökande och antalet antagna inom högskolan är starkt negativ. Under perioden 1998 till 2004 minskade såväl antalet förstahandssökande som antalet antagna med drygt 40 procent. Den negativa trenden inger oro inför framtiden.

Utsikter för några areella yrken

Färre och större enheter – klarar konkurrensen?

Utvecklingen inom de areella näringarna och yrkena styrs numera till stor del av beslut inom EU. Samtidigt har de delar av landet vars klimatologiska förutsättningar lämpar sig mindre väl för jordbruk fått ta del av det omfattande stödet från EU vilket varit omdiskuterat. Orsaken till debatten är de tio nya ländernas inträde i unionen 1maj 2005, vilket har inneburit att de hittillsvarande 15 EU-länderna velat försäkra sig om rimligare regler för stödet till jordbruk och fiske. Under en period tillämpas övergångsregler för att successivt låta de nya medlemmarna omfattas av systemet.

Över 60 procent av de yrkesverksamma är egna företagare och samverkan mellan mindre och mellanstora enheter kring till exempel kostsamma investeringar blir allt vanligare liksom nyttjandet av teknikens senaste landvinningar på området. Diversifiering av verksamheten i form av kombinationer av jordbruk och skogsbruk alternativt verksamheter inom besöksnäringen är ytterligare exempel på metoder som används för att förbättra försörjningen.

Datorns intåg höjer kompetenskraven

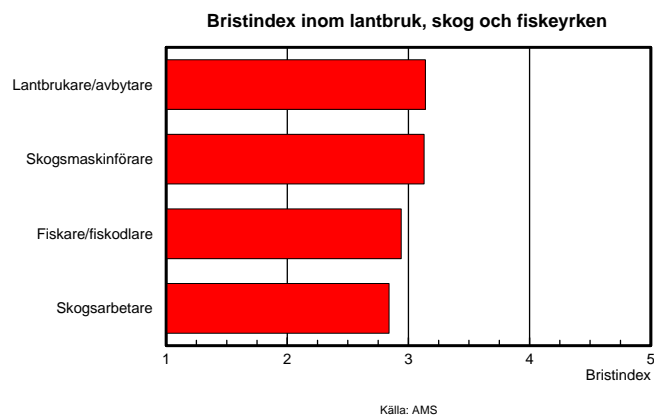
Kunskaper inom dataområdet blir allt viktigare inom de areella näringarna, inte minst inom jordbruksyrken. Fjärrstyrning och automatisering av mjölkning är ett tydligt exempel på att den mentala bilden av mjölkerskan med sin pall och kruka sedan länge är historia. God kännedom om avancerade maskiner är en konkurrensfördel inom hela jordbrukssektorn, inte minst genom att ställtider och stopp vid driftproblem kan minimeras till gagn för ökad produktivitet.

Andra områden där kraven på kompetens ökar snabbt är miljötänkandet för ett ekologiskt hållbart jordbruk. En utvecklad känsla för vilka varor som kan komma att efterfrågas på rimlig sikt samt en allmänt kreativ läggning är en god grund att stå på, inte minst för jordbrukare i skogslänen. Under 2002/03 utbildades knappt 1 800 personer inom jordbruks- och skogsbruksyrken vilket är en betydande minskning från året innan. Det rör sig vanligen om maskinförare, fordonsförare samt växtodlare inom jordbruk och trädgård.

Arbetslösheten stiger i yrkesgruppen

Medelåldern bland såväl bland de yrkesverksamma som de arbetslösa är hög och ungdomars intresse för dessa näringar är inte tillräckligt för att möta kommande pensionsavgångar. En del av tidigare yrkesaktiva lämnar arbetskraften av ålders- eller hälsoskäl vilket bidrar till stigande arbetslöshet på grund av överskott på personer med otillräckliga kunskaper och ekonomiska förutsättningar för att fortsätta att vara verksamma inom det moderna jordbruket. Det

relativa obalanstalet²⁷ inom jordbruks-, skogsbruks- och fiskeriyrken har stigit successivt de senaste åren och uppgår till drygt 9 procent. Uppgången hålls dock tillbaka av att yrkesverksamma lämnar dessa yrken för arbete inom andra yrken eller på grund av att de pensioneras. Inom renodlade jordbruksyrken samt bland fiskare är nivån något lägre medan talen är mycket höga bland trädgårdsyrken och bland skogsarbetare, 17 resp. 12 procent.

Brist på jordbruksutbildade lokalt

Bristen på avbytare, alltså utbildade ersättare som möjliggör kortare ledigheter för aktiva jordbrukare och som dessutom kan fungera som ersättare vid sjukdom, har minskat under det senaste året men består fortfarande i delar av landet. Detta gäller i synnerhet personer med yrkeserfarenhet som är självgående direkt vid tillträdet. Dessutom innebär den snabba tekniska utvecklingen, som äger rum samtidigt med ett generationsskifte, att motivationen för att ta till sig den nya tekniken kan vara låg hos äldre jordbrukare som emellertid skulle kunna fortsätta sitt yrkesliv längre nu än förr med den nya teknikens hjälp och med allt mindre inslag av tungt fysiskt arbete. Bristindex för avbytare uppgår hösten 2004 till 3,1 vilket är högre än snittet för areella yrken och dessutom högre än genomsnittet för samtliga yrken i undersökningen.

Ökad brist på skogsbruksutbildade

I syfte att öka intresset hos ungdomar och för att på sikt åstadkomma en rekryteringsbas för att trygga återväxten inom skogsbruksyrkena görs försök att rekrytera PRAO-elever redan i grundskolan. Inte minst natur- och miljöintresserade ungdomar utgör målgrupper för dessa insatser. På senare tid har olika rapporter visat på ett ökande intresse för yrkena bland gymnasieelever. Rekry-

²⁷ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

teringskraven har skärpts inom skogsbruket som nu är i det närmaste totalt mekaniserat. Ett krav som ökar i betydelse är kunskaper i fordonsteknik. Miljöaspekterna inom skogsbruket har också blivit allt viktigare. En stor del av skogsmaskinförarna är egna entreprenörer som tidigare varit anställda i något skogsföretag. Arbetsmarknaden väntas förstärkas i Sydsverige under det närmaste året genom omhändertagandet av den stormfällda skogen. Bristen på yrkeserfarna kommer därvid att öka och här är det viktigt att arbetslösa i andra regioner kan söka sig till de lediga jobben. Det kommer även att råda brist på ledig maskinkapacitet.

Tillgången på fisk – grunden för näringen

Fiskerinäringen har minskat betydligt i omfång under det senaste decenniet. En viktig anledning är att tillgången på fisk minskar av olika skäl. Begränsning av fiskekvoter tillämpas i syfte att låta hotade bestånd på olika håll få möjlighet att reproducera sig i tillräckligt antal för att arternas överlevnad ska säkerställas. En annan orsak till minskad sysselsättning inom fiskerinäringen är den höga medelåldern inom yrkena samt det begränsade intresset för yrkesfiske hos yngre. Arbetslösheten bland fiskare väntas inte förändras nämnvärt under prognosperioden. Nivån påverkas av en kontinuerlig avtappning av äldre fiskare som lämnar näringen.

Byggnads- och anläggningsarbete

4 000 fler sysselsatta 2005

Arbetsmarknaden för byggnadsyrken har börjat förstärkas under den senaste tiden. Det sammanhänger med en påtaglig omsvängning av byggaktiviteten under 2004, vilket kan hänföras till ett kraftigt ökat bostadsbyggande. Till detta kommer en hög aktivitet inom infrastrukturinvesteringarna och ett stort behov av reparationer, om- och tillbyggnad av fastigheter. Byggföretagen har blivit allt mer optimistiska för den närmaste framtiden, vilket bekräftas av vår intervjuundersökning, och allt talar för att byggkonjunkturen blir stark under 2005. Detta kommer att gynna många byggnadsyrken, men än så länge har den ökade aktiviteten haft en begränsat genomslag inom en stor del av yrkena. Sysselsättningens nivå och utveckling varierar mellan olika undersökningar, men den samlade bedömningen från vår sida att det skett en svag ökning av sysselsättningen inom många byggnadsyrken²⁸. Totalt arbetar cirka 230 000 personer i de yrken som beskrivs i detta avsnitt och därtill tillkommer cirka 40 000 personer som arbetar som byggnadsingenjörer, byggnadstekniker mm, vilka beskrivs i avsnittet teknikyrken. Vi beräknar att sysselsättningen ökar med 4 000 personer under 2005

Arbetslösheten har dock inte minskat, men det finns svaga rörelser av brist-indexet uppåt. Den utvecklingen fortsätter 2005 och det innebär att rekryteringsproblemen ökar något, men fortfarande bedömer vi att det inte kommer att uppstå någon besvärande brist på byggnadsarbetare. Undantag finns och inom några byggyrken blir bristen besvärande, till exempel bland VVS-montörer. Också det relativa obalanstalet²⁹ har legat stilla under 2004 och en nedgång bör stå för dörren. För närvarande uppgår det talet till närmare 10 procent för byggnadsarbetare, närmare 8 procent för byggnadshantverkare samt cirka 9 procent för hela yrkesområdet. Dessa tal är högre än genomsnittet på arbetsmarknaden som uppgår till knappt 8 procent.

Åldersavgångarna ökar

Andelen åldersavgångar inom byggnadsyrken är generellt något högre än för arbetsmarknaden som helhet. Andelen avgångar är högre för byggnadshantverksyrken än för byggnadsarbetare men den högsta andelen åldersavgångar finns bland anläggningsarbetare. Antalet åldersavgångar trappas upp under de närmaste åren och under perioden 2004-2015 kommer det genomsnittliga

---

²⁸ Förändringen är inte fastställd statistiskt.

²⁹ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

antalet åldersavgångar per år att överstiga 5 000 personer och det är betydligt fler än antalet ungdomar som för närvarande träder in i byggyrken varje år.

Vägar in i byggyrken

När det gäller gymnasieutbildningar är byggprogrammet på gymnasieskolan den vanligaste vägen in i de aktuella yrkena. Byggprogrammet har olika inriktningar och, beroende på studieort, kan man välja inriktning redan från början eller under utbildningens gång. Även till exempel energiprogrammet utgör en väg in i byggsektorn då bland annat VVS-montörer förväntas ha just detta gymnasieprogram som grund att stå på i sitt arbetsliv. Elprogrammet är naturligtvis även en grundförutsättning för att gå vidare till elektrikeryrket.

Beträffande yrken med krav på högskoleutbildning finns en lång rad alternativa utbildningar att välja på beroende av önskad examensinriktning. Åtskilda utbildningar har ingenjör- eller civilingenjörsinriktning och kan, förutom bygg och anläggning, ha en inriktning mot landskapsingenjör, samhällsbyggnad och projektingenjör, se även avsnittet om teknikyrken.

Yrkena blir efterfrågade på framtidens arbetsmarknad

Den långsiktiga bedömningen är att många byggyrken kommer att bli utpräglade bristyrken. Det sammanhänger bland annat med åldersavgångarnas storlek och att behoven av investeringar i byggnader fortsätter att öka samtidigt som infrastrukturinvesteringarna förblir stora och det finns ett stort uppdämt behov av renoveringar av fastigheter, bland annat stambyten. Intresset för byggyrken hos ungdomar är stort och det finns därför goda förutsättningar för att utöka utbildningsdimensioneringen. De långsiktiga bedömningarna tar dock inte hänsyn till att det kan råda lågkonjunktur i byggandet – en sådan slår även mot det offentliga byggandet – när man examineras och därför finns alltid en stor osäkerhet om hur arbetsmarknaden kommer att se ut just då. Detta är grundorsaken till att området pendlar mellan stora rekryteringsproblem och hög arbetslöshet. En annan störning kan vara att konkurrensen om jobben ökar från utländsk arbetskraft, något som Byggnads lyft fram. Detta kan dock inte verifieras av oss men det är en utveckling som måste följas noggrant. Med dessa reservationer kan emellertid konstateras att framtidsmöjligheterna är långsiktigt goda inom byggnadsyrkena, enligt vår bedömning.

Utsikter för några byggnadsyrken

Balanserad arbetsmarknad för träarbetare

Enligt Arbetsförmedlingens bedömning förblir arbetsmarknaden för byggnadsträarbetare i balans under det närmaste året, men bristtalen indikerar att en ökad efterfrågan skett under det senaste halvåret. Den regionala variationen är dock stor. Småländska och västsvenska arbetsförmedlingar bedömer en viss brist medan i första hand mellersta Norrland och i viss mån norra Mellansverige räknar med ett visst överskott på byggnadsträarbetare. Sysselsättningen har försvagats men stabiliserats under loppet av 2004. Det relativa obalanstalet, som ökade under åren 2002 och 2003, planade ut under fjolåret vilket är en indikation på att det börjar röra på sig i arbetskraftefterfrågan. Nivån pendlar dock kraftigt under loppet av ett år på grund av säsongmässiga faktorer. Det är också värt att påpeka att obalanstalet ligger förhållandevis högt för att vara ett yrke i balans. Det sammanhänger med att en del av dem som saknar arbete inte kan ta ett jobb som byggnadsträarbetare. Skälen är att en del träarbetare dragit på sig utslitningsskador medan andra saknar utbildning i yrket. Detta är också fallet med övriga byggnadsyrken och en del andra yrken som beskrivs i denna rapport. Vi räknar med att sysselsättningen för byggnadsträarbetare ökar något 2005 samtidigt som det relativa obalanstalet bedöms minska.

Det kommer att råda en viss brist på betongarbetare under 2005, enligt bristindexstatistiken. Jämfört med motsvarande undersökning våren 2004 har också efterfrågan på betongarbetare ökat, men regionala skillnader finns. Arbetsförmedlingarna i Stockholm och övriga delar av östra Mellansverige räknar med balans mellan utbud och efterfrågan medan övriga delar av landet räknar med en viss brist. Det relativa obalanstalet har minskat något sedan våren 2004, men är fortfarande förhållandevis högt eller 12-13 procent. Det sammanhänger med att det alltid finns ett ganska stort inslag av arbetssökande betongarbetare som saknar utbildning inom yrket. Det relativa obalanstalet varierar också kraftigt över året.

En viss brist på murare förutses

En viss brist på murare förutses under 2005 av landets arbetsförmedlingar. En svag ökning av bristindex har skett sedan motsvarande undersökning för ett halvår sedan. De regionala skillnaderna är dock ganska stora. Tillgången på murare är bäst i Stockholmsregionen (där arbetsmarknaden är i balans) medan bristen är ganska stor i de sydvästra delarna av landet. Det relativa obalanstalet har ökat svagt under loppet av de senaste åren och är liksom för betongarbetare förhållandevis högt. Det finns omkring 1 000 personer i obalanstalet, men en del av dessa kan sannolikt inte ta ett arbete som murare.

Den långsiktiga bedömningen för yrkena byggnadsträarbetare, betongarbetare och murare är att tillgången krymper genom pensionsavgångar och ett ökat behov av arbetskraft. Obalanstalet fortsätter dock att vara förhållandevis högt beroende på att en del av de arbetssökande saknar formell utbildning i yrkena, och där finns utrymme för utbildningsinsatser. Enligt vår bedömning kan dimensioneringen av byggprogrammet utökas och det underlättas genom att intresset för byggprogrammet på gymnasieskolan är stort bland ungdomarna.

Balanserad arbetsmarknad för anläggningsarbetare

En fortsatt balanserad arbetsmarknad för anläggningsarbetare förutses för 2005. Situationen skiljer sig inte mycket åt inom landet. En viss brist kan till exempel förekomma i de södra och sydvästra delarna av Sverige. Andelen som är utan arbete varierar kraftigt över året genom ett stort inslag av säsongarbetslöshet. Nivån är dock hög, cirka 12-13 procent, vilket indikerar att det finns många som söker arbete inom området men av olika skäl har svårt att ta ett arbete som anläggningsarbetare. Infrastrukturinversteringarna bedöms bli stora framöver vilket talar för att arbetsmarknaden kan komma att förbättras gradvis och vi förutser att arbetsmarknaden förblir balanserad, men brist kan förekomma regionalt.

Elektrikernas arbetsmarknad i balans

För bara några år sedan var det stor brist på installationselektriker. Bristen har upphört och övergått till en balanserad arbetsmarknad och enligt Arbetsförmedlingen kvarstår denna situation även 2005. Det finns dock regionala skillnader. En viss brist på installationselektriker förutses i Stockholm och Sydsverige medan ett visst överskott väntas i mellersta Norrland. Sysselsättningen har minskat något och obalanstalet ökat. Det relativa obalanstalet ligger på närmare 8 procent vilket kan jämföras med cirka 3 procent för fyra år sedan, men en positiv tendens är att uppgången har bromsat in. Bedömningen för 2005 är svagt stigande sysselsättning och minskad arbetslöshet. Den långsiktiga bedömningen är en fortsatt balanserad arbetsmarknad eller en svag brist. Det är framför allt i storstadsregionerna som brist på elektriker riskerar att uppstå.

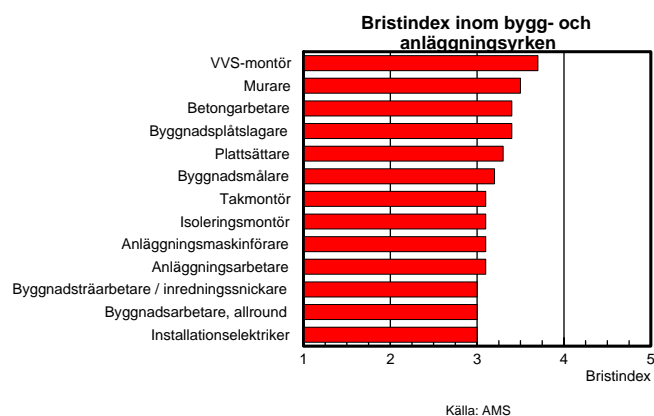
Brist på VVS-montörer och golvläggare

En fortsatt viss brist på byggnadsplåtslagare förutses. Detsamma gäller för golvläggare och plattsättare. Denna situation väntas bestå även långsiktigt. Det stora bristyrket för närvarande är VVS-montörer och det är också det yrket som fick det högsta bristtalet av alla yrken i vår undersökning. Denna situation väntas bestå både i ett kort och i ett långsiktigt perspektiv, vilket sammanhänger med att det utbildas alldeles för få VVS-montörer. Det relativa obalanstalet är också betydligt lägre jämfört med genomsnittet för samtliga undersökta byggyrken.

Målarnas arbetsmarknad i balans

Arbetsmarknaden för målare har varit stabil under det senaste året och Arbetsförmedlingen bedömer en balanserad arbetsmarknad 2005. Det finns dock vissa regionala skillnader. Ett litet överskott av målare förutses i Stockholm medan en viss brist väntas i Sydsverige. Det relativa obalanstalet har legat på en oförändrat relativt hög nivå, något högre än för genomsnittet för samtliga yrken. Målaryrket är lite svårbedömt långsiktigt eftersom det påverkas av "gördet-själ-vågen". En försiktig bedömning är att arbetsmarknaden i stort sett blir balanserad trots den förhållandevis höga arbetslösheten. Detta sammanhänger med att många som söker arbete som till exempel byggnadsmålare inte har fullvärdig utbildning i yrket, och dessutom kan en del vara drabbade av utslitningskador.

Överskottet på fastighetsskötare väntas förbli stort även under 2005 och det gäller samtliga regioner i landet. Sysselsättningen har dock upphört att minska, men det relativa obalanstalet har fortsatt att stiga. Det relativa obalanstalet har pendlat mellan 7 och 9 procent och detsamma bedömer vi för 2005. Vi räknar också med att överskottet på fastighetsskötare består under lång tid.

Tillverkningsarbete

Stark industrikonjunktur medför fler rekryteringar

Industrikonjunkturen är för närvarande mycket stark och framför allt är det exportföretagen som skördat framgångar. En viktig förutsättning för att antalet sysselsatta inom tillverkningsyrken skall börja öka är att den ekonomiska aktiviteten i Sverige och i flera av våra viktigaste handelspartners fortsätter att vara stark och blir uthållig. Den positiva konjunkturen har medfört att den nedgång av sysselsättningen inom tillverkningsyrken som skett efter sekelskiftet har planat ut det senaste året. Vi förutser att sysselsättningen inom tillverkningsyrkena kommer att öka med några tusen personer under loppet av 2005. Det kommer dock att föreligga stora skillnader i utveckling mellan olika yrken. Främst kommer efterfrågan att avse yrken med krav på längre industriell utbildning, till exempel specialistryken. Brist på arbetskraft förekommer också bara inom enstaka specialistryken inom tillverkningsområdet. Det relativa obalansstalet³⁰ inom tillverkningsyrkena uppgår till cirka 9 procent vilket är en ökning med drygt 0,5 procentenhet på ett år.

Åldersavgångarna ökar

Medelåldern inom tillverkningsyrkena är i allmänhet lägre än genomsnittet på arbetsmarknaden, och andelen åldersavgångar är därför lägre. Fram till 2015 beräknas omkring en fjärdedel av de industriverksamma avgå med pension, jämfört med knappt 30 procent på arbetsmarknaden som helhet. Andelen åldersavgångar skiljer sig mellan olika yrken. Särskilt låg är medelåldern bland maskinoperatörerna och montörerna, där endast en femtedel väntas avgå med pension den aktuella perioden. Det sker en viss upptrappning av åldersavgångarna de närmaste åren till drygt 10 000 personer om året fram till år 2015, och det är avsevärt fler än nuvarande nytillskott av yngre till dessa yrken. Arbetsmarknadsutbildningen kommer av allt att döma att få bära en växande börda för att tillgodose arbetsgivarnas kommande rekryteringsbehov. Sammantaget finns en stor risk att industrin kommer att brottas med rekryteringsproblem vad gäller kvalificerade yrkesarbetare i ett perspektiv av 3-5 år framåt. Det är av den anledningen viktigt att ungdomarnas intresse för industriutbildningen ökar.

Vägar in i tillverkningsyrken

Det finns ett stort antal utbildningar på gymnasienivå som är lämpliga som grund för personer som siktar på olika tillverkningsyrken, och utbudet kan variera avsevärt mellan olika orter. Det vanligaste valet av utbildningsprogram för dem som siktar på ett arbete inom tillverkningsyrken är industri-, hantverks-

---

³⁰ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket

och fordonsprogrammen. Eftersom bilmekaniker och lastbilmekaniker är bristyrken kan även fordonsprogrammet rekommenderas till den som vill satsa på ett yrke med goda framtidsutsikter. Arbetslösa industriarbetare och även arbetslösa från andra yrken genomgår ofta grund- och påbyggnadsutbildningar inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen med sikte på ett arbete inom något tillverkningsyrke.

Utsikter för några industri- och tillverkningsyrken

Uppgång för befattningar med högre kunskapskrav

För vissa yrken med högre kvalifikationskrav, till exempel CNC/NC-operatörer, kvalificerade svetsare, lastbils- och bilmekaniker samt processoperatörer har efterfrågan redan ökat och den utvecklingen förstärks framöver. Sysselsättningen har ökat något under det senaste året och det finns samtidigt en viss brist inom dessa mer specialiserade yrken.

Kunskapsinnehållet inom fordonsyrkena har höjts kraftigt genom att inslaget av elektronik i fordonen ökat. Ett av de mest uttalade bristyrkena bland tillverkningsyrkena i vår yrkesbarometer är just lastbilmekaniker som denna gång ligger på tredje plats av samtliga yrken med ett bristindex på 3,65. Det råder också brist på bilmekaniker även om index för dessa ligger lägre, nämligen på 3,29. Mot bakgrund av den låga efterfrågan på arbetskraft som fortfarande råder har bristindex fallit för i stort sett samtliga yrken i vår undersökning vilket är ett uttryck för att tillgången är god på de flesta yrkesgrupper.

Bland övriga tillverkningsyrken som har ett bristindex över genomsnittet återfinns CNC/NC-operatörer, licenssvetsare och rörsvetsare och för dessa yrken finns också en tendens till uppgång i vårt bristindex. Även verktygsmakare samt maskinmekaniker och motorreparatörer hör till yrken med högre bristindex än genomsnittet och med risk för viss uppgång i bristtalen. Industriplåtslagare och grovplåtslagare ligger något lägre men fortfarande över genomsnittet. Få tillverkningsyrken har ett utpräglat lågt bristindex medan en relativt stor grupp ligger omkring genomsnittet för samtliga yrken i undersökningen.

Sysselsättningen för processoperatörer har ökat tydligt det senaste året. Uppgången faller inom både skogsindustrin och kemisk industri. Den allt starkare arbetsmarknaden bekräftas också av att overtidsarbetet bland processoperatörer ligger på en hög nivå. Det relativa obalanstalet är förhållandevis lågt, knappt 5 procent. Vi har dock inga indikationer på att bristen på arbetskraft är i uppgång eller att det skulle bli några rekryteringsproblem under år 2005.

Svag arbetsmarknad för maskinoperatörer och montörer

Arbetsmarknaden är inte lika god för maskinoperatörer och montörer. Antalet sysselsatta har fallit kraftigt de senaste åren och totalt har cirka 40 000 jobb försvunnit. Det relativa obalanstalet har stigit successivt och ligger på cirka 10

procent. Den försämrade arbetsmarknaden märks inom de flesta produktionsområdena men har tydligast slagit igenom inom gummi- och plast-, trävaru- samt grafisk och pappersindustri. Det relativa obalanstalet har också stigit för dessa yrken och är särskilt hög inom trävarutillverkning med cirka 15 procent. Arbetsmarknaden har förstärks något för maskinoperatörer inom metall- och mineralbehandling men obalanstalet är fortfarande högt, cirka 10 procent.

Livsmedelsarbetarnas yrkesområde har under många år berörts av en betydande strukturomvandling. Produktionen har koncentrerats till allt färre orter, och många har förlorat sina arbeten i samband med detta. Sammantaget har sysselsättningen för maskinoperatörer inom livsmedelsområdet minskat under det senaste året. Utvecklingen skiljer sig emellertid mellan olika produktionsområden. En fortsatt nedgång kan konstateras inom bageri-, konfektyr-, mejeri- och kvarnindustri men samtidigt har sysselsättningen stabiliserats inom kött och fisk samt inom frukt och grönt. Det relativa obalanstalet har ökat från 5,5 till 8,5 procent på drygt två år för gruppen maskinoperatörer inom livsmedelsområdet.

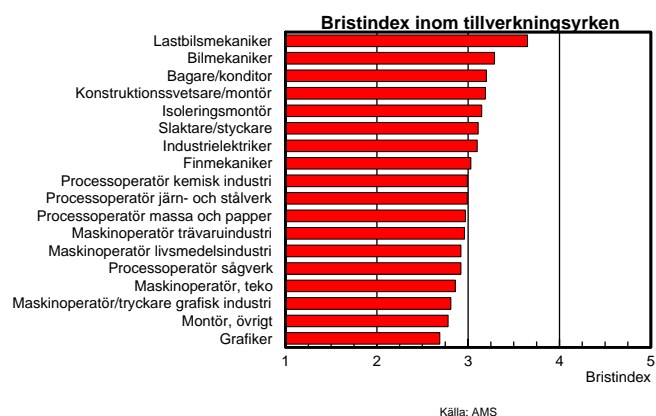
Sysselsättningen har minskat bland slaktare/styckare men ökat bland bagare/konditorer. På vissa håll föreligger brist på yrkeskunniga inom dessa områden men tillgången på arbetssökande har ökat. Här spelar arbetsförhållandena en betydande roll för personalomsättningen och yrkenas attraktivitet, inte minst bland bagare och konditorer. För slaktare/styckare uppgår det relativa obalanstalet till 8 procent och för bagare/konditorer till cirka 12 procent, och nivåerna uppvisar en uppåtgående tendens. Den beskrivna arbetsmarknadsbilden väntas bestå under år 2005.

Det har skett en kraftig försämring på montörernas arbetsmarknad efter seleskiftet. På tre år har cirka 20 000 arbetstillfällen försvunnit varav två tredjedelar inom el- och teleproduktindustrin. Nedgången för montörerna sammanhänger således mycket med neddragningarna inom telekomindustrin. Det relativa obalanstalet har skjutit än mer i höjden, från cirka 7,5 procent till 12,5 procent. För montörer och även för flera kategorier av maskinoperatörer som saknar arbete är det inte sannolikt att liknande jobb som de tidigare haft kommer tillbaka och här är utbildning och yrkesörklighet nödvändig.

Tidigare strukturomvandling inom industrin fortsätter

Att goda tider nu råder inom industrin betyder inte automatiskt att sysselsättningen inom tillverkningsyrkena ökar i stor skala. Arbetsgivarna tar i ett första steg till effektiviseringar och övertidsarbete. Därtill kommer nyinvesteringar i syfte att utöka och även rationalisera produktionen. Dessa processer håller tillbaka anställningsbehoven men är nödvändiga för att företagen ska kunna upprätthålla sin konkurrenskraft. Numera är också flytt av hela eller delar av industriverksamheter utomlands ett realistiskt alternativ. Omvandlingstrycket inom exportföretagen är fortsatt stort, i synnerhet inom de större företagen där

automatiseringsgraden numera är mycket hög. Därför är arbetsgivarna mycket återhållsamma med att omsätta en investerings- eller produktionsökning i personalutvidgning. Det är först när spridningseffekterna från den förstärkta exportkonjunkturen når de mindre och förhållandevis mer personalintensiva hemmamarknadsorienterade industri- och tjänsteföretagen som en verklig förstärkning av svensk arbetsmarknad i sin helhet kan inträffa. Mycket av dessa spridningseffekter spiller över på sysselsättnings- och arbetslöshetstalen för år 2006.

Transportarbete

Ökade anställningsbehov

Den starka industrikonjunkturen och den pågående förstärkningen av byggkonjunkturen har gynnat yrkesområdet transportarbete. Åkerierna har därmed blivit alltmer optimistiska och de planerar för fler anställda. Även kollektivtrafiken utvecklas positivt, framför allt inom storstadsregionerna, men här blir sysselsättningseffekterna mera begränsade. Flygnäringen brottas däremot med fortsatta problem och området genomgår en kraftig omstrukturering som kommer att leda till färre anställda. Även järnvägsföretagen brottas med lönsamhetsproblem och även där pågår organisatoriska förändringar. Sysselsättningen inom transportyrkena sammantaget vände uppåt under fjolåret och förbättringen kommer att fortsätta år 2005. Det relativa obalanstalet³¹ har dock fortsatt att öka, fastän i avtagande takt, men under innevarande år sker en vändning neråt. Rekryteringsproblemen är och förblir små för flertalet av yrkena. Lokalt kan det bli rekryteringsproblem på grund av stora bygg- och industriprojekt.

Varierande medelålder

Andelen yrkesverksamma som kommer att lämna transportyrkena av åldersskäl fram till år 2015 ligger något högre än på arbetsmarknaden som helhet. Det råder dock betydande variationer i medelåldern mellan olika slag av transportyrken. Befälsyrkena inom sjöfarten uppvisar en hög medelålder – närmare hälften av de anställda kommer att gå i pension – likaså bussförare, anläggningsmaskinförare och kranförare med avgångsfrekvenser på mellan 35 och 40 procent.

Vägar in i transportyrken

Utbildningskraven varierar påtagligt mellan olika transportyrken. För flygpersonal och sjöbefäl krävs utbildning på högskolenivå, som i allmänhet tillhandahålls genom arbetsgivarens försorg. I övrigt räcker det med gymnasieutbildning, men även här krävs i allmänhet vissa påbyggnadsutbildningar – inom flera yrken ombesörjda av arbetsgivarna – för att säkra den rätta yrkeskompetensen. Ett undantag är anläggningsmaskinförare, som kan rekryteras direkt från gymnasieskolan. För de flesta yrkena krävs någon form av förarbevis, men sedan man anskaffat detta finns goda möjligheter till anställning.

---

³¹ Innefattar arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i förhållande till arbetskraften inom yrket.

Utsikter för några transportyrken

Ökad efterfrågan på lastbilsförare

Den nedgång som skett av sysselsättningen för lastbils- och långtradarförare upphörde för cirka ett år sedan och åkerierna planerar nu för fler anställda. Det relativa obalanstalet uppvisar en liknande utveckling och har legat stilla på omkring 8 procent. Bristindex indikerar ett visst överskott på arbetssökande, men en viss förbättring i riktning mot balans har skett sedan föregående undersökning. De regionala skillnaderna är dock stora. Stockholmsregionen räknar med vissa rekryteringsproblem av lastbilsförare medan Smålandsregionen och mellersta Norrland förväntar sig ett överskott. Övriga regioner räknar med en balanserad arbetsmarknad år 2005. För landet som helhet är en förstärkning av arbetsmarknaden högst sannolik under 2005 enligt vår bedömning. Det är därför inte uteslutet att tillgången på lastbils- och långtradarförare krymper något snabbare än vad vår barometer indikerar. Bakom den bedömningen ligger en fortsatt god industrikonjunktur, även om tillväxttakten dämpas, och en allt bättre byggkonjunktur. Kompetenskraven har skärpts inom yrket, och ett vanligt kompetenskrav är numera ADR-behörighet för att handskas med farligt gods. För speditörer är det önskvärt med ekonomisk gymnasiekompetens, och dessutom goda språkkunskaper på grund av det ökade inslaget av utlandstransporter.

Låg arbetslöshet bland bussförare

Sysselsättningen bland bussförare har legat stilla under 2004, men något högre än 2003. En viss ökning av det relativa obalanstalet har dock skett, men arbetslöshetsnivån är ganska låg bland bussförare jämfört med många andra yrken. Det relativa obalanstalet uppgår till knappt 5 procent. Enligt Arbetsförmedlingens bedömning kommer det att råda ett visst överskott eller balans på arbetsmarknaden för bussförare. Inom Sydvästsverige kan det komma att bli en svag bristsituation medan ett överskott väntas i Småland. Övriga delar av landet räknar med en balanserad arbetsmarknad. Personalomsättningen är ganska hög varför ett stort inslag av ersättningsrekryteringar väntas. Den ökade frekvensen av semesterresor inom landet innebär också en framtida potential för bussbranschen. En hög andel åldersavgångar riskerar att medföra brist på busschaufförer på lång sikt.

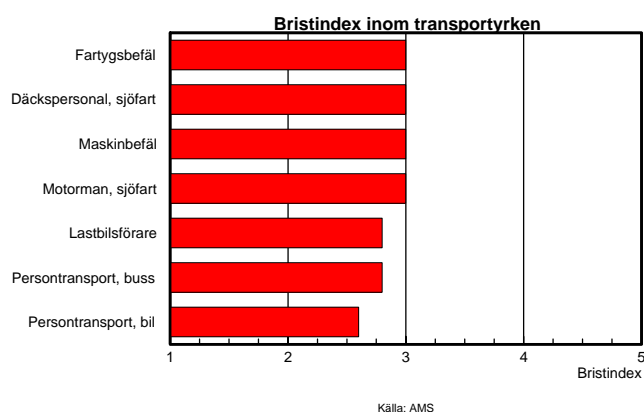
Sysselsättningen bland taxichaufförer har i stort sett legat stilla under fjolåret men överskottet på arbetssökande har bestått sedan förra undersökningen. Sedan sekelskiftet har det relativa obalanstalet mer än fördubblats till cirka 12 procent. Samtliga delar av landet bedömer att överskottet på arbetssökande består det kommande året, och alltså förutser även storstadslänen ett överskott på taxiförare under 2005.

Stor tillgång på flygvärdinnor

Flyget har fortsatt att strukturrationalisera för att öka lönsamheten. Det har inneburit påtagliga personalneddragningar inom vissa företag medan nya konkurrenter dykt upp, främst lågprisflyg, vilket gradvis skärpt konkurrensen. Sysselsättningen har minskat främst för kabinpersonal medan den legat stilla för piloter. Sysselsättningen för flygvärdinnor har mer än halverats sedan sekelskiftet och det relativa obalanstalet har ökat kraftigt under samma tid. Det råder därmed ett stort överskott på flygvärdinnor och för 2005 bedöms denna situation fortsätta i bland annat Stockholmsregionen och Sydvästsverige. Det finns ingen långsiktig bedömning för yrket, men vi räknar med att tillgången på flygvärdinnor förblir god, bland annat beroende på att yrket är populärt att utbilda sig mot.

Även inom järnvägen pågår omfattande strukturförändringar på grund av lönsamhetsproblem. Nya tekniska lösningar har genomförts samtidigt som en utbyggnad av järnvägsnätet pågår. Sysselsättningen bland lokförare har legat stilla och det relativa obalanstalet har förblivit lågt eller drygt 1 procent.

Sjöfarten har gynnats av den goda exportkonjunkturen och fraktrafiken går bättre än på mycket länge. Dessutom går färjetrafiken bra. Sysselsättningen har dock legat stilla under 2004 liksom det relativa obalanstalet. Det gäller för såväl fartygsbefäl som maskinbefäl liksom för däckpersonal och motormän (sjöfart). Det relativa obalanstalet pendlar mellan 5 och 6 procent för fartygs- och maskinbefäl medan det för däckpersonal med flera uppgår till närmare 9 procent. Enligt Arbetsförmedlingen bedöms arbetsmarknaden komma att bli balanserad för fartygs- och maskinbefäl medan vi, trots att bristindex pekar i en annan riktning, bedömer ett visst överskott på däckpersonal med flera. Någon långsiktig bedömning för sjöfartyrken har inte gjorts.

Förbättrad arbetsmarknad för anläggningsmaskinförare

Arbetsmarknaden för maskinförare förbättras genom bland annat en ökad byggaktivitet. Sysselsättningen har legat stilla för skogsmaskinförare medan den ökat något för anläggningsmaskinförare. Under innevarande år kommer efterfrågan på både skogsmaskiner och maskinförare att öka på grund av att den stormfällda skogen i Sydsverige måste tas om hand. Det relativa obalanstalet är dock förhållandevis högt eller cirka 7,5 procent. För anläggningsmaskinförare väntas en fortsatt ökning av sysselsättningen och ytterligare minskning av det relativa obalanstalet.

Arbetsmarknadsutbildning

Fokus på tillväxtpolitik

Arbetsmarknadsutbildningens främsta uppgift är att motverka arbetskraftsbrist och flaskhalsar genom att utbilda till bristyrken. Utbildningsinsatserna ska vara renodlat yrkesinriktade, efterfrågestyrda och utgå från de kompetenskrav som arbetsgivaren och arbetsmarknaden ställer på dem som skall anställas. Planering och genomförande av utbildning bör ske i nära samverkan med arbetsmarknadens parter i berörda företag och myndigheter. Arbetsgivaren ska ges möjligheter till inflytande över rekryteringen av utbildningsdeltagare när jobbgarantier till dem som fullföljer utbildningen kan utfärdas.

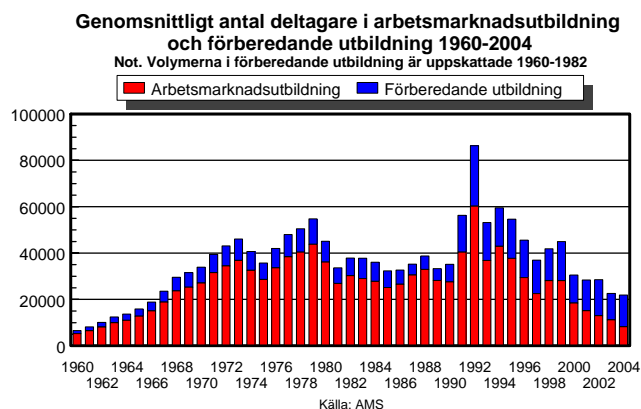
Det är samtidigt viktigt att vid planering och utformning av upphandlade utbildningar även ta hänsyn till utbudet av arbetssökande som ska delta i utbildningarna. Kvalifikationskraven bör sättas på en sådan nivå som gör det rimligt för utbildningsdeltagarna att tillgodogöra sig utbildningsinnehållet.

Arbetsförmedlingen gör bedömningen när ett rekryteringsbehov är av brist- och flaskhalskaraktär och när det är samhällsekonomiskt motiverat med speciella satsningar för att klara rekryteringen genom utbildning. Arbetsförmedlingen ska vidare göra en avvägning mellan behovet av att lösa bristproblem för enskilda företags räkning och principen om konkurrensneutralitet vid användningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Arbetsmarknadsverket bedriver även förberedande utbildningar. Dessa är inte yrkesinriktade utan syftar till att förbereda de arbetssökande för arbetsmarknadsutbildning, andra arbetsmarknadspolitiska program eller reguljära studier (högskola eller kommunal vuxenutbildning). Insatsen återfinns sedan år 2000 under det arbetsmarknadspolitiska programmet förberedande insatser.

Minskat antal deltagare i arbetsmarknadsutbildning

Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning har sedan 1999 minskat påtagligt till följd av högre kvalitetskrav, nya behov, minskad medelstildelning och ändrade prioriteringar. Länens bedömning av utbildningsbehov har under senare år gradvis koncentrerats på förberedande insatser i syfte att stärka de långtidsarbetslösas baskunskaper. Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning var under 2004 i genomsnitt drygt 8 000 kvarstående deltagare (se följande figur). Det är historiskt sett en mycket låg siffra och man får gå tillbaka till i början av 1960-talet för att finna motsvarande nivåer.

Arbetsmarknadsutbildningen omfattade under 2004 i genomsnitt åtta procent av de konjunkturberoende programinsatserna³² räknat i andel deltagare, vilket är en minskning med fyra procentenheter jämfört med föregående år. Samtidigt som antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning minskade med 3 000 personer mellan 2003 och 2004, ökade antalet deltagare i konjunkturberoende program totalt från 92 000 till 106 000. De program som främst ökade antalet deltagare var ungdomsinsatser, arbetspraktik, anställningsstöd och förberedande insatser (främst arbetslivsinriktad rehabilitering och förberedande utbildning).

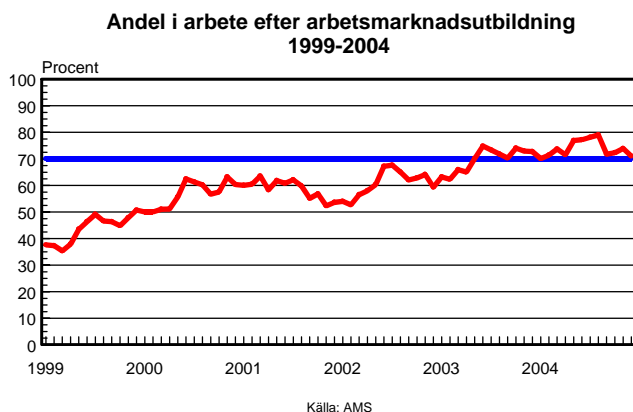
Resultat efter arbetsmarknadsutbildning

Sedan 1999 har Arbetsmarknadsverket på uppdrag av regeringen ett verksamhetsmål som innebär att andelen deltagare som fått arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning skall uppgå till minst 70 procent. Målet uppnåddes för första gången 2003 och resultaten förbättrades ytterligare 2004. Under det gångna året fick 74 procent av deltagarna arbete, vilket är det högsta resultat som hittills noterats. De senaste årens fokus på uppdraget har liksom skarpare prioriteringar och förbättrade uppföljningsmöjligheter bidragit till de goda resultaten.

En aspekt som ofta berörs i samband med resultatredovisningen är hur många deltagare som faktiskt får arbete inom det yrke de utbildats för. Ju högre träffsäkerhet, desto större är sannolikheten att utbildningen faktiskt varit avgörande för att individen skulle få det arbete det arbetar inom. Enligt AMS årliga enkätundersökning av deltagare som fullföljt arbetsmarknadsutbildning under

³² Särskilda program för arbetshandikappade (lönebidrag och OSA) räknas ej till de konjunkturberoende programmen och har därför exkluderats.

det andra kvartalet 2003³³ arbetade 86 procent av de deltagare som fått arbete inom det yrke de utbildats för.

Resultatförbättringen medför självfallet att den skattefinansierade arbetsmarknadsutbildningen utnyttjas allt effektivare, men samtidigt medför de sjunkande deltagarvolymerna att det faktiska tillskottet av utbildad arbetskraft till arbetsmarknaden är mindre än hälften så stort som under 1999. Även om andelen som fick arbete 1999 endast uppgick till 45 procent, fick i absoluta tal närmare 30 000 personer arbete efter arbetsmarknadsutbildning. De 74 procent som fick arbete 2004 utgjorde i absoluta tal endast drygt 12 000 personer.

En långsiktig utbildningspolitik

Då efterfrågebilden på grund av demografiska förändringar på längre sikt vittnar om ett stort behov av arbetskraft inom ett brett fält av yrken, finns ett stort behov av utbildningar i många olika yrken under de kommande åren.

Arbetsmarknadsutbildningen tvingas inom flera arbetsmarknadssektorer korrigera den missöverensstämmelse som råder mellan gymnasieskolans utbildningsinriktning och arbetsmarknadens behov. Det är heller inte ovanligt att arbetskraften erhåller sin första yrkesutbildning genom en arbetsmarknadsutbildning. Vanligast förefaller detta vara inom yrkesinriktningar för industriarbete, vård och omsorg och kundservice. Det långsiktiga behovet av arbetskraft inom framför allt industrin och omsorgssektorn kräver dock att den reguljära utbildningen förblir den huvudsakliga försörjaren av arbetskraft till dessa sektorer.

---

³³ Ura 2004:6. Arbetsmarknadsutbildning 2003 – uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalet 2003. Enkätresultaten för 2004 års undersökning bearbetas i skrivande stund och kommer att presenteras under våren 2005.

Utifrån arbetsgivarnas bedömningar kommer bristen inom vårdrken med hög kvalifikationsnivå att bli mest tydlig. Men det förväntas även uppstå brist inom vissa byggnadshantverkaryrken, något pedagogiska yrke (förskollärare) samt en del yrken inom industrin. Under senare år har också utbildningsinsatserna koncentrerats till framför allt vård och omsorg, men även transport och tillverkningsyrken.

Kompetensutveckling på högskolenivå

Arbetslösheten har de senaste åren även drabbat högskoleutbildad arbetskraft i betydande omfattning. En av fyra arbetslösa hade en eftergymnasial utbildning år 2004, vilket kan jämföras med en av tio i början av 1990-talet. Arbetsmarknadsutbildningens omfattning och ansvar har dock gjort det svårt att uppbära de utbildningsinsatser som behövs för att täcka de arbetslösa akademikernas eventuella utbildningsbehov. Ur rättviseperspektiv är det även viktigt att inte ge intrycket att Arbetsförmedlingen i allmänhet kan finansiera en högskoleutbildning.

I vissa fall kan det dock vara motiverat att fortbilda arbetssökande på högskolenivå. Detta gäller exempelvis utlandsfödda med akademisk utbildning som är i behov av kompletterande svensk utbildning. Det kan även gälla personer som passerat åldersgränsen för studiemedel samt personer som redan utnyttjat den maximala tiden för att erhålla studiemedel.

I allmänhet kan man dock hävda att arbetssökande akademiker inte har samma möjligheter att vidareutbilda sig som arbetssökande inom exempelvis LO-kollektivet. I och med att akademikerna gradvis utgör en allt större andel av arbetskraften, kan det tyckas rimligt att arbetsmarknadsutbildningen utvecklas på ett liknande sätt. Inslaget av arbetsmarknadsutbildningar med inriktning på yrken som normalt kräver någon form av högskoleutbildning har emellertid minskat. Denna utveckling bedöms dock som tillfällig och kan motiveras av att bristen på arbetskraft för närvarande är större inom byggnadshantverks-, transport- och industriyrken än inom många akademikeryrken.

I sammanhanget bör även nämnas att arbetsmarknadsutbildningen är tänkt som en tidsmässigt relativt kort utbildningsinsats som ofta lämpar sig bättre inom LO-kollektivets yrkesområden, där arbetsuppgifterna ofta är av mer homogen och praktisk karaktär. Arbetsförmedlingarnas koncentration på vidareutbildning av arbetssökande inom LO-kollektivet kan även motiveras av relativt hög omsättning på arbetskraft och kortare anställningar, vilket inte ger samma möjligheter att utnyttja kompetenshöjande internutbildningar i samma utsträckning som för verksamma inom tjänstemannakollektivet. Erfarenheten vittnar även om att det varit lättare att uppnå bra resultat inom de arbetsmarknadsutbildningar som inriktas mot LO-yrken, jämfört med tjänstemannayrken.

Arbetsplatsförlagd utbildning

Utbildningsnivån i småföretag är allmänt sett låg och för att de skall klara framtidens produktkrav och konkurrensläge måste utbildningsnivån höjas betydligt. Deras på många sätt utsatta situation innebär att de själva har små möjligheter att bedriva vidareutbildningar. Situationen kan förenklat beskrivas så att småföretagen har ett begränsat tidsutrymme att bedriva vidareutbildningar under högkonjunkturer medan de nödvändiga resurserna ofta saknas under lågkonjunkturer.

Kompetensproblemen blir allt komplexare och lösningarna måste därför vara flexibla och företagsanpassade. I dessa situationer är det viktigt att det finns möjligheter att kunna tillgripa åtgärder anpassade efter enskilda företag för att stärka deras utsatta situation. Den så kallade Vaggerydsmodellen är ett bra exempel på hur man kan varva praktik på företag med teoretiska inslag. Modellen har i varierade former under senare år applicerats på flera håll i landet.

Bristyrkesutbildning för anställda

Behovet av yrkesmässig omställning kommer att öka framöver i takt med förändringar på arbetsmarknaden och den situation vad gäller arbetskraftsförsörjning som landet av demografiska skäl är på väg emot. Inte minst den offentliga sektorn, kommuner och landsting, kommer att ha en med tiden allt svårare rekryteringssituation under 2000-talet första årtionde.

Regeringen gav Arbetsmarknadsverket i uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med bristyrkesutbildning för anställda under perioden 1 juli 2003 till 31 december 2005. Syftet med insatsen är att locka sysselsatta personer som arbetar inom ett yrke de är överkvalificerade för till ett yrke där det råder brist på arbetskraft. En prioriterad grupp i försöksverksamheten är personer med utländsk högskoleutbildning vilka bedöms vara överrepresenterade i målgruppen. Finansieringen av försöksverksamheten sker inom ramen för Arbetsmarknadsverkets tilldelade medel.

Fram till årsskiftet 2004/2005 har hittills drygt 1 000 personer anvisats till bristyrkesutbildning. Jämfört med planeringen av verksamheten är omfattningen än så länge låg, vilket till stor del förklaras av den återhållsamma efterfrågan på arbetskraft och få identifierade bristyrken. Planeringsarbetet har trots reklamkampanjer, information på ams.se och direkta kontakter med branschorganisationer också lidit av svårigheterna att bedöma utbildningsbehovet hos en målgrupp som inte återfinns på Arbetsförmedlingen. Utbildningarna planeras i huvudsak bedrivas inom yrkesområden som tillverkning, vård och omsorg, pedagogik, teknik och byggnadshantverk.

Validering

Identifiering av arbetssökandes behov blir allt svårare i takt med att målgruppen förändras och arbetsmarknaden ställer högre krav. Dokumenterad kompetens från utlandet kan vara besvärlig att tolka och svår att översätta till motsvarigheter på den svenska arbetsmarknaden. Odokumenterad kompetens kan med dagens instrument svårligen bedömas.

Om arbetssökandes yrkeskompetens inte är vidimerad, kan validering genomföras. Validering kan resultera i kompetensbevis: matchning/arbete eller utbildningsinsatser. Förutsättningen för att validering ska ge värdefullt bidrag är att den håller hög kvalitet och att branschorganisationer på såväl arbetsgivar- som arbetstagsidan involveras. Det är nödvändigt att dessa organisationer erkänner och legitimerar valideringen som insats så att individens kompetens, oavsett hur den förvärvats, kan värderas och jämföras med branschens kompetenskrav.

IT-yrken (inom system och drift)

Den fortsatt mycket goda tillgången på ledig kvalificerad arbetskraft inom IKT-området har i det närmaste eliminerat förekomsten av arbetsmarknadsutbildningar inom detta yrkesområde. Under 2004 utbildades endast drygt 200 personer, företrädesvis med inriktning på nätverksteknik och programmering.

Teknik och naturvetenskap

Under det senaste året har även tillgången på ledig arbetskraft inom akademiska yrken ökat. Antalet examinerade från högskolan inom ingenjör- och teknikområdet räcker gott och väl till för arbetsmarknaden och följaktligen har utbildningsbehovet via arbetsmarknadsutbildning minskat. Innehållet i de förekommande utbildningarna berör ofta områden som kvalitetssystem, produktionsteknik, automatisering, CAD och biomedicin.

Kultur och media

Utbildningarna inom kulturområdet kräver oftast att man är etablerad i yrket. Mediautbildningarna består bland annat av olika former av grafisk design. Det huvudsakliga syftet med utbildningarna är att höja den befintliga kompetensen inom yrket. Utbildningsinsatserna har dock minskats påtagligt under senare år. Det beror på att många insatser inom kulturområdet bedrivs som projekt snarare än utbildning samt att det numera inte finns något behov av att utbilda webbdesigners.

Inriktningen på Arbetsmarknadsutbildningen

Tabell 4. Antal personer som lämnade³⁴ en arbetsmarknadsutbildning 2004 jämfört med 2003. Fördelat på yrkesinriktning.

Yrkesinriktning	2004	Andel	2003	Andel
IT-yrken (system/drift)	221	1 %	884	3 %
Teknik och naturvetenskap	309	2 %	684	3 %
Kultur och media	124	1 %	544	2 %
Ekonomi, försäljning och samhällsv	769	5 %	1 366	5 %
Pedagogik	563	3 %	776	3 %
Vård och omsorg	3 784	23 %	3 840	15 %
Kontor och lager	593	4 %	1 360	5 %
Kundservice	626	4 %	1 588	6 %
Restaurang	783	5 %	1 160	5 %
Bygg och anläggning	1 098	7 %	1 535	6 %
Tillverkning	4 449	27 %	6 770	27 %
Transport	2 841	17 %	4 415	17 %
Övriga yrkesutbildningar	430	3 %	841	3 %
Totalt arbetsmarknadsutbildning	16 590	100 %	25 763	100 %

Ekonomi och samhällsvetenskap

Inriktningarna på dessa utbildningar koncentreras huvudsakligen på företags-säljning, marknadsföring och ekonomi, men i förekommande fall även på exempelvis språk. Antalet deltagare som avslutade utbildning inom dessa yrkesinriktningar uppgick under 2004 till knappt 800 personer.

Pedagogik

AMS har tillsammans med lärarorganisationerna mobiliserat utbildningssatsningar i syfte att motverka rekryteringsproblem för lärare. En sådan satsning är Språnget som efter tre års verksamhet avslutades under 2004. De arbetssökande som varit aktuella för dessa satsningar är utlandsfödda med lärarutbildning från hemlandet med behov av kompletterande utbildning. En annan målgrupp för pedagogikutbildningar är arbetssökande med fullständig akademisk utbildning med behov av pedagogisk träning samt praktisk utbildning.

Under 2004 genomgick knappt 600 deltagare någon form av lärarutbildning. Utbildningarna inriktas främst på grundskoleundervisning och förskola.

³⁴ Avser hur många som följdes upp efter arbetsmarknadsutbildning 2003. I och med att resultaten mäts 90 dagar efter utbildningens slut, avser detta egentligen hur många som avslutade en utbildning under perioden oktober 2003 till september 2004.

Vård och omsorg

Närmare 4 000 personer avslutade en vårdutbildning under 2004, vilket motsvarar knappt en fjärdedel av samtliga deltagare i arbetsmarknadsutbildning. En relativt stor andel av utbildningarna bedrivs på deltid vilket indikerar att det fortfarande finns ett stort behov av vidareutbildning av vårdpersonal. Dessa utbildningsinsatser utgör därmed ett viktigt komplement till vårdutbildningarna på gymnasiet.

Utbildningarna syftar oftast till att deltagarna skall erhålla undersköterskekompetens och vänder sig företrädesvis till vårdbiträden utan formell kompetens. Däremot är utbildningar för vårdpersonal som kräver utbildning med akademisk kompetens marginella. För dessa utbildningsinsatser är individerna hänvisade till reguljära högskolestudier.

Kontor och lager

Kontors- och lagerutbildningarna har under senare år minskat markant. De vanligaste utbildningarna är de med inriktning på assistentgörömål och dataregistrering där efterfrågan inte är lika tydlig som inom andra yrkesområden, vilket motiverar volymneddragningarna. Kompetensen efter genomgången utbildning motsvarar vanligtvis gymnasienivå. Även utbildningar för lagerassistenter ingår i denna grupp.

Kundservice

Efterfrågan på kundinformatörer, resebyråtjänstemän och butikssäljare har sjunkit under senare år och under 2004 har även antalet utbildningsdeltagare inom dessa yrkeskategorier minskat. Enligt AMS enkätundersökning är det dock vanligt att kundserviceutbildningarna leder till ett för deltagarna helt nytt yrke. Dessa utbildningar bidrar således i hög grad till att ställa om utbudet av arbetskraft.

Restaurang

Utbildningsinsatserna omfattar restaurang-, storhushåll- och köksbiträdesutbildningar. Kock- och servitörutbildningar är de vanligaste utbildningarna. Behovet är störst i storstads- och turistlänen. Under 2004 utbildades knappt 800 personer.

Bygg- och anläggningsarbete

De byggutbildningar som upphandlas av länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna inriktar sig i hög grad på fortbildning av arbetslösa personer med erfarenhet av byggnadsområdet. Det kan röra sig om kompletterande utbildningar för lärlingar som närmar sig nivån för yrkesbevis samt kompletterande teoretisk och praktisk utbildning för byggnadsarbetare med lång erfarenhet av branschen (exempelvis ritningsläsning och kakelsättning). Därutöver initieras i viss mån utbildningar som innebär att exempelvis byggnadsträarbetare får ut-

bildning och yrkesbevis som murare. Syftet är att dessa personer skall erhålla dubbla kompetenser och därmed stärka sin konkurrenskraft på arbetsmarknaden. För en person utan formell utbildning och erfarenhet inom yrkesområdet existerar idag få möjligheter att omskolas till byggnadsyrken inom ramen för en arbetsmarknadsutbildning.

Under 2004 utbildades drygt 1 000 personer med inriktning mot byggnadsarbete eller byggnadshantverk. Utbildningsmixen har under det senaste året vridits från de så kallade BÖTM-yrkena mot byggnadshantverk, framför allt utbildningar för VVS-montörer och installationselektriker.

Tillverkningsyrken

Det finns inom tillverkningsområdet ett stort behov av att bedriva arbetsmarknadsutbildningar eftersom utflödet av ungdomar från gymnasieskolans industriprogram alltfjänt är litet. Eftersom medelåldern bland de sysselsatta inom industrin är hög i vissa regioner finns det i framtiden ett stort behov av att rekrytera personal. Arbetsmarknadsutbildningen är således viktig för att säkra utbudet av arbetskraft med industriteknisk kompetens. Det allmänna intresset för att arbeta inom tillverkningsindustrin stimuleras dock inte av att media gärna uppmärksammar förekomsten av varsel och utflyttning av produktion till lågkostnadsländer.

Antalet personer i arbetsmarknadsutbildning med inriktning på tillverkningsområdet har minskat under senare år, men har i och med de generella volymminskningarna ändå bibehållit den relativa andelen av all arbetsmarknadsutbildning. Under 2004 avslutade närmare 4 500 personer någon form av tillverkningsutbildning.

Det är industritekniska utbildningar som maskinoperatörsutbildning (CNC/NC, verkstadsmekaniker), svets- eller plåtslagarutbildning och styr- och reglermekanikerutbildning som dominerar utbudet.

Transport

Transportutbildningarna bedrivs vanligtvis i form av fortbildning för etablerade chaufförer. Vanliga utbildningar gäller busskörkort, tungt släp för etablerade lastbilschaufförer, truckförarbevis, grävmaskin- och hjullastarutbildning samt ADR-intyg. Då efterfrågan på distributionschaufförer varit relativt hög under senare år har det även blivit allt vanligare att grundutbilda på tung lastbil. Även efterfrågan på buss- och lokförare har ökat i storstadsområdena. Utbildningarna är i jämförelse med andra yrkesutbildningar relativt korta, vilket medför ett stort utflöde av deltagare från transportutbildningarna.

Övriga yrkesutbildningar

Inom denna grupp återfinns olika yrkesutbildningar vilka inte rymms inom ovannämnda yrkesområden. Lokalvårdsutbildningar är ett sådant exempel och motiveras av att det ställs allt högre krav på kunskaper när det gäller att hantera kemiska rengöringsmedel. Andra exempel är utbildningar inom skogsbruk och säkerhetsarbete. Omfattningen av dessa insatser är dock av begränsad karaktär.

Bilaga

Bristindex, se sidan 14 för förklaring

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
VVS-montör	3,7	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,1	4,1	4,2	3,8
Läkare allmän- medicinsk tjänst	3,7	3,9	4,0	4,2	4,3	4,4	4,4	4,5	4,3	4,3
Lastbilsmekaniker	3,6	3,7	3,8	3,9	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,7
Läkare specialist- inriktad tjänst	3,6	3,8	3,9	4,1	4,2	4,2	4,1	4,3	4,2	4,1
Tandläkare	3,6	3,7	3,8	4,0	4,1	4,1	3,9	3,9	3,8	3,6
Förskollärare	3,6	3,8	4,0	4,1	4,1	4,1	3,9	3,9	3,7	3,5
CNC/NC operatör	3,5	3,4	3,5	3,6	3,9	3,8	4,0	4,1	4,2	4,0
Murare	3,5	3,4	3,6	3,6	3,8	3,7	3,9	3,8	3,9	3,6
Byggnadsplåtslagare	3,4	3,4	3,5	3,7	3,7	3,8	3,9	3,8	3,9	3,6
Specialkock	3,4	3,5	3,7	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7	3,6
Distriktssköterska	3,4	3,7	4,0	4,2	4,2	4,3	4,2	4,3	4,2	4,2
Apotekare	3,4	3,5	3,6	3,8	4,0	4,0	4,0	4,0	3,9	3,7
Betongarbetare	3,4	3,3	3,3	3,4	3,6	3,6	3,7	3,6	3,6	3,4
Licenssvetsare/ rörsvetsare	3,4	3,3	3,5	3,7	3,8	3,8	3,9	3,8	3,9	3,7
Receptarie	3,4	3,4	3,5	3,8	3,9	3,9	4,1	4,0	3,8	3,6
Golvläggare	3,3	3,3	3,3	3,5	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,4
Specialpedagog	3,3	3,6	3,7	3,9	4,0	4,1	4,2	4,2	4,2	4,1
Geriatrik- sjuksköterska	3,3	3,6	3,9	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Psykolog	3,3	3,5	3,5	3,7	3,6	3,7	3,6	3,6	3,5	3,5
Akutsjuksköterska	3,3	3,6	3,8	4,0	4,0	4,1	4,1	4,2	4,1	4,1
Sjuksköterska	3,3	3,7	4,0	4,4	4,4	4,6	4,6	4,6	4,5	4,5
Bilmekaniker	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,7	3,7	3,8	3,8	3,6
Verktygsmakare	3,3	3,2	3,3	3,6	3,7	3,7	3,8	3,9	4,0	3,7
Plattsättare	3,3	3,3	3,2	3,4	3,5	3,5	3,6	3,6	3,6	3,4
Fritidspedagog	3,3	3,4	3,7	3,9	3,9	3,9	3,8	3,8	3,7	3,5
Logoped	3,3	3,4	3,5	3,6	3,6	3,7	3,5	3,7	3,6	3,5
Socialsekreterare/ Kurator	3,3	3,5	3,8	3,9	4,0	4,1	4,1	3,9	3,8	3,8
Frisör	3,2	3,2	3,4	3,5	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5	3,4

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
Kock	3,2	3,3	3,5	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8	3,9	3,7
Barnsjuksköterska	3,2	3,4	3,5	3,7	3,8	3,9	3,7	3,9	3,8	3,8
Bammorska	3,2	3,4	3,5	3,7	3,7	3,7	3,6	3,6	3,4	3,4
Bagare/konditor	3,2	3,3	3,3	3,4	3,5	3,4	3,4	3,4	3,5	3,3
Konstruktions- svetsare/montör	3,2	3,1	3,2	3,4	3,6	3,5	3,6	3,6	3,8	3,5
Industriplåtslagare	3,2	3,2	3,3	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	3,5
Veterinär	3,2	3,2	3,2	3,3	3,4	3,2	3,2	3,4	3,2	3,2
Grovplåtslagare	3,2	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5	3,4	3,5	3,6	3,4
Gymnasielärare, yrkesämnen	3,2	3,2	3,4	3,6	3,6	3,7	3,8	3,9	3,8	3,7
Sjukgymnast	3,2	3,4	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7	3,7	3,5	3,4
Byggnadsmålare	3,2	3,2	3,2	3,4	3,7	3,6	3,6	3,6	3,7	3,4
FMS operatör	3,2	3,1	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5	3,6	3,6	3,5
Gymnasielärare, språk	3,2	3,2	3,4	3,6	3,7	3,8	3,9	4,1	4,0	3,9
Isoleringsmontör	3,1	3,1	3,1	3,2	3,4	3,3	3,3	3,4	3,4	3,2
Styr- och regler- mekaniker	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,6	3,8	3,8	3,6
Arbets terapeut	3,1	3,3	3,4	3,6	3,6	3,7	3,6	3,5	3,4	3,4
Anläggnings- maskinförare	3,1	3,0	3,1	3,2	3,4	3,4	3,3	3,4	3,4	3,2
Lantbrukare/ avbytare	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4	3,3	3,2	3,3	3,2	2,9
Skogsmaskinförare	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,2	3,3	3,2	3,1	3,0
Anläggningsarbetare	3,1	3,1	3,1	3,3	3,4	3,3	3,4	3,3	3,4	3,2
Takmontör	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,2
Universitets-A81 och högskolelärare/ forskare	3,1	3,1	3,2	3,4	3,4	3,5	3,6	3,7	3,5	3,6
Telefonförsäljare	3,1	3,2	3,1	3,1	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,5
Slaktare/styckare	3,1	3,1	3,2	3,3	3,5	3,4	3,4	3,3	3,4	3,3
Tekniker, ingen- jörer -anläggning, väg o vatten mm	3,1	3,1	3,1	3,2	3,4	3,4	3,4	3,5	3,6	3,3
Industrielektriker	3,1	3,1	3,3	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	3,8	3,7
Tandsköterska	3,1	3,0	3,2	3,3	3,3	3,5	3,3	3,3	3,2	3,2

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
Annan verktygs- maskinoperatör	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,3	3,4	3,5	3,7	3,4
Kallskänka	3,1	3,1	3,1	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,3	3,2
Gymnasielärare, teknik	3,1	3,1	3,4	3,6	3,6	3,8	3,9	4,1	4,1	4,0
Revisor	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4
Kriminalvårdare	3,1	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2	3,1
Civilingenjör anläggning, väg och vatten mm	3,1	3,1	3,0	3,2	3,3	3,4	3,4	3,6	3,4	3,4
Gr.sk4-9 Språk	3,1	3,3	3,5	3,8	3,9	4,1	4,1	4,2	-	-
Gymnasielärare, naturvetenskap	3,0	3,2	3,5	3,7	3,9	4,0	4,1	4,3	4,2	4,2
Tekniker, ingen- jörer -bygg, sam- hällsbyggnad mm	3,0	3,0	3,0	3,2	3,4	3,4	3,4	3,6	3,6	3,4
Byggnadssträrbetare/ inredningsnickare	3,0	2,8	3,0	3,1	3,4	3,5	3,6	3,3	3,6	3,0
Maskinbefäl	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	3,1	3,0	3,1	3,1
Tekniker, ingen- jörer -el/energi	3,0	3,0	3,0	3,1	3,4	3,5	3,5	3,9	3,8	3,7
Produktionssvetsare	3,0	3,0	3,2	3,3	3,5	3,4	3,5	3,5	3,8	3,4
Finmekaniker	3,0	3,0	3,0	3,1	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,2
Gymnasielärare, praktiskt-estetiska ämnen	3,0	3,1	3,3	3,5	3,5	3,5	3,7	3,7	3,6	3,5
Gr.sk4-9 Matematik/ naturorientering/ naturvetenskap	3,0	3,3	3,6	3,9	4,1	4,3	4,4	4,4	-	-
Byggnadsarbetare, allround	3,0	3,0	3,0	3,1	3,5	3,4	3,5	3,3	3,5	3,1
Verkstadmekaniker allround	3,0	3,0	3,1	3,3	3,5	3,5	3,6	3,7	3,8	3,6
Motorman, sjöfart	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Gr.sk1-7 Matematik/ Naturorientering	3,0	3,2	3,5	3,9	4,1	4,3	4,3	4,4	-	-
Intervjuare	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,2	3,2	3,2
Installationselektriker	3,0	3,0	3,3	3,5	3,8	3,9	4,0	4,2	4,1	3,9

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
Civilingenjör bygg, samhällsbyggnad mm	3,0	2,9	3,0	3,2	3,3	3,4	3,4	3,6	3,4	3,4
Gymnasielärare, data	3,0	3,0	3,2	3,4	3,4	3,6	3,8	4,0	4,1	4,1
Gymnasielärare, ekonomi	3,0	3,0	3,2	3,4	3,4	3,6	3,7	3,8	3,8	3,7
Tekniker, ingen- jörer -maskin	3,0	2,9	2,9	3,1	3,4	3,6	3,8	4,0	4,1	4,0
Processoperatör kemisk industri	3,0	2,9	3,0	3,1	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,2
Processoperatör järn och stålverk	3,0	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2	3,0
Gr.sk4-9 Övriga	3,0	3,2	3,4	3,6	3,7	4,0	4,0	4,0	-	-
Fartygsbefäl	3,0	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Däckspersonal, sjöfart	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Civilingenjör elkraft/energi	3,0	3,0	2,9	3,1	3,3	3,5	3,6	3,8	3,7	3,6
Försäkrings- representant	3,0	2,9	3,0	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
Processoperatör massa o papper	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0
Annonssäljare	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,2	3,2
Biomedicinsk analytiker	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,4	3,4	3,3	3,2
Storhushållsföre- ståndare	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1
Maskinoperatör, trävaruindustri	3,0	2,9	2,9	3,0	3,1	3,1	3,3	3,4	3,5	3,3
Företagsförsäljare	3,0	3,0	2,9	3,2	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,6
Hemservicearbete/ bamflicka	3,0	2,9	2,9	3,0	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	3,0
Civilingenjör maskin	3,0	2,9	2,9	3,1	3,4	3,7	3,8	4,0	4,2	3,9
Väktare	3,0	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,1	3,1
Callservice/ rådgivning	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2	3,2	3,3	3,4	3,4	3,3

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
Hovmästare/ servitör/servitris	2,9	3,0	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3
Fiskare/fiskodlare	2,9	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Tekniker, ingenjörer -industriell ek/design, arbmil	2,9	2,9	2,9	3,0	3,1	3,2	-	-	-	-
Civilingenjör industriell ekonomi, design, arbmilj	2,9	2,9	2,8	3,0	3,1	3,2	-	-	-	-
Miljö och hälsoskyddsinspektör	2,9	2,9	3,0	3,2	3,2	3,3	3,1	3,3	3,2	3,0
Gymnasielärare, samhällsvetenskap	2,9	3,0	3,2	3,4	3,4	3,5	3,7	3,8	3,7	3,7
Civilingenjör kemi	2,9	2,9	2,9	3,0	3,2	3,3	3,3	3,5	3,4	3,4
Behandlings- och omsorgsassistent	2,9	3,0	3,2	3,5	3,5	3,5	3,4	3,6	3,3	3,4
Processoperatör sågverk	2,9	2,9	2,9	3,1	3,0	3,0	3,0	3,2	3,1	3,0
Maskinoperatör, livsmedelsindustri	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	3,1	3,0
Tekniker, ingenjörer -kemi	2,9	2,9	2,9	3,0	3,2	3,3	3,3	3,4	3,5	3,4
Tekniker, ingenjörer -el/tekn/elektronik/elektrotek	2,9	2,8	2,8	2,9	3,1	3,5	3,7	4,0	4,1	4,0
Skötare	2,9	3,0	3,1	3,4	3,4	3,5	3,3	3,4	3,4	3,4
Controller	2,9	2,9	2,9	3,0	3,2	3,3	3,4	3,4	3,4	3,3
Montör, fordon	2,9	2,9	2,9	3,1	3,0	3,0	3,1	3,2	3,4	3,2
Bartender	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1	-	-	-	-
Civilingenjör el-tele/elektronik/elektroteknik	2,9	2,8	2,7	3,0	3,2	3,6	3,7	4,1	4,0	3,9
Gr.sk1-7 Övriga	2,9	3,1	3,3	3,6	3,8	3,9	4,0	4,1	-	-
Grundskolelärare 4-9	2,9	3,2	3,5	3,8	3,9	4,2	4,2	4,3	4,4	4,3
Jurist	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1	3,1	3,0
Flygvärdinna	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0
Personlig assistent	2,9	3,1	3,4	3,7	3,7	3,8	3,7	3,9	3,7	3,7
Arkitekt	2,9	2,8	2,8	3,0	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2	3,2

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
Maskinoperatör, teko	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	2,9	3,0	2,9
Skogsarbetare	2,8	2,9	3,0	3,0	2,9	2,8	2,7	2,7	2,7	2,5
Inköpare	2,8	2,9	2,8	3,1	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,2
Civilingenjör datateknik	2,8	2,7	2,6	2,9	2,9	3,3	-	-	-	-
Tele- och elektro- nikreparatör	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	3,0	3,2	3,4	3,4	3,3
Guide/reseledare	2,8	2,8	2,8	2,9	3,0	2,9	2,9	2,9	3,0	3,0
Maskinoperatör, tryckare grafisk industri	2,8	2,8	2,8	2,9	3,0	3,0	3,1	3,2	3,3	3,2
Banktjänsteman/ rådgivare	2,8	2,8	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0
Finansekonom	2,8	2,8	2,7	2,9	3,0	3,1	3,1	3,2	3,3	3,3
Montör, övrigt	2,8	2,7	2,8	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2	3,3	3,2
Persontransport, buss	2,8	2,8	3,0	3,1	3,4	3,4	3,4	3,5	3,5	3,2
IT-arkitekt	2,8	2,7	2,6	2,7	2,8	3,1	3,2	3,5	3,6	3,7
Redovisningsekonom	2,8	2,8	2,8	3,1	3,1	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4
Grundskolelärare 1-7	2,8	3,1	3,4	3,7	4,0	4,1	4,2	4,2	4,3	4,2
IT-strateg	2,8	2,7	2,5	2,6	2,7	3,1	3,2	3,4	3,5	3,7
Lastbilsförare	2,8	2,7	2,8	3,0	3,3	3,2	3,3	3,4	3,5	3,2
Tekniker, ingen- jörer –datateknik	2,8	2,7	2,6	2,7	2,9	3,1	-	-	-	-
Samhällsvetare	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	3,0	2,9	2,8
Journalist	2,7	2,7	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	2,9	2,8
IT/datachef	2,7	2,7	2,5	2,7	2,8	3,0	3,2	3,5	3,6	3,7
Grafiker	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	3,1
Montör, el tele	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	3,3	3,6	3,4
Informatör	2,7	2,6	2,5	2,7	2,7	2,8	3,0	2,9	3,0	2,9
Kassör, biljettför- säljare	2,6	2,6	2,8	2,7	2,8	2,8	2,7	2,8	2,7	2,7
Personalhandläggare/ personaltjänsteman +A105	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	3,1	3,0	2,9
Databasutvecklare/ databasdesigner	2,6	2,6	2,5	2,5	2,7	3,1	3,2	3,5	3,8	3,8
Persontransport, bil	2,6	2,6	2,7	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,0

Yrke	Hösten 2004	Våren 2004	Hösten 2003	Våren 2003	Hösten 2002	Våren 2002	Hösten 2001	Våren 2001	Hösten 2000	Våren 2000
Databasadministratör	2,6	2,5	2,4	2,5	2,6	3,0	3,1	3,4	3,5	3,6
Resebyråjänsteman	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8	2,8	3,0	3,1	3,1	3,0
Företagsekonom	2,6	2,6	2,7	2,9	3,1	3,3	3,3	3,4	3,5	3,3
Reklam/grafisk utförning	2,6	2,6	2,5	2,7	2,8	2,8	3,0	3,1	3,1	3,1
Marknadsförare/ analytiker	2,6	2,6	2,5	2,8	2,8	3,0	3,1	3,2	3,3	3,2
Servicetekniker, data	2,6	2,5	2,5	2,5	2,8	2,8	3,0	3,2	3,3	3,2
Systemdesigner/ utvecklare	2,5	2,4	2,3	2,5	2,6	3,1	3,3	3,8	3,9	4,0
Driftstekniker-ADB	2,5	2,5	2,5	2,4	2,6	2,7	2,9	3,0	3,1	3,1
Städare	2,5	2,6	2,8	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,2	3,1
Fastighetsskötare	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,6
Kök- och restaurang- biträde	2,5	2,6	2,8	2,9	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0	2,8
Programmerare	2,5	2,4	2,3	2,4	2,5	3,1	3,3	3,9	4,0	4,0
Undersköterska	2,4	2,7	3,1	3,8	3,7	3,9	3,7	3,9	3,7	3,8
Administratör offentlig förvaltning	2,4	2,5	2,5	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8	2,6	2,5
Vaktmästare	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,5	2,6	2,7	2,7	2,5
PC-samordnare	2,4	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9
Webmaster	2,4	2,2	2,2	2,2	2,3	2,4	2,7	3,0	3,2	3,2
Bank/postkassör	2,4	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	2,3
Försäljare, fackhandel	2,3	2,4	2,5	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,8
Försäljare, dagligvaror	2,3	2,4	2,5	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7
Bokförings- o redo- visningsassistent	2,3	2,4	2,5	2,7	2,8	3,0	3,1	3,0	3,1	3,0
Nätverkstekniker/ IT-tekniker	2,3	2,2	2,1	2,2	2,2	2,3	2,5	2,7	2,7	2,9
Vårdbiträde	2,3	2,5	2,7	3,0	3,0	3,1	3,0	3,1	2,9	2,9
Webdesigner	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2	2,3	2,5	2,9	3,1	3,2
Receptionist/ telefonist	2,2	2,3	2,4	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8
Lagerarbetare	2,2	2,4	2,4	2,5	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	2,8
Bamskötare	2,1	2,3	2,5	2,8	2,7	2,8	2,5	2,7	2,4	2,2
Sekreterare/kontorist	1,8	1,9	1,9	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,4	2,2

Förteckning över AMS rapportserier från AMS

AMS rapportserie:

<i>Ura 2000:1</i>	De miljörelaterade jobbens framtid i Sverige – Var kommer de nya jobben och i vilken omfattning?	Rekv nr 802381
<i>Ura 2000:2</i>	Arbetskraft, sysselsättning, arbetslöshet m.m. – utvecklingen under 1990-talet	Rekv nr 802398
<i>Ura 2000:3</i>	Återanställningar bland arbetslösa på den svenska arbetsmarknaden	Rekv nr 802399
<i>Ura 2000:4</i>	Hur går det för arbetslösa som får bidrag för start av näringsverksamhet?	Rekv nr 802400
<i>Ura 2000:5</i>	Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare	Rekv nr 802401
<i>Ura 2000:6</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2000 och 2001	Rekv nr 802426
<i>Ura 2000:7</i>	Var finns jobben 2000/2001	Rekv nr 802435
<i>Ura 2000:8</i>	IT-branschen i Sverige – Var finns de framtida jobben	Rekv nr 802476
<i>Ura 2000:9</i>	Medie- och reklambranschen E-handel och logistik i Sverige – Var finns de framtida jobben?	Rekv nr 802499
<i>Ura 2000:10</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2001	Rekv nr 802509
<i>Ura 2001:1</i>	Var finns jobben 2001?	Rekv nr 802521
<i>Ura 2001:2</i>	Utvärdering av 1995 års nystartade företag – En jämförelse mellan företag som fick bidrag från Arbetsförmedlingen och övriga nystartade företag	Rekv nr 802554
<i>Ura 2001:3</i>	Arbete för nöjes skull – Var finns jobben inom upplevelsenäringen?	Rekv nr 802555
<i>Ura 2001:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2001 och 2002	Rekv nr 802595
<i>Ura 2001:5</i>	Rätt man på fel plats – en studie av arbetsmarknaden för utlandsfödda akademiker som invandrat under 1990-talet	Rekv nr 802599
<i>Ura 2001:6</i>	Var finns jobben 2001/2002?	Rekv nr 802600
<i>Ura 2001:7</i>	Arbetsmarknadsutbildningen 1999 – effekter för individen	Rekv nr 802616
<i>Ura 2001:8</i>	Arbetsförmedlingens marknadsandelar 1999 och 2000	Rekv nr 802619
<i>Ura 2001:9</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2002	Rekv nr 802651
<i>Ura 2002:1</i>	Var finns jobben 2002?	Rekv nr 802663
<i>Ura 2002:2</i>	Första året med Aktivitetsgarantin – En utvärdering av Aktivitetsgarantins effekter	Rekv nr 802690
<i>Ura 2002:3</i>	Den framtida personalförsörjningen inom vård och omsorg - Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802699
<i>Ura 2002:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2002 och 2003	Rekv nr 802700
<i>Ura 2002:5</i>	Var finns jobben år 2002/2003?	Rekv nr 802701
<i>Ura 2002:6</i>	Utvärdering av Pilotprojektet för arbetslösa invandrare - Ett försök med samverkan mellan bemanningsföretag och arbetsförmedling	Rekv nr 802730

<i>Ura 2002:7</i>	Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare i siffror	Rekv nr 802731
<i>Ura 2002:8</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2003	Rekv nr 802745
<i>Ura 2002:9</i>	Den framtida personalförsörjningen inom bygg- och anläggning – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802746
<i>Ura 2002:10</i>	Effekter av jobbsökarinsatser via nätet – Erfarenheter från ett kontrollerat experiment	Rekv nr 802747
<i>Ura 2003:1</i>	Geografisk rörlighet och arbetsgivarbyten	Rekv nr 802770
<i>Ura 2003:2</i>	Var finns jobben 2003?	Rekv nr 802774
<i>Ura 2003:3</i>	Den framtida personalförsörjningen inom utbildning – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802756
<i>Ura 2003:4</i>	Arbetsmarknadsutbildning 2002 – Uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalet 2002	Rekv nr 802785
<i>Ura 2003:5</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2003 och 2004	Rekv nr 802796
<i>Ura 2003:6</i>	Att söka jobb och arbetskraft på www.ams.se – Om betydelsen av Arbetsförmedlingens internet-tjänster på arbetsmarknaden – Sammanfattning	Rekv nr 802814
<i>Ura 2003:7</i>	Att söka jobb och arbetskraft på www.ams.se – Om betydelsen av Arbetsförmedlingens internet-tjänster på arbetsmarknaden	Rekv nr 802815
<i>Ura 2003:8</i>	Arbetsmarknaden för personer som avbrutit sina gymnasiestudier	Rekv nr 802816
<i>Ura 2003:9</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2004	Rekv nr 802820
<i>Ura 2004:1</i>	Var finns jobben år 2004?	Rekv nr 802838
<i>Ura 2004:2</i>	Den framtida kompetensförsörjningen inom Teknik och Industri. – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802850
<i>Ura 2004:3</i>	Arbetskraftsutbudet i Sverige – en utblick mot 2030	Rekv nr 802863
<i>Ura 2004:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2004 och 2005	Rekv nr 802870
<i>Ura 2004:5</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2005	Rekv nr 802905
<i>Ura 2004:6</i>	Arbetsmarknadsutbildning 2003- Uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalet 2003	Rekv nr 802917
<i>Ura 2005:1</i>	Var finns jobben år 2005?	Rekv nr 802919

Rapporten har rekv.nr 802 919

Serien Ura innehåller två återkommande redovisningar per år av "Arbetsmarknadsutsikterna" och "Var finns jobben" samt redovisningar från olika utredningar som utförs inom AMS.

Rapporten kan också beställas från AMS Närservice,
Box 6, 646 21 Gnesta, fax 0158-24 51 36.
E-mail: gnestalagret@ams.amv.se
Pris 125 kr per rapport. Frakt tillkommer.